

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДОНЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МАЛЯРЕНКО ЮЛІЯ ЮРІЇВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
теорії і практики
перекладу

_____ Запухляк І. М.
«_____» _____ 20__р.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ДЖОНА ГРІНА)

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно)

Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури
(переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:

к.філол.н.,доц. Оленяк М. Я. ,

.....

Оцінка: _____/_____/_____
(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)

Вінниця 2021

АНОТАЦІЯ

ОБРАЗНІ ПОРІВНЯННЯ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖОНА ГРІНА

Образне порівняння – це один з найбільш вживаних стилістичних засобів, який використовується і в прозі, і в поезії.

Незважаючи на величезну кількість наукових праць, існують деякі непогоджені питання, зокрема щодо статусу категорії цього тропу в лінгвістиці, його синтаксичної природи в термінах граматичних тверджень, у побудові та класифікації порівняння.

Головною метою дослідження виступає аналіз образного порівняння, як одного з найважливіших художніх засобів у творчості Джона Гріна.

Практична цінність полягає в тому, що вперше проведено системне дослідження особливостей перекладу порівнянь та аналізу порівняльних конструкцій (щодо речей та явищ, які виступають в ролі еталону порівнянь) на матеріалі романів Джона Гріна.

У статті: 1) розглядаються спільні та відмінні риси образного порівняння та метафори; 2) досліджуються структурні, семантичні та синтаксичні особливості образних порівнянь у художньому текстовому просторі Джона Гріна; 3) визначається специфіка перекладу художніх порівнянь Джона Гріна.

У роботі було використано такі методи та прийоми лінгвістичного аналізу: дистрибутивний та контекстологічний аналіз – для з'ясування лексико-синтаксичної сполучуваності образних порівнянь; кількісний аналіз – для виявлення наявності та частотності аналізованих конструкцій; описовий метод, що є підґрунтям для комплексної презентації результатів дослідження.

Стаття показує функціональний підхід до вивчення образного порівняння. Здійснено аналіз за належністю компонентів порівняння (суб'єкта і об'єкта) до різних семантичних полів в ідіолекті Джона Гріна.

Матеріали проведеного дослідження є перспективними для подальшого вивчення специфіки образних порівнянь і основою для проведення майбутніх лінгвістичних розвідок. Вони можуть бути використані під час викладання

курсів та спецкурсів з проблем лінгвістики.

Ключові слова: порівняння, образне порівняння, переклад, метафора, КОМПОНЕНТ.

SUMMARY

SIMILE: A TRANSLATION ASPECT ON THE MATERIAL OF JOHN GREEN'S WORKS

A simile is one of the most widely used stylistic devices used in both prose and poetry.

Despite the huge number of scientific papers, there are some unresolved issues, including the status of the category of this figure of speech in linguistics, its syntactic nature in terms of grammatical statements, in the construction and classification of comparisons.

The main purpose of the study is the analysis of the simile, as one of the most important figures of speech in the work of John Green.

The practical value is that for the first time a systematic study of the peculiarities of the translation of similes and analysis of comparative constructions (in relation to things and phenomena that act as a standard of simile) on the material of John Green's novels.

The article: 1) considers common and different features of similes and metaphors; 2) analyzes the structural, semantic and syntactic features of similes in novels of John Green; 3) determines the specifics of the translation of similes of John Green.

The following methods and techniques of linguistic analysis were used in the paper: distributive and contextual analysis - to clarify the lexical-syntactic compatibility of similes; quantitative analysis - to identify the presence and frequency of the analyzed structures; descriptive method, which is the basis for a comprehensive presentation of research results.

The article shows a functional approach to the study of similes. An analysis is made as to whether the components of comparison (subject and object) belong to different semantic fields in John Green's idiolect. The materials of the study are promising for further study of the specifics of similes and the basis for future

linguistic research. They can be used in teaching courses and special courses on linguistics.

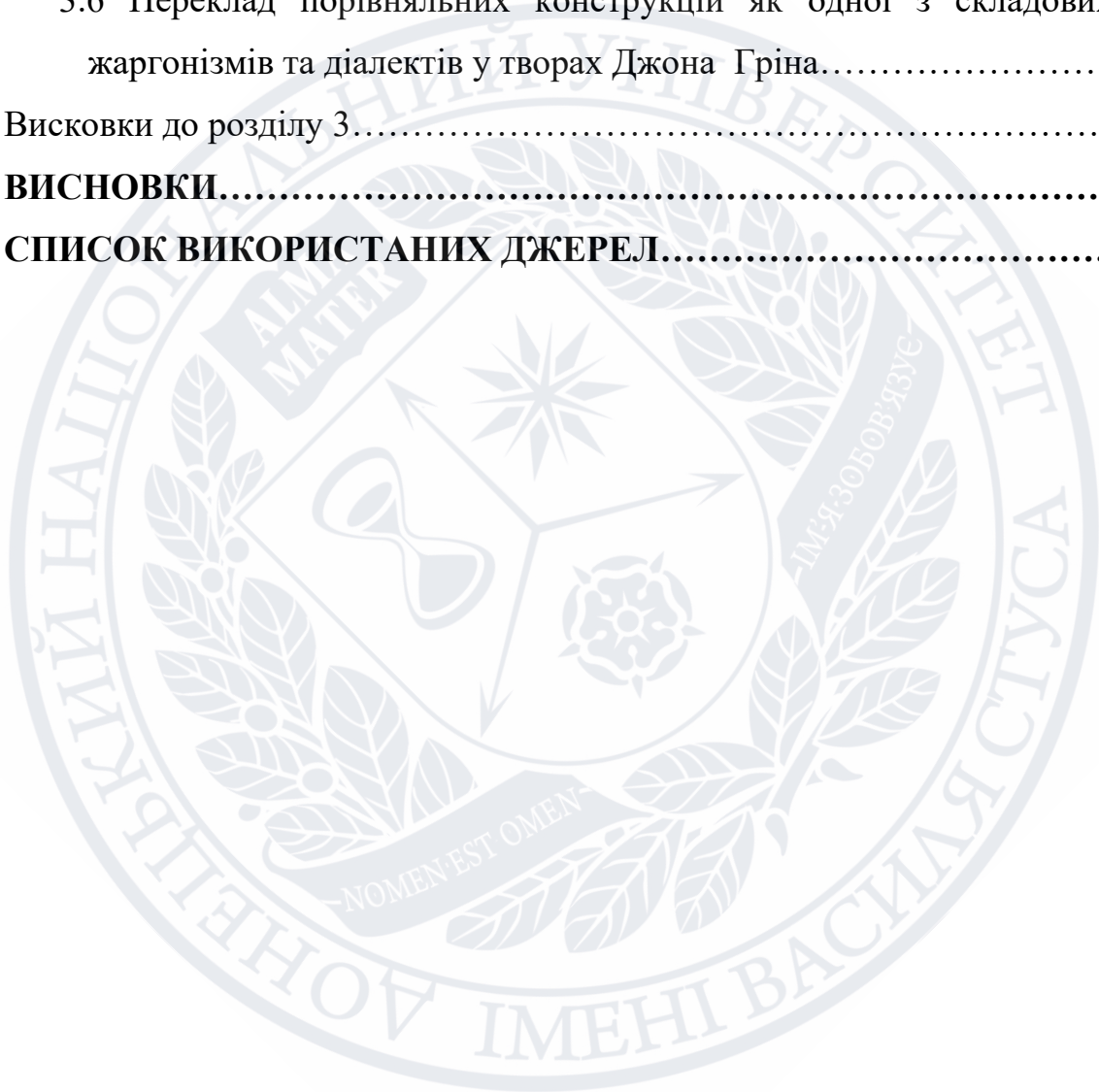
Key words: comparison, simile, translation, metaphor, component.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ХУДОЖНЄ ПОРІВНЯННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТЧНИХ РОЗВІДОК. ТИПОЛОГІЯ ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ.....	10
1.1 Художнє порівняння як стилістичний прийом.....	10
1.2 Розмежування образних та логічних порівнянь.....	18
1.3 Способи вираження образних порівнянь.....	20
1.4 Типологія художніх порівнянь.....	25
1.5 Функції образних порівнянь.....	27
1.6 Особливості перекладу художніх порівнянь.....	29
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРА І СЕМАНТИКА ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ ДЖОНА ГРІНА.....	35
2.1 Структура образних порівнянь Джона Гріна.....	35
2.1.1 Частиномовна належність складових образних порівнянь Джона Гріна.....	36
2.1.2 Спосіб вираження образних порівнянь Джона Гріна.....	39
2.1.3 Особливості сполучників як маркерів порівняння Джона Гріна...	46
2.2 Семантика образних порівнянь Джона Гріна.....	50
2.2.1 Образні порівняння характеристики «людина»	51
2.2.2 Образні порівняння характеристики «неістоти»	61
2.3 Переклад образних порівнянь Джона Гріна.....	63
Висновки до розділу 2... ..	65
РОЗДІЛ 3 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ У ПЕРЕКЛАДІ ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ ДЖОНА ГРІНА.....	69
3.1 Відтворення художнього порівняння як структурно-конотативної та лексичної реалії.....	69
3.2 Висвітлення лексичних реалій у художніх порівняннях та особливості їхнього перекладу.....	70
3.2.1 Перекладацькі тактики та стратегії у відтворенні образних	

порівняння в україномовних версіях романів Джона Гріна.....	72
3.3 Переклад компаративних структур компресованого типу	87
3.4 Статегії перекладу безеквівалентних образних порівнянь у творах Джона Гріна.	93
3.5 Застосування лексичних та стилістичних прийомів під час перекладу образного порівняння у творах Джона Гріна.....	96
3.6 Переклад порівняльних конструкцій як одної з складових сленгу, жаргонізмів та діалектів у творах Джона Гріна.....	101
Висновки до розділу 3.....	104
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107

Вступ

Останнім часом інтенсифікувалася увага щодо дослідження такого тропу компаративності як образне порівняння. Порівняння створюють непряму характеристику предмету, не лише відображаючи сталі назви об'єктів, але й виявляючи особливе бачення світу через образи.

Образне порівняння – це один з найбільш вживаних стилістичних засобів, що використовується і в прозі, і в поезії. Не можна не погодитися з думкою В. Шекспіра, який говорив про порівняння, як про «гордий» художній засіб, а не просто троп, який застосовується в стилістиці [7. с. 67].

Актуальність цього дослідження зумовлена зацікавленістю мовознавців художнім засобом, який досліджують уже протягом тисячоліть. Художнє порівняння є універсальною властивістю мовно-розумової діяльності та відноситься до активної лексики, що вживається дуже часто. Незважаючи на величезну кількість наукових праць, присвячених висвітленню зазначеного питання, ця проблема є предметом дискусій та суперечностей, адже дослідженням, присвяченим цій стилістичній фігурі бракує глибинного аналізу в багатьох аспектах. Ось чому не існує єдиного погляду серед мовознавців щодо цього мовного явища, що зумовлено його надзвичайною складністю. Спірним питанням є статус категорії цього тропу в лінгвістиці, необхідно з'ясувати його синтаксичну природу в термінах граматичних тверджень, у різниці між цим художнім засобом та метафорою, у побудові та класифікації порівняння та у специфіці його перекладу.

Мета роботи – з'ясувати специфіку структури та семантики, а також функціонування образного порівняння як одного з найважливіших художніх засобів художніх текстів Джона Гріна.

Для досягнення цієї мети необхідно розв'язати такі основні **завдання**:

1. Вивчити та узагальнити інформацію стосовно типології порівнянь.
2. Окреслити спільні та відмінні риси образного порівняння та метафори.
3. Визначити структурні, семантичні та синтаксичні особливості образних порівнянь у художньому текстовому просторі Джона Гріна.

4. З'ясувати специфіку перекладу художніх порівнянь Джона Гріна.

Об'єктом дослідження слугують художні порівняння Джона Гріна.

Предметом вивчення є структурно-семантичні і функційні характеристики художніх порівнянь, а також особливості їх перекладу.

Мета та завдання, окреслені в роботі, а також специфіка об'єкта дослідження зумовили використання таких **методів та прийомів** лінгвістичного аналізу: *дистрибутивний та контекстологічний аналіз* – для з'ясування лексико-синтаксичної сполучуваності образних порівнянь; *порівняльний метод*, що уможливорює висвітлення спільних і відмінних семантичних та стилістичних ознак образного порівняння та метафори; *кількісний аналіз* – для виявлення наявності та частотності аналізованих конструкцій; *описовий метод*, що є підґрунтям для комплексної презентації результатів дослідження.

Матеріалом дослідження слугували порівняльні конструкції, дібрані методом суцільної вибірки з романів Джона Гріна. У роботі проаналізовано 1403 порівняльних конструкції та 1403 варіанти їхнього перекладу українською мовою. Емпіричний матеріал добирався з п'яти романів Джона Гріна «Looking for Alaska» 'У пошуках Аляски', «Paper Towns» 'Паперові міста', «Turtles all the way down» 'Черепахи й не має їм кінця', «The Fault in our Stars» 'Винні зірки' та «Let it snow» 'Нехай йде сніг'.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше було визначено структурні, семантичні та функційні особливості образних порівнянь на матеріалі творів Джона Гріна та з'ясовано специфіку їх перекладу.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали проведеного дослідження стануть у нагоді для подальшого вивчення специфіки художніх порівнянь і основою для проведення майбутніх лінгвістичних розвідок. Вони можуть бути використані під час викладання курсів та спецкурсів з проблем стилістики та перекладознавства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено в доповіді на Міжвузівській науковій студентській

конференції «Лексична семантика германських, романських і слов'янських мов» (ДонНУ, Вінниця, 2020 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, висновків, списку використаної літератури 142 наукових джерел українською, російською, англійською та німецькою мовами. Загальний обсяг роботи складає 121 сторінку. Основний текст дослідження викладено на 104 сторінках.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, окреслено емпіричний матеріал, об'єкт, предмет та методи дослідження, описано структуру магістерської роботи, подано відомості щодо апробації результатів роботи.

У *першому розділі* «Художнє порівняння як об'єкт лінгвістичних розвідок. Типологія художніх порівнянь» здійснено критичний огляд результатів попередніх студій за темою, з'ясовано спільні та відмінні риси образного порівняння та метафори, визначено структурні семантичні та синтаксичні особливості образних порівнянь, їх функції та особливості перекладу.

У *другому розділі* «Структура і семантика образних порівнянь Джона Гріна» проведено семантичний та структурний аналіз образних порівнянь, подано кількісні результати дослідження, проаналізовано отримані дані.

У *третьому розділі* «Перекладацькі стратегії й тактики у перекладі образних порівнянь Джона Гріна» запропоновано перекладацькі трансформації образних порівнянь, проаналізовано отримані результати, виведено механізм перекладу компаративних засобів.

У *загальних висновках* підбито підсумки проведеного аналізу.

РОЗДІЛ 1

ХУДОЖНЄ ПОРІВНЯННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТЧНИХ РОЗВІДОК. ТИПОЛОГІЯ ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ

1.1 Художнє порівняння як стилістичний прийом

Історія вивчення порівнянь, як і інших схожих художніх засобів мови, розпочинається з праць давньоіндійських і давньогрецьких вчених. Значення порівняння для мислення вперше усвідомив Аристотель. Він прийшов до висновку, що пізнання є не що інше, як порівняння, так як пізнавальна діяльність людини завжди пов'язана з необхідністю виділення одних об'єктів через їх відмінності від інших. [94] Слідом за Аристотелем протягом багатьох століть проблема порівняння цікавила велику кількість дослідників, однак, принципово нового сказано не було. Порівняння є підґрунтям для того, щоб працював наш мозок і уява. Завдяки цьому художньому засобу ми накопичуємо корисні знання про реальний світ, та отримуємо естетичну насолоду при прочитанні текстів з образними порівняннями.

Порівняння відноситься до групи стилістичних фігур, чиє значення та загальний сенс розвивається в результаті створення певних досконалих асоціацій під час прочитання тексту. Саме вони в компаративних конструкціях є основою, що концентрує семантичний потенціал порівняльної конструкції, решта компонентів якої (предмет та образ) матеріалізують порівнювані субстанції. [70]

Багато вчених погоджуються, що образне порівняння було початковою стилістичною основою для творення інших художніх засобів, таких як паралелізм, метафора, метонімія, гіпербола, літота та інших. І. О. Квятковський притримується цієї думки також. Мовознавець стверджує, що цей художній засіб є початковою стадією, звідки у вигляді градації і розгалуження виходять майже всі інші тропи: паралелізм, метафора, метонімія, синекдоха, гіпербола та літота. В порівнянні — джерела поетичного образу. Незважаючи на це, порівняння можуть утворювати з гіперболами та метафорами єдине ціле. Також мовознавець притримується

думки, що автор може надавати художньому засобу і певного відтінку іронії.
[28]

Порівняння створюють непряму характеристику предмету, ось чому вони не лише відображають сталі назви об'єктів, а й виявляють особливе бачення світу через образи. Письменники використовують порівняння, щоб зробити свій твір більш цікавим. Порівняння виражає фігуративне значення, якого не мають буквальні слова, тому порівняння роблять текст більш стислим.

Порівняння додає прозорості реченню та текстові зокрема, в якому ми його використовуємо. Наприклад, за допомогою порівняння ми можемо скласти чітке і компактне речення: *Він, як старий дуб*. Таке застосування порівнянь дає авторові можливість чітко висловити свою думку без великого нагромадження слів. І тому замість простого перечислення прикметників: *Він досвідчений, надійний, сильний та високий*, письменник може замінити це все порівнянням, що додасть не тільки чіткості сказаному, але й наповнить його естетикою.

Т. П. Павлюк відстоює думку, що головною метою порівняння є тлумачення сутності одного предмета через інший, для того щоб показати який він є, чи гарний, чи поганий. [61], [62]

Порівняння, а точніше їхня семантика проявляється завдяки стійким структурам, формулюванню влучних образних оцінок людей чи явищ. Люди, наприклад, порівнюються з грішниками (або праведниками) із природою, атмосферними явищами (із травою, деревом, дощем, сонцем, луками, місяцем, водою, горами). *Він – мов те дерево, посаджене понад водним потоком. Я ж – мов те буйне дерево в домі Божім*. Речі чи явища також можуть порівнюватися із тваринним світом (тварина, чудовисько, ягня, лев). І я кажу: *Коли б то в мене крила, як у голубки, я полетів би і відпочив би*. [6]

Ця категорія насамперед складна завдяки мовним засобам відтворення, у яких тісно сплітаються між собою елементи філософського, логічного та граматичного сенсу. Його зазвичай аналізують, як найпростіший мовний засіб для зображення образів. Але Ю. А. Маковецька-Гудзь говорить про нього, як про складний мовно-образний засіб, який виступає важливим емоційно-

експресивним компонентом поетичних текстів та ідеостилію кожного поета. [44]

В одній з енциклопедій подається таке трактування порівняння з погляду філософського вчення: «порівняння – це акт мислення, за допомогою якого класифіковано, упорядковано та оцінено зміст буття і пізнання» [88. с. 432]. Його розуміють як «стилістичний прийом», який допомагає нам побачити дійсність. Схожі тлумачення порівнянь уособлюють його сенс як одного з видів художніх засобів.

Інше визначення подає В. Ф. Крюкова: «Порівняння – це стилістичний прийом, заснований на образній трансформації оформленого зіставлення двох або більше названих предметів, явищ, дій, з близькими або однаковими ознаками, що має на межі пояснення, або розкриття нових образних якостей одного поняття через інше». [36. с. 74]

Схоже тлумачення цього мовного явища подає і А. П. Квятковський у своєму поетичному словнику. У нього цей стилістичний троп визначається як «образне вираження, побудоване на зіставленні двох предметів, понять, станів, що володіють загальною ознакою, за рахунок чого посилюється художнє значення першого предмета». [28. с. 280]

О. Д. Пономарів має подібну думку щодо визначення порівняння, але ще додає, що «його стилістична роль полягає у виділенні якоїсь особливості предмета» і така особливість буде яскраво виражена у того предмета чи явища з яким воно порівнюється. За його словами порівнюватися може абсолютно все: чи то живі істоти чи неживі; порівнянню також підлягають фізичні та психічні властивості, конкретні та абстрактні явища. [66. с. 41]

І. К. Кучеренко говорив про порівняння, як про один з елементів системи структурних і значеннєвих засобів мови. У своїй праці «Порівняльні конструкції мови в світлі граматики» мовознавець сформулював таке визначення для порівняння: «акт думки, спрямований на встановлення тотожності, схожості і відмінності». Під цим терміном він також розумів конструкцію мови, що реалізувала цей пізнавальний акт. [37. с. 136]

А ось Л. І. Мацько в своїх роботах говорить про порівняння як про «фігуру мови», що зображує предмет чи дію через певні ознаки, що властиві тому, до чого воно приєднується, наприклад *дівчина струнка, як тополя; волошки сині, як небо; надворі тепло, як улітку*. [46. с. 469]

Як структурно-стилістичний компонент художнього твору, порівняння досліджувала Л. В. Голоюх. Вона наголошує на тому, що «порівняння – це один з засобів пізнання світу, що полягає у виявленні зовнішніх та внутрішніх зв'язків між предметами та явищами.» На її думку «це багатоаспектний феномен, який є об'єктом вивчення кількох наук, насамперед логіки, літературознавства та лінгвістики, а в останній – об'єктом граматики, лексикології, фразеології та стилістики». [11. с. 20]

Дослідженням порівнянь займалася і Л. Л. Загородня, яка аналізує порівняння, як засіб зіставлення предметів, різноманітних явищ, що можуть мати спільні ознаки. Вона наголошує, що «для реалізації художньої функції порівняння важливі асоціації, що виникають під час їхнього сприймання та їх зв'язок з усією системою художніх засобів у творі». [21. с. 69]

Тому, звертаючи увагу на те, що було проаналізовано, можна легко погодитися з думкою Франсуа Жоста про те, що «порівняння – це сутність компаративності.». [83. с. 61]

І. І. Гурін, який досліджував сталі народні порівняння, взагалі вважає цей троп сталим фразеологічним словосполученням, в якому завдяки спільним ознакам співвідносяться люди, речі, явища. Метою цього засобу є створення яскравіших уявлень або емоційних реагувань. [14] На матеріалі робіт Ю. А. Маковецької-Гудзь, можна стверджувати, що порівняння разом з епітетами є найпростішими видами тропів. [44]

І. І. Гурін говорить про існування тісних зв'язків між епітетом та порівнянням, і тому багато епітетів можуть переростати в порівняння. Наприклад: зоряні очі – *очі, немов зорі*; жаб'ячі очі – *очі наче в жаби*; гадюче сичання – *сичить, як ніби гадюка*. [14]

С. Н. Плотникова, стверджує, що порівняння вважаються

найважливішою формою образної мови. Терміни, що вони позначають, буквально пов'язані з одним об'єктом, і через порівняння ми передаємо певні особливості іншому предметові надаючи йому ще й важливих відтінків. Згідно з її словами, письменник застосовує порівняння для введення нового об'єкта, чим запроваджує більш точний сенс сказаного, цим передається більш поетичний текст його мовлення. [65]

«В порівняннях яскраво представлена мовна картина світу, еталони і стереотипи національної культури, світобачення всього мовного колективу та окремих індивідів». [5. с. 16]

Порівняння – це прийом, який використовується, як один з найважливіших для пізнання навколишніх явищ та світових процесів в цілому. Також багато науковців говорять про те, що сутність порівняння полягає у тому, що висловлене виражається не прямо, а опосередковано – через його подібність до іншого, яке має бути обов'язково типовим, загальновідомим.

Л. В. Прокопчук стверджувала про те, що «порівняння є основою будь-якого розуміння і будь-якого мислення. Все у світі ми пізнаємо не інакше, як через порівняння. Тому нам даремно докоряють у тому, що ми наполягаємо на порівнянні: іншого шляху для розуміння предметів зовнішнього світу немає». [70. с. 157]

Аналізуючи роботи О. О. Потебні, можна зробити висновок, що для цього мовознавця їх реалізація надзвичайно корисна для нас, адже за його словами порівняння є актом «мовно-ментальної діяльності. Він стверджує, що за допомогою порівнянь ми можемо висловлювати та нагромаджувати довід та поінформованість про реальний світ. «У мові опис, тобто зображення рис, які одночасно існують у просторі, можливий тільки тому і лише остільки, оскільки опис перетворено на оповідь, тобто на зображення послідовності сприйняття» [67. с. 35]. Звідси можна зрозуміти, що наша здатність зіставляти, оцінювати та співвідносити одні ознаки чи предмети з іншими втілюється як такий художній засіб. «Сам процес пізнання є процес порівняння».

Образні компаративні конструкції дають змогу авторам реалізувати стан речей, їхні ознаки та відтінки дій. Конструкціям із порівняльними сполучниками властива структурна та функціональна неоднорідність. Зазвичай для більшої повноти ототожнення передбачається використання в порівняльних конструкціях поширювачів, розташованих при суб'єкті та об'єкті порівняння. За словами О. О. Тищенко-Монастирської у переважній більшості компаративних конструкцій суб'єкт і об'єкт порівняння стосується сфери конкретних речей і предметів, рідшими є порівняння абстрактного й конкретного характеру, зафіксована незначна кількість порівнянь, у яких конкретне поняття порівнюється з абстрактним. [84]

Випадки абсолютної тотожності та цілковитої несхожості можуть стати межею здійснення порівняння. Відхилення від абсолютної тотожності та абсолютної несхожості дає часткову подібність. «Відношення подібності багатоступеневе, це може бути:

- 1) повна подібність, тотожність, тобто рівність якісних і кількісних характеристик,
- 2) подібність за певною якісною характеристикою,
- 3) відмінність між кількісними показниками окремої ознаки,
- 4) відсутність подібності у випадку абсолютної несхожості» [1. с. 35-48].

Значення порівнянь тісно пов'язані з інформацією яку вони передають.

Зі слів І. Р. Гальперіна така інформація за типом поділяється на змістово-фактуальну, змістово-концептуальну, змістово-підтекстову. [7]

Л. І. М'яснянкіна стверджує, що порівняння зі змістово-концептуальною інформацією — повідомляють про ідеостиль автора, та його власне розуміння зв'язків, які існують між явищами. Тому мовознавець притримується думки, що порівняння передають інформацію, яку автор хоче донести до нас про реальний світ. Змістово-підтекстова інформація, яка виражається за допомогою порівнянь бере участь у тому, щоб передати найголовніші думки, виражені автором у підтексті. [52]

Порівняння мають образно-поетичний та в переважній більшості текстів

переносний характер, ось тому воно і є підґрунтям та основою багатьох художніх засобів. Л. В. Голоюх, яка аналізувала лінійно-динамічні та лексико-семантичні конструкції порівняння наголошує на тому, що саме у лінійно-динамічних структурах тексту втілюється зміст компаративного тропу. [11]

Людська думка завжди була направлена на певне дослідження та розвідки, що стосуються тотожності предметів їх характеристик, які ми можемо побачити в реальному світі. Характеристика асоціацій, які є основою кожного порівняння може мати певні відтінки, які будуть накладатися на головне значення предмета, явища, що порівнюється.

В. М. Русанівський стверджує, що завдяки порівнянням реалізуються і негативні емоційні фактори, за допомогою лексики, яку використовує автор. На основі його досліджень можна зробити висновок, що через порівняння може передаватися «непряма оцінка» негативних предметів. [76. с. 221]

Щодо індивідуально-авторських порівнянь, то основним виміром, завдяки якому ці порівняння можна дослідити безумовно є «ступінь складності вираження ознаки порівняння». [12. с. 241] Ось чому порівняльні структури діляться на такі, які мають виразну ознаку порівняння та ті, які розуміються як ускладнені, тобто в яких наявні дуже складні та багатоаспектні ознаки порівнянь. [12] Л. В. Прокопчук підтверджує думку свого колеги, і додає, що «прості об'єктні частини порівняння ще називають однокомпонентними (в яких об'єктом виступає одиничний іменник), а ускладненні – це граматично оформлені як словосполучення зі зв'язком узгодження або керування, де функцію головного слова виконує темпоральна номінація». Вона наводить щодо цього такі приклади *А кулі літали, як трутні, тонко співаючи погребні пісні* та «існують і складні об'єктні частини, виражені повними реченнями, в тому числі й складнопідрядними. Особливістю таких об'єктних частин є наявність спільної із суб'єктною частиною ознаки, що стала мотиваційною для семантичної структури порівняння.» [70. с. 10]

А ось за словами П. Г. Олексішиної та Ю. А. Маковецької-Гудзь

порівняння поділяються на прості та розгорнуті за формальним критерієм. У простих порівняннях порівнювані предмети зіставляються за однією або кількома однорідними ознаками. Вони, провівши дослідження, вважають, що розгорнуті порівняння — це порівняння, в яких відбувається розгортання другого компонента в самостійний художній образ або приєднання порівняння із завершеним образом. У мовознавстві розгорнутим називають порівняння, в якому порівнювані предмети зіставляються одночасно за кількома ознаками. П. Г. Олексичина, досліджуючи семантичні структури порівняння вона каже, що трапляється і таке, коли компаративні конструкції мають два суб'єкти і одночасно два об'єкти порівняння чи один суб'єкт порівняння і кілька об'єктів порівняння (кожне порівняння формується на основі іншої ознаки. Вона говорить і про те, що можна зустріти структури, де в одному є кілька порівнянь, які уточнюють одне одного. Перша частина порівняння зіставляється на основі властивостей об'єкта порівняння, друга ж не може існувати без першої, бо незрозуміла причина (ознака) порівняння. [44], [59]

А. Ю. А. Маковецька-Гудзь до цієї характеристики розгорнутих порівнянь додає те, що розгорнуте порівняння ще потребує додаткової класифікації тому вона їх ділить ще на деякі конструкції, що містяться у межах одного речення. Серед них монопредикативні, біпредикативні та поліпредикативні конструкції. Під терміном монопредикативної конструкції вона розуміє порівняння з одним суб'єктом або об'єктом порівняння, інший компонент цієї конструкції представлений декількома одиницями, які зіставляються згідно з різними ознаками. Біпредикативна конструкція — конструкція, яка має в своїй основі два суб'єкти і два об'єкти порівняння. Тоді ж як під значенням поліпредикативної конструкції тлумачиться порівняння, яке містить більше двох суб'єктів та об'єктів. [44] Порівняння, що містити більше двох суб'єктів та об'єктів, може бути розгорнутим. На матеріалі досліджень Ю. А. Маковецької-Гудзь можна зробити висновок, що вона під поняттям розгорнуте порівняння розуміє таке порівняння, яке в

одному реченні має декілька таких художніх засобів, що одночасно можуть і протиставлятися, і уточнювати одне одного. У монографії «Німецька стилістика» подається інша ієрархія порівнянь за їх структурою в: короткі, поширені та розбудовані. [136]

1.2 Розмежування образних та логічних порівнянь

Т. П. Павлюк, при дослідженні порівнянь, зробила висновок, що «за типом компаративної модальності, розрізняють логічні та образні порівняння, традиційно відмежовуючи їх на основі зіставно-кількісних та чуттєво-образних показників.» [61. с. 52] Вона наводить такі приклади:

«тополя вища, ніж береза; цей спертий запах смерті, наче спирт». Логічні та образні порівняння є предметом логіко-гносеологічного аналізу, з чого дослідниця робить висновок, що логічне порівняння завжди лежить в основі образного, навіть за умови порівняння далеких за своєю природою об'єктів. Мовознавці висловлюють думку, що роль логічних порівнянь найбільш очевидна в вираженні логічної інформації. Як правило, структура логічних порівняльних конструкцій відрізняється повнотою: всі компоненти логічної операції порівняння використовуються експліцитно, а лексичні одиниці, що заповнюють позиції компонентів вжиті в своїх прямих значеннях. [61. с. 193]

Наприклад, мовознавець І. Г. Чередниченко говорить, що у логічних порівняннях «функціональні взаємовідношення головної і підрядної частин (порівняльної конструкції і порівняння реального явища з явищами природи) порівнюються з людським життям, душевним станом та з фізичними явищами.» [91. с. 364-371]

Л. В. Прокопчук погоджується з думкою своєї колеги та додає, що «в основі виділення таких порівнянь лежить принцип кількісної ознаки, напр.: "предметно-логічні порівняльні конструкції виражають більший чи менший ступінь вияву якості, кількості і не вказують на будь-що нове у предметах оточуючої дійсності, а лише обмежуються констатацією очевидних фактів: *тополя була найвища серед дерев.* Такі конструкції виконують логічно-інтелектуальну функцію» [70. с. 35]

В образних порівняння протиставляються одиниці однакових та різних класів. Як логічні, так і образні порівняння зорієнтовані на пізнання об'єктивної та уявної реальності, вказуючи на непряму характеристику предмета. «Якщо поєднуються елементи одного класу, категорія порівняння виявляє логічні ознаки, що в сукупності забезпечують пізнання предметів і явищ об'єктивного світу: *зозуля — це птах, собака — це тварина* тощо.» [70. с. 19] При наявності в порівняльних конструкціях елементів різних класів утворюється образність. Наприклад: *Хтось хитрий, як лисиця. Хтось злий, як собака*». Мовознавець стверджує, що тут особистість порівнюється не з конкретною істотою, а з узагальненою характеристикою, яку ця тварина уособлює (хитрість асоціюється з лисицею, злість — з собакою). Вона акцентує увагу на тому, що в образних порівняннях часто відбувається так зване «прирощення сенсу». Це означає, що сенс всього порівняння можна зрозуміти тільки з суми значень слів, що входять до його складу. Леся Українка говорила, що образні порівняльні конструкції, які стосуються органів чуття пробуджують нашу уяву. Вона наводить такі приклади *Сто доріг, мов змії, розплатались; голубою стрічкою накручувалась*. [87]

Т. П. Павлюк, досліджуючи образні та логічні порівняння, дійшла висновку, що «серед образних порівнянь є традиційні для української мови, що створюють її національний колорит, художньо-символічне світобачення (*дівчина, як калина; поле, як море; одинока, як билина; очі, як зорі*) та індивідуально-авторські, які відображають художні смаки майстрів слова: *сніг як сміх, сніг як сум на зеленому листі*. Вона також уточнює, що образні порівняльні звороти можть поділятися на метафоричні та неметафоричні в залежності від складностей асоціацій, які вони позначають. В основі неметафоричного порівняння знаходяться прості асоціації, що ґрунтуються на простих та зрозумілих ознаках: *Свої крохмальні і тугі яєчка висиджують, мов кури, картонлі*. Метафоричні порівняння вона аналізує як ті, в основу яких покладено складні асоціації, які мають наперед визначені багатоступеневі розумові операції. Метафоричним порівнянням

властива абстрактність найвищого ступеня *душі вернулась половина, як блудний син; де - мов жива роса - тріпоче крупно невидиме зерно людей*. [81. с. 212]

Л. І. Мацько висловлює думку, що логічні порівняння застосовуються у науковому, офіційно-діловому та розмовному стилях. Образні порівняння виокремлюють якусь найхарактернішу ознаку (інколи щось несподіване) і вся увага звертається на неї, що робить її по-своєму особливою та основною. Це і відрізняє логічні порівняння від образних. [46]

Художньо-образні порівняння створюють на перший погляд звичайні картини реального світу, а з іншого боку вони є тим засобом, який ускладнює художній текст, та заставляє нашу фантазію працювати. [6] І. І. Гурін, який досліджував порівняння у межах окремих сіл та міст, притримується думки, що художньо-образні порівняння мають характерну ознаку — географічну локальність, тобто вони поширені у межах одного села, міста чи країни. [21] Порівняння також діляються на сатиричні, поетичні та нейтральні порівняння.

1.3 Способи вираження образних порівнянь

Порівняння у текстах можна ідентифікувати за допомогою сполучників: у російській мові вживаються такі компаративні зв'язки як *«словно, будто, ровно»* в українській ми вживаємо *«як, ніби, мовби, немов, наче, буцім та інші»*. [42. с. 546]

С. М. Рошко говорить, що «засобами вираження ірреального порівняння, як правило, виступають аналітичні синтаксичні морфеми — порівняльні частки та декон'юнктиви *мов, немов, наче, неначе та мовби, начеб, неначеб, ніби, нібито, гейби»* у яких формант би вказує на цілковиту ірреальність порівняння. [75. с. 201] Ці сполучники розуміються Н. П. Шаповаловою, як лексеми. Вона вважає їх потенційними носіями порівняльного змісту, який може частково або повністю здійснюватися в контексті згідно ситуації мовлення, яка там відображена. Вона влучно говорить, що стрижневим компонентом реально-порівняльної парадигми виступає показник *як, який*,

крім основного значення, може виражати додаткові семантичні відтінки: міри вияву ознаки, способу дії, протиставлення, допустовості, зумовленості, інклюзивності, що аплікуються на основне значення. При цьому суттєву роль відіграє лексико-семантичне наповнення компаративем. [93]

Багато науковців вважають що сполучники *наче, неначе, ніби, нібито, мов, немов, мовби, мовбито* наділені семантикою компаративності, і вживаються для позначення іреальних явищ чи предметів. [93] С. М. Рошко зазначає, що наразі в українській мові застосовують 21 сполучник, до попередньо перерахованих додаються також: *ніж, мовбито, гей, гейби, буцім, буцімто, що, як* також вживається діалектна форма *єк* та стилістичне *яко*. [75. с. 5]

У порівняльних конструкціях виокремлюють два види зв'язку між компонентами: сполучниковий та безсполучниковий (власне безсполучникові конструкції; структури із словами типу: *нагадувати* (когось, щось), *бути схожим, мати форму* (чогось), *бути подібним до* (когось, чогось), що в лексемах *нагадував, був схожий* містять сему порівняння; орудний порівняльний; прикладки). [59. с. 120]

Коли ми стикаємося з конструкціями, де все-таки є сполучниковий вид зв'язку, то кожен з цих єднальних сполучників позначає певний рід семантичних відтінків, тому при заміні якогось одного сполучника на інший ми можемо стикнутися з семантичними зрушеннями. [85] Велику увагу приділяють вивченню структури мовної моделі порівняння через сполучування чотирьох компонентів. Серед науковців, що займалися розробкою цього питання, належне місце посідають: Н. П. Шаповалова [93] Л. В. Прокопчук [70], О. О. Свідрук [77] та Л. Л. Загородня [21], які проводили дослідження порівнянь з точки зору проблематики перекладу англійських порівняльних структур українською мовою.

Всі порівняння мають чітко визначену структуру, проте і тут думки вчених розходяться. Зазичай в порівняннях є суб'єкт, тобто порівнюваний предмет та об'єкт — те, з чим порівнюють. [77] Суб'єктом може бути предмет, явище, характеристики якого розкриваються за допомогою інших

компонентів порівняння. Його ще називають «пізнаваним». Тоді як об'єктами порівняння можуть виступати предмети або явища, що мають чітко виражені ознаки, які вже давно відомі для нас, ось чому ми застосовуємо його для характеристики суб'єкта, тобто пізнаваного. Це допомагає нам викликати важливі асоціації, цим самим ми зможемо «реалізувати художню функцію порівняння. [21]

Л. Л. Загородня [14] та Н. П. Шаповалова [93] притримуються думки, що порівняння мають чотирикомпонентну структуру. Вони складаються з:

- «а) предмета (суб'єкта) порівняння (компаранта) — тобто, предмета чи явища, ознаки якого ми пізнаємо, розкриваємо за допомогою іншого;
- б) образу (об'єкта) порівняння (компаратора) — того, з чим порівнюється суб'єкт, тобто, предмета чи явища, що має яскраво виражені й добре відомі мовцеві ознаки й унаслідок цього використовується ним для характеристики пізнаваного;
- в) основи порівняння — ознаки (або ряду ознак), за допомогою якої здійснюється акт порівняння;
- г) показника порівняльних відношень — засобу мовного оформлення порівняльної семантики.

Останній відіграє вирішальну роль у реалізації компаративного змісту в чотириелементній моделі порівняльної конструкції («суб'єкт» — «об'єкт» — «основа» — «показник»), оскільки забезпечує її цілісність. Тобто, між компарантом і компаратором не існує реального зв'язку, він виникає лише у свідомості мовця, який прагне відтворити певну ситуацію дійсності.» [93. с. 5] Н. П. Шаповалова стверджує, що компаративна конструкція може функціонувати «за умови специфічних семантичних відношень між суб'єктом і об'єктом порівняння (компаративної константи й компаративного контрасту), які не дозволяють ототожнювати суб'єкт і об'єкт, і водночас не позбавляють мовця можливості сприймати їх як співвідносні одиниці. Обидва типи відношень зумовлюються показником порівняльної семантики.» [93. с. 7], [21].

Але Л. В. Прокопчук [70], Н. С. Хижняк [90], Л. І. Мацько [46] висловлюють думки про те, що для порівняння властива трикомпонентна структура. Вони вирізняють тільки суб'єкт, об'єкт і ознаку. О. М. Тищенко [84] підтримує думку Л. В. Прокопчук [70], і каже, що «у сучасній лінгвістичній науці структуру порівнянь визначають за семантичним та формальним критеріями. За семантичним критерієм найчастіше порівняння є тричленним: суб'єкт порівняння (те, що порівнюють), об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) і ознака, за якою один предмет порівнюється з іншим: колір, форма, розмір, запах, відчуття, якість, властивість». [84. с. 111]

Ю. А. Маковецька-Гудзь, яка досліджувала порівняння, з точки зору морфологічних, формально-синтаксичних та лексико-семантичних відношень, взагалі говорить про суб'єкт і об'єкт як про підгрунтя кожного порівняння і саме на них вона робить найбільший акцент. Поети передають один предмет через властивості іншого на основі певної спільної властивості і об'єкта, і суб'єкта порівняння. Тому на матеріалі її дослідження, «найчастотнішими моделями порівнянь за частинами мови для суб'єкта та об'єкта порівняння виявилися такі: іменник – іменник, займенник – іменник, особова форма дієслова – іменник, прикметник – іменник, іменник – прикметник, іменник – займенник. Таким чином, найхарактернішою морфологічною моделлю є іменник-іменник.» [44. с. 240] Але «мають місце також випадки, коли іменник – об'єкт порівняння замінено прикметником з подібною семантикою та розширеним поясненням як компенсацією втраченого порівняння. Тоді конструкція вже не містить порівняльного значення» [50. с. 164]

О. О. Тищенко-Монастирська притримується думки, що конструкціям із порівняльними сполучниками властива структурна та функціональна неоднорідність. На матеріалі її досліджень, можна сказати, що зазвичай для більшої повноти ототожнення передбачається використання в порівняльних конструкціях поширювачів, розташованих при суб'єкті та об'єкті

порівняння.[85]

М. Я. Оленяк досліджувала широкий арсенал засобів лінгвістичної репрезентації образних порівнянь і виділяла морфологічні, словотворчі, лексичні та синтаксичні одиниці вираження цього тропу компаративності. Таким чином образні порівняння морфологічно утворюються за допомогою орудного відмінка, або з суфіксом *-видний*, *- подібний* (в українській мові), та за допомогою суфіксів *-ish*, *-like*, *-some* (в англійській мові). Вона наводить такий приклад: *Хлопчисько знайшов якусь змієвидну річ* (за допомогою суфікса *-видний*.) Словотворчий спосіб побудови образних порівнянь полягає у створенні авторських неологізмів. М. Я. Оленяк стверджує, що найчастіше у такий спосіб утворюються складнопохідні та складні слова, наприклад «*арко-дужний*», «*байронівсько*» (у такий спосіб, як Байрон). «Лексичний спосіб утворення ОП передбачає використання повнозначних лексичних одиниць з семою порівняння, подібності, які в реченні виступають предикатом.» В англійській мові ми застосовуємо лексеми *to resemble*, *to look like*, *to seem*, *to remind of*, в українській мові це *нагадувати* (когось, щось), *бути схожим*, *мати форму*(чогось), *бути подібним до* (когось, чогось) *виглядати як* (хтось, щось). Синтаксичний спосіб побудови образних порівнянь виражається в англійській мові за допомогою лексем *like*, *as*, *as if*, *as though*. М. Я. Оленяк звертає увагу на те, що синтаксичний спосіб застосовують у складнопідрядних порівняльних реченнях та порівняльних зворотах. [60. с. 5]

Якщо говорити про способи вираження порівняльних зв'язків в українській мові, то особливу увагу присвячують лексико-граматичному способу вираження, що охоплює підгрупи, в яких об'єкт порівняння виражений:

- 1) орудним відмінком іменника,
- 2) родовим відмінком іменника чи родовим відмінком іменника зі зміненим керуванням(метафора-порівняння),
- 3) прикладкою,
- 4) прислівниковою структурою з *по-*,

5) прикметниковою / прислівниковою / дієприслівниковою / дієслівною конструкцією у функції сполучного елемента конструкції зі спільним семантичним компонентом «виявляти подібність». [27. с. 23]

1.4 Розмежування метафори та художніх порівнянь

Спираючись на культурні, граматичні та мовні особливості мов, не можна не згадати про те, що спірні питання виникають і щодо відмінності метафори та порівняння. Механізм порівняння тотожний з механізмом метафори у багатьох спостереженнях. Присутність чи відсутність лише одного слова відрізняє порівняння від метафори. Р. А. Будагов дуже чітко зазначає, що різні художні засоби при їх взаємодії можуть переростати один в одного. Все залежить від компаративних зв'язок. [3]

У мовознавців часто виникають дискусії, щодо відмінностей між метафорою та порівнянням, і чи взагалі ці відмінності є, тому й існує жарт серед англійських вчителів «Порівняння – це як метафора». І навіть багато вчених говорять про метафору, як про «приховане порівняння», адже саме за допомогою метафори зображується ідея, яка має явну форму порівняння двох предметів.

І. К. Кучеренко вважає порівняння підґрунтям, на якому утворюється метафора. [37] Н. С. Хижняк стверджує, що ці два тропи дуже близькі між собою завдяки механізму перенесення значень. [90]

Пітер Ньюмарк у своїх лінгвістичних дослідженнях не один раз звертав увагу на те, що порівняння і метафора не мають конкретних відмінних ознак. Однак він наголошував, що основною ознакою метафори є її уявність, а порівняння в свою чергу відрізняється від неї тим, що воно навіює нам певний емоційний стан. [128]

Н. С. Хижняк вважає, що ці два художні засоби можна легко відрізнити один від одного спираючись на їх структуру та семантику. [90] Проте С. Глюгсберг вважає, що на відміну від метафори, порівняння вимагають індивідуації як вихідних і цільових понять та загальну їхню оцінку. [102]

Д. Лакофф стверджує, що головна відмінність поміж метафорою та

порівнянням все таки існує і полягає вона в тому, що метафори не обмежуються якоюсь конкретною граматичною формою. [116], [117] А порівняння мають певну структуру побудови, тому вони, на відміну від метафори, можуть виконувати лише риторичні і дискурсивні функції. С. Т. Колрідж назвав метафору «актом уяви», тоді як художнє порівняння «актом фантазії». На матеріалі його досліджень можна зробити висновок, що головну різницю поміж цими художніми засобами він вбачав у різниці ступеня вираження інформації. [130]

«Щодо співвідношення порівняння й метафори, остання ґрунтується на порівнянні, являючи собою в семантичному плані згорнуте порівняння, інколи трансформоване у внутрішню глибину асоціативної образності. Компаративема, на відміну від метафори, має точно окреслену структуру – суб'єкт, об'єкт, основу й показник. При цьому їй властиві відношення компаративного контрасту й компаративної константи, що забезпечується чіткістю структури.» [93. с. 7] «Своєю рухливою синтаксичною структурою, розширенням часового та просторового аспектів (минуле та майбутнє) порівняння різниться від метафори, де неприпустимі обставини часу та місця, – лаконічної образної формули, що посідає місце предиката у реченні. Подеколи у порівняннях опускаються сполучники, наближаючи його до метафори» [42. с. 546]

Л. І. М'яснянкіна вважає, що порівняння відноситься до первинних явищ, тоді як метафора — явище вторинне. [52]

В. П. Григорєв висловлює власну думку стосовно цього у своїх працях. Він розглядає ці два художні явища невід'ємними один від одного і говорить про існування такого стилістичного прийому як метафора-порівняння. Але, все таки, майже всі лінгвісти вважають, що метафора — це не що інше як приховане порівняння. Різні думки виникають лише коли постає питання: Що ж саме повинно бути прихованим. [12] М. Ф. Квінтіліан та Г. Міллер, розглядали метафору як еліптичне порівняння. [124] І. В. Некрасова говорить, що ступінь точності порівнянь також може змінюватися, вона

зазначає що в поетичних текстах використовуються багато еліптичних порівнянь. [54] Термін еліптичний використовується для позначення типу порівнянь, у яких відсутнє пояснення їхньої подібної особливості, якою володіє додаток та підмет. В результаті людина не знайома з цією стилістичною фігурою скаже, що вона нелогічна. Хоча деякі порівняння можуть чітко розумітися, незважаючи на те, що вони еліптичні. Наприклад, якщо ми скажемо *Він як сорока*, буде очевидним, що ми говоримо про нього, як про дуже балакучу особистість. Інші теоретики: Арістотель [94], Дж. Лакофф [116], [117] та М. Джонсон [117] сприймали метафору, як основу порівняння.

С. М. Рошко щодо цього питання висуває свою власну гіпотезу і говорить про те, що порівняння все ж відрізняється від метафори структурно. Порівняння складається з об'єкта та суб'єкта, а метафора – одночленна лексико-семантична одиниця, в ній різні асоціації зливаються воедино. Але як і більшість лінгвістів, вона тлумачить ці два мовні явища, як генетично пов'язані між собою. С. М. Рошко вважає, що метафора походить від порівняння і утворився цей художній троп завдяки редукції форми з усуненням сполучників. Звідси можна зробити висновок, що метафори і порівняння — це явища, які близькі за їх семантикою. Звісно ми не можемо сказати, що метафора — це порівняльна конструкція, проте помилкою не буде, коли ми зауважимо, що порівняння може містити реалізовану метафору. [75]

1.5 Типологія художніх порівнянь

Існує багато дискусій не тільки стосовно цього питання, але ще й щодо вивчення цього компаративного засобу в трьох головних аспектах: формально-граматичному, семантико-синтаксичному та стилістичному.

О. О. Тищенко-Монастирська наголошує, що серед слов'янських мовознавців немає одностайної думки щодо структури порівняльних конструкцій та їх формально-граматичного статусу в реченні. [85] Значну увагу найбільшим чином привертають семантичні параметри компонентів порівняльної конструкції та їх класифікація.

У лінгвістиці існує безліч класифікацій порівнянь. Залежно від ознак, покладених в основу класифікації, виділяють різні види порівнянь. Д. Н. Фельдмане класифікує порівняння за п'ятьма основними ознаками, що розкриває сутність і особливості порівняння як мовного явища і показує ті функції, для виконання яких порівняння вживається у мові. Вона виділяє наступні види порівнянь:

- 1) за авторством: індивідуальні та традиційні;
- 2) за обсягом: короткі, розширені і розгорнуті;
- 3) за логічними відносинами: справжні і уявні;
- 4) за основною функцією: об'єктивні і суб'єктивні;
- 5) за наявністю або відсутністю бази порівняння в темі: позитивні і негативні. [89]

І. 3. Іскандерова підходить до класифікації з інших позицій і виділяє наступні семантичні типи порівнянь, в залежності від того, що виступає в якості порівнюваних понять. Вона формує таку ієрархію порівнянь: порівняння предметів, порівняння дій та порівняння якостей. [25]

Існує ще й типологія порівнянь, яку створила Т. П. Павлюк. Вона розрізняє п'ять їхніх видів, кожен з яких має власне відображення реального світу. Згідно з цією типологією вона ділить порівняння на:

- «а) порівняння-уявлення, які подають узагальнений чуттєво-наочний образ предмета чи явища,
- б) порівняння-схеми дають узагальнену просторово-графічну чи контурну схему,
- в) порівняння-поняття відображають найсуттєвіші ознаки предмета чи явища, результат їхнього раціонального осмислення,
- г) порівняння-фрейми передають об'ємне уявлення, певну сукупність стандартних знань про предмет чи явище,
- д) порівняння-сценарії містять послідовність декількох епізодів у часі, стереотипні епізоди з ознакою руху або розвитку,
- ж) порівняння-гештальти репрезентують комплексні мисленнєві структури,

які поєднують чуттєві та раціональні елементи, а також об'єднують динамічні і статичні аспекти відображуваного об'єкта чи явища.» [61. с. 52], [62]

Щодо типу порівнянь, то науковці розрізняють зокрема усталені (або фольклорні), загальномовні та індивідуально-авторські порівняння.

Індивідуальні порівняння найчастіше можна зустріти у в художніх творах. Головною їх відмінністю від інших видів є те, що вони зустрічаються в одному художньому творі, та також відрізняються ситуаційною вмотивованістю.

Л. І. М'яснянкіна, порівнявши загальноповживані та авторські порівняння, зробила висновок, що загальноповживане порівняння має більш об'єктивний характер і є знаком мови, а авторське виражає сильнішу емоційність та відноситься до одиниць мовлення. В її роботах поняття «загальноповживані порівняння» звучить як «загальномовні». Також цей мовознавець притримується думки, що саме загальномовні порівняння не вказують на притаманний одному письменнику стиль, однак з їх класифікації у творах одного автора можна досконало зрозуміти його уявлення про світ. [52]

1.6 Функції образних порівнянь

Т. П. Павлюк, яка досліджувала семантико-когнітивну основу порівняння поетичного тексту на підґрунті українського мовознавства, виокремлює функції порівняння. До важливих функцій порівняння вона відносить

«встановлення тотожності (повної або часткової) та відмінності між порівнюваними об'єктами. Ця функція завжди проявляє себе в рефлексії та рідко позначається людиною в номінативній ситуації.» [61. с. 52], [62. с. 148]

А. Є. Камишева, досліджуючи функції авторських порівнянь, наголошує на тому, що їх можна поділити на постійні та змінні. Постійні функції авторських порівнянь, на її думку, це ті, які обумовленні зображальним характером явища, предмета. Це не залежить від ідеостилу автора. До таких функцій зокрема належить: «суб'єктивно-пізнавальна описово

зображувальна, оцінно-характеризуюча та функція конкретизації». [26. с. 17]

К. І. Мізін у своїх працях також писав, про порівняння і про їх функції. До них зокрема відносять експресивно-пізнавальну, експресивно-образну, експресивно-емоційну, експресивно-підсилювальну та виразно зображувальну. [47] Згідно з працями та дослідженнями А. Є. Камишевої та К. І. Мізіна можна зрозуміти, що змінні функції насамперед підпорядковуються естетичним завданням тексту та думці автора. Вони можуть мати нові можливості та виявляють себе по-різному. [26], [47]

Дуже часто в художніх текстах зустрічаються порівняння, які виражають експлікативну функцію. Автор часто застосовує такі порівняння, які сприяють детальнішому та конкретнішому опису життєвих ситуацій. А. Є. Камишева вважає, що найкраще і легше реальні ситуації можна описати через порівняння з однаковими асоціаціями, а не через прямі номінативні засоби. Завдяки цьому можна досягти більшої виразності. Така функція у її працях називається «експресивно-експлікативною». [26. с. 15]

1.7 Особливості перекладу художніх порівнянь

Дискусійні питання виникають не тільки стосовно побудови порівнянь але й стосовно їх інтерпретації та перекладу. Кожен народ має власний, сформований історично, спосіб сприйняття, що відображений саме у його мові. Ці відмінності сформувалися у зв'язку з історичними подіями, особистим досвідом, тими особливими культурними зв'язками, які має кожен етнос.

На думку багатьох мовознавців складність перекладу порівнянь полягає саме у відмінностях світоглядів різних народів. Є багато мовознавців, які акцентували свою увагу саме на перекладі порівнянь у різних мовах, серед них зокрема: Н. П. Кірсанова [29] та Є. В. Новікова [56] (проводили дослідження еталону порівняння на матеріалі сучасної німецької мови), Н. С. Хижняк, яка знайомить нас з перетвореннями асоціативних порівнянь в схожі художні засоби та тропи при перекладі [90], О. О. Молчко, яка навпаки намагалася аналізувати як українські порівняння можна передати англійською мовою. [50]

О. О. Тищенко-Монастирська зазначає, що у деяких мовах, наприклад у тюркських, взагалі не існує однієї думки щодо визначення частини мови, що утворює цей компаративний троп, адже «система координат прийнята для європейських мов не підходить для тюркських, які за структурою є аглютинативними мовами.» [85. с. 11] Це ускладнює весь процес їхнього перекладу.

Наприклад, Л. В. Прокопчук висловлює думку, що порівняльні конструкції порівняння співвідносять позамовну та мовну дійсності. Не можна не погодитися з думкою цього мовознавця про те, що вислів, у якому присутня порівняльна конструкція «становить специфічну модель думки, основною ланкою в якій є наявність асоціативних відношень.» [70. с. 15]

У дослідницькій літературі значна увага приділяється перекладу групи порівнянь, які описують явища та людей. Наприклад, щоб зобразити велику кількість людей в тісному місці англіїці використовують дослівно *packed like sardines, like rabbits in a warren* ‘людей багато: як сардин в банці; багато, як зайців у норі’ тоді як при перекладі на українську мову ми використовуємо власне стереотипне бачення цього процесу скупчення людей, яке ми передаємо такою компаративною конструкцією ‘людей багато: як цвіту у городі, як маку, аж кишить, по волівій шкурі не списати’. Тоді як в російській мові ми використаємо ‘багато, як оселедців’. Українці надають перевагу порівнювати велику кількість людей не тільки з *маком*, але і говорять *багато, як трави, багато, хоч греблю гати*. Саме на адекватність перекладу еталону порівняння треба звертати увагу при перекладі.

Велика кількість науковців стверджують, що чіткий та зрозумілий переклад порівнянь досягається лише при збереженні їхніх стилістичних та прагматичних властивостей у мові, на яку ми перекладаємо. У цільовій мові, порівняння легко замінюється перекладеним еквівалентом, якщо, звісно, такий існує. Більшу складність представляє собою група порівнянь, які мають певні відмінності у своїй формі або семантиці. Можливе використання буквального перекладу, але перекладач повинен мати на увазі, що носії мови можуть його не зрозуміти

через лінгвокультурні особливості мови. При буквальному перекладі інформація зазнає певної неточності.

Існують порівняння, яким прямого еквіваленту при перекладі не має. Це залежить від культурних особливостей мов. Наприклад, в англійській мові існує порівняння *to cry like a banshee*, що означає ‘відчайдушно плакати’. Носій мови легко зрозуміє, що йдеться про привида, жіночої статі, який гірко плаче, попереджаючи сім’ю, що скоро хтось з її членів приєднається до предків. В англійській мові цей образ зустрічається в ірландських переказах та історіях. А ось українці зможуть правильно інтерпретувати слово *баниші* лише за наявності фонових знань.

Багато науковців підкреслюють думку, що буквальний варіант перекладу у цьому випадку недоцільний, тому застосовують виноски з поясненнями у тексті, що забезпечує повне розуміння явища, про яке йдеться у порівнянні чи у тексті загалом. Н. С. Хижняк довелося використовувати прикметники або дієслівні обставини при перекладі: *вона несамовито плакала*. Ось в чому полягає складність та водночас актуальність перекладу цієї компаративної конструкції. [90]

Головними функціями цього компаративного тропу є «денотативна зумовленість об’єктивною дійсністю» порівняння завжди має певний «абстрактний характер». [70. с. 135] Та звісно головним показником порівняння є його універсальність. Важливим є також те, що порівняння мають денотативні якісні та кількісні зумовленості у порівнянні предметів між собою. Не можна не взяти до уваги те, що порівняння ґрунтуються на асоціаціях. Саме вони створюють у компаративних конструкціях основу «що концентрує семантичний потенціал порівняльної конструкції, решта компонентів якої (предмет та образ) матеріалізують порівнювані субстанції». [71. с. 8] Тому коли читачі бачать порівняння вони можуть не зрозуміти точно при перекладі те, що хотів висловити автор, який є носієм іншої мови, та який має інші культурні традиції, погляди.

Таким чином аналіз порівнянь на підґрунті поетичних творів є

надзвичайно актуальним, завдяки тому, що твори тісно пов'язані з історичною та культурною спадщиною того чи іншого народу тобто з аналогією світогляду того народу у якого вони виникли. Цей художній засіб орієнтований на «традиційні для національної поетики семантичні моделі зовнішнього та внутрішнього (психологічного) портретування». [70. с. 78] Також в них відображається особистий світогляд автора, та виявляється майстерність того, який аналог до предмета він може придумати, щоб з точністю передати його смисл.

К. І. Мізін зазначив, що переклад порівнянь та їх аналіз є «актуальним для зіставної лінгвокультурології, бо вона пов'язана з пошуком оптимальної одиниці (категорії, моделі, поля тощо) як основи порівняння мов і культур різних етносів». [47. с. 217]

Висновки до розділу 1

Найважливішими функціями художнього порівняння вважаються когнітивна та естетична. Основна функція художнього порівняння полягає у тому, що воно допомагає нам бачити світ очима письменника.

Завдяки цьому художньому засобу, ми не тільки можемо порівнювати, але й частково уподібнювати явища реального світу. Порівняння є початковою стилістичною основою для творення інших художніх засобів. Ця категорія дуже складна через мовні засоби відтворення, у яких тісно сплітаються між собою елементи філософського, логічного та граматичного сенсу. При використанні порівняння, автор бажає, щоб читач перш за все відчув естетичну насолоду, певні почуття та асоціації.

Типологію художніх порівнянь можна звести до таких параметрів, в межах яких вони досліджуються:

- 1) за авторством: індивідуальні та традиційні;
- 2) за обсягом: короткі, розширені і розгорнуті;
- 3) за логічними відносинами: справжні і уявні;
- 4) за основною функцією: об'єктивні і суб'єктивні;
- 5) за наявністю або відсутністю бази порівняння в темі: позитивні і негативні.

Порівняння також поділяють на сатиричні, поетичні та нейтральні порівняння.

Механізм створення порівняння схожий на метафору, їх відрізняє тільки присутність чи відсутність показника компаративності. Ці два тропи близькі між собою у перенесенні значень. Мовознавці вважають, що метафора виступає прихованим порівнянням, а порівняння може містити реалізовану метафору.

Існують дискусії щодо структури порівнянь, але більшість вчених схиляється до того, що кожне порівняння має об'єкт, суб'єкт та основу порівняння.

Складність перекладу порівнянь полягає у відмінностях світоглядів різних народів. Таким чином аналіз порівнянь на підґрунті поетичних творів є надзвичайно актуальним, завдяки тому, що твори тісно пов'язані з історичною та культурною спадщиною того чи іншого народу тобто з аналогією світогляду того народу у якого вони виникли. Цей художній засіб орієнтований на традиційні для національної поезики семантичні моделі зовнішнього та внутрішнього портретування.

РОЗДІЛ 2

СЕМАНТИКА І СТРУКТУРА ОБРАЗНИХ ПОРІВНЯНЬ

ДЖОНА ГРІНА

Джон Грін — один з найпопулярніших американських письменників 21 століття. Літературна спадщина Джона Гріна своєрідна за характером зображення дійсності. Ось чому переклад творчості Джона Гріна та розгалужена система образних порівнянь та зворотів у його романах привертають увагу дослідників. Адже саме «порівняння виступають важливими емоційно-експресивними компонентами поетичних текстів та ідеостилію кожного письменника.» [44. с. 239]

Порівняння відображає дійсність у свідомості людини, у відтворюваній нею мовній діяльності. У компаративних конструкціях простежуються зв'язки людини з навколишнім світом, конкретним смисловим і естетичним досвідом, із законами мислення. Функціонально-семантична категорія порівняння є «різноплановою величиною, яка об'єднує елементи різних ієрархічних мовних рівнів, що реалізують її семантику». [48. с. 11]

У роботі проаналізовано 1403 порівняльних конструкцій та 1403 варіантів їхнього перекладу українською мовою п'яти романів Джона Гріна «Looking for Alaska» (У пошуках Аляски), «Paper Towns» (Паперові міста), «The Fault in our Stars» (Винні зірки), «Turtles all the way down» (Черепахи й не має їм кінця) та «Let it snow» (Нехай йде сніг).

2.1 Структура образних порівнянь Джона Гріна

Важливим у вивченні явища компаративності є розрізнення структури образного порівняння і структури його втілення в мовному середовищі, оскільки цілісність мови і мислення не означає, що вони абсолютно тотожні. Переважно логіко-граматична модель порівняння у романах Джона Гріна складається найчастіше з чотирьох, рідше з трьох

компонентів: суб'єкта, об'єкта, основи та показника. [13] Наприклад: “*I actually think Ben's tongue is like sunscreen,*” *she said.* [109. с. 219] — ‘Я вважаю, що Бенів язык — як захисний крем від сонця, сказала вона.’ [110. с. 243]

Ben's tongue ‘язык Бена’ — те, що порівнюють; *sunscreen* ‘захисний крем від сонця’ — те, з чим порівнюють; *like* ‘як’ — показник порівняння. Тобто *Ben's tongue* ‘язык Бена’ буде виступати суб'єктом порівняння, об'єктом порівняння — *sunscreen* ‘захисний крем від сонця’. *Like* ‘як’ — це показник порівняльного відношення — засіб мовного оформлення порівняльної семантики. [93]

Ben would turn the key and the engine would turn over a couple times, like a fish on land making its last, meager, dying flops. [109. с. 90] — ‘Бен повертає ключа, двигун робить кілька обертів, наче викинута на берег риба.’ [110. с. 100] *The engine* ‘двигун’ — те, що порівнюють; *a fish* ‘риба’ — те, з чим порівнюють; *like* ‘наче’ — показник порівняння.

My head still hurt, and the sizable knot above my left temple looked, the Colonel thought, like a miniaturized topographical map of Macedonia. [107. с. 84] — ‘Голова в мене ще боліла, і чимала гуля над лівою скронею скидалася, за словами Полковника, на мініатюрну топографічну карту Македонії.’ [108. с. 77] *Knot* ‘гуля’ виступає суб'єктом, компаративної конструкції, *map of Macedonia* ‘карта Македонії’ — об'єктом, *miniaturized topographical* ‘мініатюрна топографічна’ — ознакою, *looked like* ‘скидалася на’ — показником. Вище проаналізовані компаративеми, що були застосовані Джоном Гріном, мають аналітичну будову. «В аналітично побудованій компаративемі кожному структурному компонентові компаратива відповідають окремі лексичні одиниці чи їхні сполуки.» [13. с. 297]

Об'єктами, що порівнюються зокрема можуть виступати «предмети явища, їхні сукупності, загальні поняття, відчуття, уявлення, а також один об'єкт у різних просторових координатах і часових станах». [13. с. 97].

2.1.1 Частиномовна належність складових образних порівнянь Джона Гріна

«Частиномовна належність лексем, що приєднуються порівняльними сполучниками в позиції компаратива порівняльної конструкції, спричинила виділення іменних, прикметникових та прислівникових порівняльних компонентів.» [70. с. 12]

2.1.1.1 Порівняльні конструкції з іменними компонентами

Іменні компаративні компоненти найчастіше виражаються іменниками в називному відмінку. У таких компаративних конструкціях створено пряме відношення подібності між предметами та образами порівнянь за однією чи декількома характеристиками. Наприклад: *He stood in front of his chair, leaned back cautiously, grabbed it with both hands, and collapsed into the chair with a series of quick, shallow breaths — like a woman in labor.* [105. с. 87] – ‘Він зупинився перед кріслом, обережно відхилився, обіруч узявся за бильця, всівся й почав відсапуватися, наче породілля.’ [106. с. 80] У цьому випадку основою порівняння слугує поведінка хлопця, що схожа на поведінку жінки під час пологів.

But there she is, and I am watching her through the Plexiglas, and she looks like Margo Roth Spiegelman, this girl I have known since I was two — this girl who was an idea that I loved. [109. с. 290] – ‘Аж ось вона переді мною, за оргсклом, і на взір вона геть, як Марго Рот Шпігельман, як дівчина, яку я знаю з двох років, дівчина, що її я витворив собі й покохав.’ [110. с. 320] В цьому прикладі порівнюється візуальна схожість двох дівчат.

He was just scared that we would act like condescending boarding-school snobs. [105. с. 117] – ‘Він боявся, що ми поводитимемося як зверхні сноби з приватної школи.’ [106. с. 106] У цьому випадку порівняння з негативним емоційно- оцінним забарвленням стосується людей: основою для цього виступає характерна поведінка та образ думок снобів, що порівнюються з головними героями.

Through the Troll Hole, a white light blinded me. It might have been God Himself. [109. с. 209] – ‘З «тролячої нори» в очі вдарив промінь білого світла. Наче то був сам Господь Бог.’ [110. с. 170] В даному реченні Джон Грін порівнює

промінь білого світла з Богом. Підставою для такого порівняння виступає, надприродне випромінювання світла, як символ святості.

2.1.1.2 Порівняльні конструкції з прикметниковими компонентами

«Порівняльні конструкції з ад'єктивними компонентами репрезентують структуру, граматичне ядро якої становлять субстантивовані прикметники або дієприкметники. Позначаючи предмет порівняння, вони семантично виражають ту ознаку (хоч і узагальнено), яка лежить в основі порівняння». [70. с. 12] Наприклад: *Swimming toward us like a swan possessed*. [105. с. 136] – ‘Лебідь плив до нас, як одержимий.’ [106. с. 121] У цьому прикладі психічна реакція лебедя на вплив навколишнього середовища характеризується як ненормальна та досить ворожа.

2.1.1.3 Порівняльні конструкції з прислівниковими компонентами

«Прислівникові компоненти в позиції компаратива є структурно і семантично маркованими.» [70. с. 12] Це проявляється в тому, що цю позицію заповнюють поодинокі прислівники на позначення темпоральності: *It really does just seem like yesterday*. [109. с. 202] – ‘А здається, наче тільки вчора.’ [110. с. 225] Темпоральний показник вчора виступає маркованим засобом, за допомогою якого вказується швидкоплинність подій.

Узагальнені кількісні дані подано в табл 2.1

Таблиця 2.1

Типологія образних порівнянь в залежності від частиномовної приналежності компонентів (на матеріалі творчості Джона Гріна)

№	Група	Відсотковий показник	Кількість одиниць
1	Порівняльні конструкції з іменними компонентами	86%	1018
2	Порівняльні конструкції з прикметниковими компонентами	9%	289
3	Порівняльні конструкції з прислівниковими компонентами	5%	96

Разом	100%	1403
-------	------	------

Найбільшою групою виявилися «Порівняльні конструкції з іменними компонентами». Така чисельна кількість першої групи пов'язана з особливістю природи іменних компонентів.

Ознакою індивідуального стилю Джона Гріна є поширеність другої частини порівнянь завдяки авторським поясненням, уточненням, які певною мірою відображають авторські знання з життя та побуту. Це виконує роль засобу конкретизації, створюючи чіткий зоровий образ в уяві читача. Порівняння може передавати емотивне значення і є прагматично спрямованим знаком, що орієнтує на певну оцінку. У творах Джона Гріна порівняння є засобом вираження авторського ставлення до певного явища чи персонажа (людини, уособленої в персонажі). Вибір порівняння завжди пов'язаний із характером авторської оцінки зображуваного. Семантика слів у позиції образу в порівняльній конструкції виявилася значно ширшою, ніж семантика слів у позиції предмета. Це можна пояснити тим що, автор підбирає образи, коли порівнює предмети та явища. «Для створення таких порівняльних конструкцій автор користується величезним арсеналом словесного відтворення асоціативних назв, що відображають семантику предмета у формі порівняння.» [42. с. 191]

Проаналізований матеріал свідчить, що для індивідуально-авторської мовотворчості Джона Гріна є актуальною не тільки значна віддаленість між суб'єктом і об'єктом зіставлення, а й «самотутність переходів від конкретно-образних фрагментів національної картини світу до внутрішнього світу своїх персонажів, людських стосунків, тобто до чуттєвого.» [34. с. 216]

2.1.2 Спосіб вираження порівнянь Джона Гріна

Під час аналізу двох романів Джона Гріна всі компаративні тропи були проаналізовані стосовно одиниць їхнього вираження і об'єднанні в 3 групи:

- 1) за допомогою аналітично синтаксичних морфем;
- 2) словотворчі;

3) лексичні.

2.1.2.1 Вираження образних порівнянь за допомогою аналітично синтаксичних морфем

Серед проаналізованих одиниць вираження образних порівнянь найбільшою групою виявились порівняння, засобом вираження яких виступають аналітичні синтаксичні морфемі – *like, as, as if, as though*, що передаються українською різними порівняльними частками та декон'юнктиви — ‘мов’, ‘немов’, ‘наче’, ‘неначе’, ‘мовби’, ‘начеб’, ‘неначеб’, ‘ніби’, ‘нібито’, які є взаємозамінними. Вони складають 83%, у порівнянні з іншими трьома групами. [60. с. 5]

Ці частки позначають парадигму показників ірреально-порівняльних відношень. [93. с. 12] Варто зазначити, що до сполучникових порівнянь відносяться структури, що виражені лексико-сполучними засобами, суб'єктами та об'єктами. Основа таких порівнянь може виражатися експліцитно або імпліцитно. У романах Джона Гріна конструкції з сполучниковими порівняннями кількісно переважають над групою безсполучникових компаративних конструкцій. Наприклад: *No matter how hard I pulled, Ben's hand just limply followed along, like the beer was the string and his hand the puppet.* [109. с. 193] – ‘Хоч як я сіпав, млява рука тягнулася разом з бляшанкою, наче він був маріонеткою на півній нитці.’ [110. с. 214] У цьому прикладі подана компаративна конструкція з сполучниковим способом вираження. Основою порівняння хлопця з маріонеткою слугує схожа поведінка, тобто він був слухняним знаряддям у чужих руках.

"No," she says, and her weight falls dead on me, crushing my chest, stealing away my breath, and she is cold and wet, like melting ice. [105. с. 182] – ‘ — Ні, — каже вона і падає на мене всією своєю вагою, ламаючи мені груди, вибиваючи з мене дух,— вона холодна і мокра, мов підтала крига.’ [106. с. 162] У даному реченні порівняльна конструкція виражена за допомогою порівняльної частки *like* ‘мов’, що позначає ірреальність сказаного. Дівчина порівнюється з аморфним різновидом води завдяки схожим властивостям:

низької температури тіла та фізичним властивостям.

We ran like we had golden shoes. [105. с. 134] – ‘Ми мчали, наче на ногах були сандалі з крильцями.’ [106. с. 121] У цьому випадку порівняльна частка *like* ‘наче’ вказує на невірогідність порівняння. Швидкість руху порівнюється з надприродною швидкістю, яку могли досягти лише Гермес та Персей, підіймаючись в повітря за допомогою чарівних атрибутів — сандалів з прикріпленими до них крильцями.

Сполучники *мов, немов* в українській мові; *as if, as though* та *like* в англійській вважаються сполучниками гіпотетичного порівняння. Наприклад: *She'd only taken one stride when the house lit up like a municipal Christmas tree, and a siren started blaring.* [109. с. 48] – ‘Але вона встигла зробити лише крок, як будинок засвітився, мов міська ялинка на Різдво, і завила сирена.’ [110. с. 54] У наведеному прикладі будинок порівнюється з різдвяною ялинкою, основою порівняння слугує характеристика візуального кольоросприйняття, яке виступає маловірогідним явищем.

I know this because he is hyperventilating, breathing as if trying to blow air back into the dead. [105. с. 176] – ‘Я знав це, адже він аж сапає, немов намагається вдихнути повітря в те, що померло.’ [106. с. 157] З вище наведеного прикладу можна зрозуміти, що вірогідність вдихнути повітря у померлого є мізерною, тому за допомогою порівняльної частки *as if* ‘немов’ виражено ірреальну дію. Такій порівняльній частці в цьому випадку властива біфункціональність: вона виражає загальну компаративну семантику і водночас ірреалізує об’єкт порівняння (у складному реченні – пропозицію-об’єкт порівняння). Компаративема *as if* ‘немов’ є «ірреально-порівняльним показником та може мати додаткові семантичні відтінки зумовленості, причиновості, цілі та допусту.» [93. с. 12]

2.1.2.1 Лексичні образні порівняння

Другою за частотністю використання групою компаративних тропів виявилась лексична.

У лексичному способі утворення образних порівнянь в англійській мові

застосовуються лексеми *to resemble, to look like, to seem, to remind of*, в українській мові це *нагадувати* (когось, щось), *бути схожим, мати форму* (чогось), *бути подібним до* (когось, чогось) *виглядати як* (хтось, щось).

Такі лексико-граматичні засоби в проаналізованих романах Джона Гріна відносяться до: дієслівних лексеми: *to resemble, to look like, to seem* ‘здаватися, нагадувати, скидатися’;

Вони разом із залежними словами виявляють здатність виражати компаративні відношення. «Важливою ознакою цих слів є нездатність самотійно реалізувати семантику, потреба в компенсації змісту іншими, залежними від них словами. До того ж, їм властиве однозначне граматичне прогнозування заповнення: дієслово *нагадувати* вимагає компенсації семантики словом іменником у формі безприйменникового знахідного відмінка; відкриту позицію при лексемі *здаватися* заповнює іменник у формі безприйменникового орудного; дієслово *to seem* ‘скидатися’ і прикметник *схожий* передбачають заповнення відкритої позиції словом- іменником у формі знахідного відмінка з прийменником *на*; прикметних подібний вимагає компенсації семантики словом-іменником у формі родового відмінка з прийменником *до*»: *Alaska was holding a burning green candle in her hand upside down, dripping the wax onto a larger, homemade volcano that looked a bit like a Technicolor middle-school-science-project volcano*. [105. с. 113] – ‘Аляска тримала в руці запалену зелену свічку догори дригом, крапаючи віск на чималий саморобний вулкан, трохи схожий на вулкан з лабораторного набору для школярів.’ [106. с. 102] У даному реченні саморобний вулкан порівнюється вулканом з лабораторного набору; основою для такого порівняння слугує однаковий візуальний ефект.

I climb in feetfirst, landing blindly onto what feels like a stack of papers. [109. с. 147]– ‘Я лізу в дірку вперед ногами і наосліп приземляюся на щось подібне до стосу паперу паперу.’ [110. с. 161] У даному реченні основою порівняння слугує однакові тактильні відчуття.

With cinder-block walls coated thick with layers of white paint and a green-and-

white-checked linoleum floor, the place looked more like a hospital than the dorm room of my fantasies. [105. с. 6] – ‘Стіни зі шлакоблоків, укриті численними шарами білої фарби, біло-зелений картатий лінолеум на підлозі,— приміщення більше нагадувало лікарняну палату, аніж гуртожиток з моїх фантазій.’ [106. с. 8] У даному реченні кімната порівнюється з лікарняною палатою. Джон Грін створив це порівняння на основі однакового візуального ефекту – білих стін, які асоціюються з символом чистоти, невинності, спокою і доброго самопочуття.

Варто зазначити, що компаративні конструкції із синсемантичними дієсловами, що знаходяться в ролі показника компаративних відношень траплялися в аналізованих романах рідко. Регулярно вживаними у романах Джона Гріна постають синсемантичні прикметники *схожий, подібний*, за допомогою яких найчастотніше виражається зовнішня подібність порівнюваних об’єктів: людина схожа на іншу людину (мага, солдата, леді) на рослини чи їхні частини (трава, стебло), різні предмети; предмет схожий на інший предмет. Наприклад: *Radar revs the engine as if to say hustle, and we are running through the parking lot, Ben’s robe flowing in the wind so that he looks vaguely like a dark wizard, except that his pale skinny legs are visible, and his arms hug plastic bags.* [109. с. 259] – ‘Радар уже завів мотор і піддає обертів, ніби кажучи: «Покваптеся»; ми біжимо через стоянку, у Бена так розмаялася мантия, що він стає схожий на чорного мага, з нею не поєднуються тільки тонкі бліді ноги і торби з покупками.’ [110. с. 286] У даній компаративній конструкції Бен схожий на мага, адже має таку саму чорну мантию, як і антигерой. Основою такого порівняння слугує схожість одягу.

I looked like a silver mummy. [105. с. 31] – ‘Я став схожий на срібну мумію.’ [106. с. 29] У вище наведеному реченні основою творення такого порівняння стала бездіяльність, незмінне положення тіла хлопця, таким чином він схожий на збережене забальзоване тіло мумії.

І. Кучеренко, Т. Туліна розглядають прислівникові структури з *по-* як

морфологічний спосіб вираження компаративних відношень.[37. с. 97] Т. Туліна називає такі форми порівняльними прислівниками при дієсловах. [86. с. 53] Наприклад: *Margo rolled down the window, and I felt the thick air blow across my face, warmer than as if night ought to be.* [109. с. 52] – ‘Марго відчинила вікно, і в салон повіяло важке тепле повітря — було якось не по-нічному гаряче.’ [110. с. 59] У даному реченні, при перекладі на українську мову, структура порівняння змінюється з синтаксичної на лексичну й за допомогою прислівникової структури з *no-* формується образне порівняння «жарко, ніби не вночі».

No, I love you . Not like a sister loves a brother or like a friend loves a friend. I love you like a really drunk guy loves the best girl ever. [109. с. 192] – ‘Ні, я тебе кохаю. Не по-братньому і не по-дружньому. Я кохаю тебе, як реально п'яний хлоп'яга кохає найкрутішу на світі дівчину.’ [110. с. 213] У вище зазначеному прикладі прислівникові структури *no-братньому* і *no-дружньому* можна замінити на звичайні іменні «як брата», «як друга». У таких компаративних конструкціях об'єкт порівняння «імплікує значення порівняння» формами префікса *no-* та суфікса *-ому*. Їх можна легко імплікувати в розгорнену порівняльну конструкцію з сполучниковим зв'язком, напр., *Марго відчинила вікно, і в салон повіяло важке тепле повітря, гаряче, ніби була не ніч; Ні, я тебе кохаю. Не як брата, і не як друг.* Порівняльні конструкції з такими прислівниками становлять систему, складові якої варіюються залежно від структурно-семантичної специфіки компонентів. «Визначальною характеристикою порівняльних конструкцій такого типу є контамінація в одній прислівниковій лексемі образу й показника порівняльних відношень.» [70. с. 11]

У романах Джона Гріна лексична група вираження компаративних тропів застосовується менш часто ніж з група з аналітично синтаксичними морфемами.

2.1.2.2 Словотворчий спосіб вираження образних порівнянь

Найменш вживаним способом вираження образних порівнянь виявився

словотворчий (з використанням компонента *-like*). Англійські порівняльні конструкції з морфемними показником порівняння *-like*, українською мовою можуть передаватися за допомогою експліцитного показника порівняння. [21. с. 69] Наприклад: *By the third week of classes, plenty of kids had been sunburned to a bufriedo-like golden brown from days spent chatting outside in the shadeless dorm circle during free periods.* [105. с. 48] – ‘За три тижні навчання чимало хлопців засмагли до кольору бурито, бо під час «вікон» вони балакали у дворі гуртожитку, де не було й натяку на тінь.’ [106. с. 45] У цьому прикладі ідеальна засмага порівнюється з золотистим кольором, тому за основу порівняння Джон Грін взяв візуальну ознаку.

Таке нечасте використання двох останніх груп зумовлено низьким показником застосування авторських неологізмів, адже саме вони є джерелом словотворчих образних порівнянь.

Характерною рисою творчості Джона Гріна є використання порівнянь у поєднанні з іншими художніми засобами (епітетами, метафорами): *I held the religion book close up against my chest like a small paperback security blanket.* [105. с. 42] – ‘Я притиснув підручник до грудей, як паперовий бронежилет.’ [106. с. 39] У даному реченні підручник порівнюється з бронежилетом, основу такого порівняння виступає однакова товщина та вага книги, що асоціюється у письменника саме з елементом індивідуального захисту людини.

The dirt is clumpy and dry, drilled through with the paths of insects like an abandoned ant farm. [109. с. 310] – ‘Земля тут суха, злежана, поцяткована ходами комах, як покинутий мурашник.’ [110. с. 342] Порівняння землі з покинутим мурашником допомагає сформувати чіткий образ в уяві читача. За основу такого порівняння взято однаковий візуальний ефект, адже мурашник є складною системою ходів, що схожі на ходи комах. Поєднання порівняння з епітетом *покинутий* вказує на величезну кількість тріщин у сухій землі.

I found a cylindrical bottle of something called Rewind. I opened it — the bluish gel smelled like flowers and rubbing alcohol, like a fancy hair salon. [105. с. 106]

– ‘Я знайшов пляшечку якогось «Рівайнду». Я відкупорив — блакитний гель пахнув квітами та спиртом, як у крутій перукарні.’ [106. с. 92] У даному реченні порівняння доповнене епітетом *fancy* ‘крутий’ звертає увагу читача саме на розкіш зображеного приміщення, а підсилення сказаного за допомогою ефекту запаху допомагає розкрити сенс сказаного.

Узагальнені кількісні показники подано у табл. 2.2

Спосіб вираження компаративності в образних порівняннях (на матеріалі творчості Джона Гріна)

Таблиця 2.2

№	Група одиниць вираження компаративних тропів	%	Кількість одиниць
1	За допомогою аналітично синтаксичних морфем	84%	1208
2	Лексична	11%	167
3	Словотворча	5%	28
Разом		100%	1403

Серед проаналізованих способів вираження образних порівнянь найбільшою групою виявились порівняння, засобом вираження яких виступають аналітичні синтаксичні морфеми. Другою за частотністю використання групою вираження компаративних тропів виявилась лексична. Найменш вживаним способом вираження образних порівнянь виявився словотворчий. Таке нечасте використання двої останніх груп зумовлено низьким показником застосування авторських неологізмів, адже саме вони є джерелом словотворчих авторських порівнянь.

2.1.3 Особливості сполучників як маркерів порівняння Джона Гріна

За характером вияву основних зіставних планів у творчості Джона Гріна є лексико-семантичні варіанти, що репрезентують позитивні/негативні характеристики осіб. У таких порівняльних конструкціях наявні не лише суб'єкт і об'єкт зіставлення, а й показник порівняння – порівняльний

сполучник. Найуживанішим в романах Джона Гріна є порівняльна частка *like* ‘як’. Семантика слів, залучених до відтворення бажаної або можливої схожості суб’єкта і об’єкта зіставлення, досить часто є віддаленою, що й забезпечує реалізацію їхнього асоціативно-образного потенціалу, підсиленого апперцепційним тлом авторського найменування. [34] Порівняння в романах Джона Гріна – це перш за все засіб вираження текстових просторів, вияв художнього мислення автора, як індивіда.

Особливості порівняльних конструкцій гіпотетичного порівняння визначаються їх модусними особливостями. Кожній з таких конструкцій може бути приписана особлива модусна рамка. Специфіка модусу кожної з порівняльних конструкцій визначається домінантною ознакою показника порівняльних відносин – *like, as, as if, as though*, передаються в українській мові за допомогою взаємозамінних порівняльних часток ‘ніби’, ‘як ніби’, ‘мов’. Кожна з одиниць являє цілісний знак, різні вживання якого внутрішньо пов’язані і вмотивовані.

As if ‘ніби’ здатне висловлювати модусну рамку нечіткого, неточного сприйняття, а також мовленнєву модусну рамку. У складі порівняльних конструкцій специфіка сполучника *ніби* найбільш яскраво проявляється в контексті одиниць, які називають потенційно очевидні ознаки, де *ніби* передає зміст перцептивного сприйняття нечіткого образу, того, що «здається». [21] Наприклад: *We were pulled up to a stoplight, and some kids in a sports car next to us were revving their engine — as if I was going to race.* [105. с. 128] – ‘Ми стали на світлофорі, а поруч зупинилася спортивна машина з юнаками, мотор ревів так, ніби запрошував мене до перегонів.’ [106. с. 115] Тут засобом вираження ірреального порівняння виступила аналітично синтаксична морфема: порівняльна частка *as if* ‘ніби’. У наведеному прикладі рев мотору порівнюється з запрошенням до перегонів, основою такого порівняння виступає схожий звуковий ефект. [75]

We filled a 7-Eleven bag with trash, trying to make the Chrysler look and feel as if the past six hours had not happened. [109. с. 82] – ‘Ми зібрали сміття в пакет з

крамниці, намагаючись надати машині такого вигляду, ніби за останні шість годин нічого особливого не сталося.’ [110. с. 91] У наведеному реченні Джон Грін хотів порівняти стан машини в звичайні дні та той безлад, у якому вона знаходилася останні 6 годин.

Модусна рамка *as if* у перекладі на українську може звучати ‘як ніби’ і відрізняється від модусної рамки *as if* ‘ніби’ тим, що вона передає більш високий ступінь точності при передачі зорових асоціацій, заснованих на достатній кількості ознак, на підставі яких робиться висновок. *As if* ‘як ніби’, передає той же перцептивний зміст, що і *ніби*, акцентує модусні ознаки конструкції, підкреслює ступінь точності передачі перцептивного образу.

Наприклад: *And I felt as if the unbroken line of me and of her stretching back from our cribs to the dead guy to acquaintanceship to now.* [109. с. 80] – ‘І я відчув, як ніби від самих наших колисок, через наше знайомство, через того мерця і до цієї хвилини тягнуться якісь особливі нитки.’ [110. с. 89] У цьому реченні за допомогою модної рамки *as if* ‘як ніби’ передається точна інформація, події, що супроводжували хлопця від самого народження і до сьогодення.

Парадигму показників реально-порівняльних відношень становить сполучник *like* ‘як’ і сполучникові утворення, що виникають при перекладі, для позначення більшої емоційності: ‘так само як’, ‘просто як’, ‘прямо як’. Наприклад: *As the line of cars snaked behind me like some kind of unwilling funeral procession, I found myself talking out loud to her.* [109. с. 158] – ‘Низка автомобілів зміїлася за мною, як мимовільна похоронна процесія, а я раптом зловив себе на тому, що розмовляю з Марго вголос.’ [110. с. 176] У цьому реченні реальні автомобільні затори порівнюються з похоронною процесією і основою такого порівняння виступає однаковий повільний темп та довготривалість даного обряду. В поданому прикладі стрижневим компонентом реально-порівняльної парадигми виступає показник *like* ‘як’, який, крім основного значення, виражає додатковий семантичний відтінок темпоральності та способу дії, що аплікуються на основне значення. При

цьому суттєву роль відіграє лексико-семантичне наповнення цієї компаративеми. [93. с. 11]

His pale hands shook, and the almanac he held looked like a puppet dancing without strings. [105. с. 183] – ‘Його білі руки тремтіли, альманах, якого він тримав, тіпався, як маріонетка без мотузочків.’ [106. с. 163] У наведеному прикладі показником реально-компаративних відношень виступає сполучник *like* ‘як’, за допомогою якого рух альманаху в руках людини порівнюється з схожим мимовільним рухом ляльки на нитках.

The thing about instant coffee is that it smells pretty good but tastes like stomach bile," the Colonel said. [105. с. 142] – ‘«Особливість розчинної кави в тому, що пахне вона добре, а на смак — прямо як жовч»,— сказав Полковник.’ [106. с. 128] У цьому прикладі основою порівняння слугує однакове гірке смакове відчуття. Показник *like* ‘як’ виступає стрижневим компонентом реально-порівняльної парадигми і виражає додатковий семантичний відмінок міри вияву ознаки. [93]

Порівняльні конструкції з аналітичними синтаксичними морфемами *like, as, as if, as though* та ін. також можуть класифікуватися за двома типами: [39. с. 85]

1) порівняння предметів:

But there was nothing built atop it, just the hole cut into the earth like a dead mouth agape, tangles of briars and waist-high grass growing up all around. [109. с. 217] – ‘Але на фундаменті не було нічого збудовано — просто лишилася дірка в землі, наче роззявлений рот мерця, а довкола — густі кущі шипшини і трава по пояс.’ [110. с. 241] У наведеному прикладі дірка в землі порівнюється з ротом мерця, основою порівняння слугує однакова візуальна характеристика.

2) порівняння ситуацій:

He calculated all times to a tenth of a second, and all distances to the inch, and then he recalculated, as if he could not bear the thought of failing her again. [105. с. 250] – ‘Він прорахував час до десятої частки секунди, а відстані — до

дуюмів, тоді перевірів усі розрахунки ще раз, так наче не міг винести думку про те, що ми можемо знову підвести Аляску.» [106. с. 222] У цьому випадку ситуація з ретельним підрахунком порівнюється з нестерпними думками хлопця про те, що він може підставити іншу людину.

Like, що у перекладі на українську звучить як 'мов', в свою чергу, виявляє специфіку модусної рамки в контекстах «представити наочно», «виглядати» і відрізняється від модусних рамок інших показників порівняння тим, що формує зовнішню точку зору, що включається не тільки в суб'єктну сферу мовця, але і стороннього спостерігача. [17], [18] Наприклад: *The Colonel blew smoke rings, and Takumi called them "pretentious," while Alaska followed the smoke rings with her fingers, stabbing at them like a kid trying to pop bubbles.*

[105. с. 69] – 'Полковник випускав димові кільця, які Такумі обізвав «претензійними», а Аляска тицала в них пальцем, мов дитина в мильні бульбашки.' [106. с. 64] У наведеному прикладі основою порівняння дівчини з малою дитиною слугує однакова поведінка та морально-психологічний стан. Таке порівняння пов'язане з характером авторської оцінки зображуваного і зосереджує увагу читача на важливих деталях загального образу персонажа. *And so," he said, pausing as if for a drumroll, "we fight tonight a battle on three fronts.* [105. с. 130] – 'Отож,— промовив він і зробив паузу, мов перечікуючи барабанний дріб,— сьогодні ввечері ми воюємо на три фронти.' [106. с. 118] У цьому реченні порівняння характеризує особливість мовлення людини і вказує на зовнішній вплив, через який герой хотів привернути увагу слухачів.

2.2 Семантика образних порівнянь Джона Гріна

Для того щоб вивчити психологію творчості письменника та виявити об'єктивно-прагматичну інформацію, що є невід'ємною частиною зображуваного, необхідно з'ясувати семантику компонентів порівняння. Вибір предмета порівняння, зазвичай, не є okazіональним, він пов'язаний із змістом всього твору. Тому не викликає здивування той факт, що найбільш чисельною групою порівняльних конструкцій у романах Джона Гріна є

компаративні конструкції, де предметом порівняння виступає людина. Як показав аналіз практичного матеріалу, люди найбільш часто порівнюються з неістотами, тваринним світом та з іншими людьми.

2.2.1 Образні порівняння характеристики «людина»

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що кількісна характеристика одиниць на позначення лексико-семантичного поля «Людина» серед інших лексико-семантичних полів склала 807 одиниць.

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що люди, речі та явища найчастіше порівнюються з неістотами (речами), їжею, атмосферними явищами, тваринним світом, грішниками (праведниками), топографічними реаліями та з зображенням дій.

Гумор, що застосовує Джон Грін у компаративних конструкціях на позначення дій та характеристик людини, помітно оживляє текст. Ось як американський автор зображує дії, пов'язані з семантичним полем «Людина»: *Hold it like a Victorian lady holds on to her maidenhead.* [109. с. 253] – ‘Тримайся, як леді вікторіанської епохи тримається за свою цноту.’ [110. с. 280] Таке гумористичне позначення стосовно намагання людини втриматися за щось висміюється Джоном Гріном з позитивної точки зору. Подана компаративна конструкція допомагає розкрити сторінки історії етносу Америки та його світовідчуття.

Her hair is much shorter— she has choppy bangs above her eyebrows and everything is mussed-up, as if to emphasize the asymmetry. [109. с. 289] – ‘Волосся її стало коротшим, пасма чубчика не сягають навіть брів, на голові страшний безлад, ніби їй не до вподоби навіть думка про гармонію.’ [110. с. 319] Ця порівняльна конструкція містить більш детальне уточнення автора, що пов'язане з ідейним змістом всього роману. В даному реченні через гумористичне зображення зовнішності описується внутрішній світ дівчини, основою такого порівняння виступає емоційна тривога, спантеличеність, що уособлюється в хаотичному та неохайному стані волосся.

Y'all smell like a North Carolina tobacco field in a wildfire," he said. [105. с. 70] –

‘Від вас смердить, як від тютюнового лану в Північній Кароліні під час пожежі,— сказав він.’ [106. с. 64] У цьому прикладі автор намагається висміяти звичку людей, що чинить негативний вплив на здоров’я кожного.

He spoke slightly slurred, as if his tongue were swollen. [105. с. 222] – ‘Слова його звучали нечітко, немов у нього язик набряк.’ [106. с. 198] В цьому реченні Джон Грін навмисне звертає увагу на відсутність ораторського стилю мовлення, гумористично добирає об’єкти для зіставлення — набряклий язик.

Не рідко гумор автора межує з різкою іронією, автор починає глумливо висміювати ситуації. Наприклад: *With his hand cupped over his mouth, the Colonel started to make absurd noises that sounded more like farting than bass beats.* [105. с. 142] – ‘Полковник склав долоні рупором і почав видавати дивні звуки, що радше скидалися на пердіння, ніж на басы.’ [106. с. 128] У поданому прикладі Джон Грін висміяв недосконалі спроби полковника говорити гучніше. Основою такого порівняння слугує тонка насмішка прихована за допомогою інакомовлення та глузливої оцінки явища.

У складі семантичного поля «Людина» виділяємо такі лексико семантичні підгрупи:

2.2.1.1 «Людина — неістота (річ)»

У романах Джона Гріна образи певних предметів, явищ та дій можуть асоціюватися з образами інших предметів та явищ, внаслідок чого людина, її дії, та характеристики осмислюються у площині образу чи символу, вербалізованих фауно- та флоро назвами. [50] Джон Грін досить часто уподібнює людей до неістот та речей або ототожнює їх з ними. Наприклад:

He's like a perpetual motion machine. [109. с. 196] – ‘Він, як якийсь вічний двигун.’ [110. с. 218] У такій структурі, автор хоче показати занадто енергійну, працьовиту людину, яка працює і в день, і в ночі.

I'm like. Like. I'm like a grenade, Mom. I'm a grenade and at some point I'm going to blow up and I would like to minimize the casualties, okay? [103. с. 58] — ‘Я така, як. Як. Я, як граната, мамо. Я граната, і в якийсь момент я підірвусь, і я

хотіла би мінімізувати жертви, добре?» [104. с. 64]. Така порівняльна конструкція з метафоричним спрямуванням допомагає охарактеризувати моделі відповідності ознак та атрибутів (Каччарі та Глюксберг, Леворато 56, 167) Для створення такого роду образного порівняння письменник вирішив використати метафоричний вислів як *граната*, що є не складним для розуміння.

2.2.1.2 «Людина – назви осіб»

Порівняння людей з грішниками (праведниками), богами, міфологічними істотами, дітьми, або іншими людьми є досить поширеним явищем у творчості Джона Гріна. Найбільш часто у двох романах Джона Гріна люди порівнюються з грішниками (праведниками), богами, міфологічними істотами. Наприклад: *He stood five feet and nothing, but was well-built, like a scale model of Adonis, and with him arrived the stink of stale cigarette smoke.* [105. с. 10] – ‘На зріст коротун був футів п’ять, не більше, але за статурою — наче Адоніс у мініатюрі, а разом з ним у кімнату влетів несвіжий сморід курива.’ [106. с. 12] У даному реченні порівняння коротуна з Адонісом побудоване завдяки схожим зовнішнім даним хлопця і грецького бога, у якого була закохана сама Афродіта.

We’d been captive in them for so long, stuck in their belly like Jonah. [109. с. 244] – ‘Ми так довго були тут бранцями, застрявши в них, наче Йона в китовій утробі.’ [110. с. 258] У цьому прикладі герої порівнюються з пророком, основою такого порівняння слугує довго тривалість подій. Це порівняння містить біблійний контекст, у якому сказано, що пророка Йону проковтнув кит, як наслідок три дні і три ночі він пробув у його череві.

У своїх романах Джон Грін вдається до порівнянь людей, речей та явищ з людьми (дорослих людей з маленькими дітьми), персонажами, та відомими особистостями. Наприклад: Порівняння дорослих людей з маленькими дітьми:

The Colonel and I doubled back, wading through the creek to save time, slipped in through the back window of Room 43, and slept like babies. [105. с. 168] – ‘Потім

ми повернулися назад, перейшовши струмок, щоб скоротити, залізли в кімнату №43 крізь вікно і поснули як немовлята.’ [106. с. 150] У даному реченні люди порівнюються з немовлятами, основою створення такого порівняння слугує однаковий міцний сон.

They need me to order food and to translate tax and immigration forms and everytheeng else, and that was the day they stopped treating me like a keed. [105. с. 147] – ‘Я їм допомагала замовляти їжу, перекладала податкові й імміграційні папери і все таке, і вони перестали ставитися до мене, як до дитини.’ [106. с. 132] У наведеному прикладі дії Аляски порівнюється з усвідомленими вчинками дорослої людини.

I mean, I didn't feel like an infant being held by Mommy or anything, but my breath had stopped catching each time I heard a noise. [109. с. 172] – ‘Ну, тобто я, звісно ж, не почувався, як немовля в обіймах матері, але й подих не забивало мені від кожного шереху.’ [110. с. 190] Хлопець порівнюється з немовлям в обіймах матері, підґрунтям для такого порівняння стало відчуття захищеності дитини.

She looked like a movie star. [105. с. 44] – ‘Вона була схожа на кінозірку.’ [106. с. 41] У наведеному прикладі дівчина порівнюється із зіркою, основою такого порівняння виступає схожа внутрішня емоційність, яскрава зовнішність та впевненість у собі.

They walked in step, heads up and shoulders back, like some kind of action-movie heroes. [105. с. 72] – ‘Вони йшли в ногу, високо звівши голови і випроставши плечі, немов герої бойовика.’ [106. с. 66] У вищенаведеному прикладі люди порівнюються з акторами на основі однакових особливостей пересування у просторі: виконання складних і небезпечних трюків, досконале знання і застосування бойових прийомів.

With my arms flat against my sides, I stood like a soldier at attention, they mummified me from my shoulder to my wrists. [105. с. 31] – ‘Я стояв, як солдат на варті, а мене обмотали від плечей до зап'ясть, наче мумію.’ [106. с. 29] Основою порівняння хлопця з солдатом на варті слугує однакоке порівняння-

характеристика людських дій, у даному прикладі нерухомість, незмінне положення тіла протягом тривалого проміжку часу.

She was wrinkled like an old woman who'd spent her youth sunbathing. [105. с. 43]

– ‘Вона була зморшкувата, як бабуся, яка замолоду полюбляла засмагати.’ [106. с. 40] Порівняння дівчини з бабусяю, на основі характеристик їхніх рис зовнішності, створено для більш детального зображення подій.

Не рідко автор використовує образні порівняння метафоричного характеру, які можна знайти в наступному прикладі, коли головну героїню характеризують, як Наталі Портман.

You're like a millennial Natalie Portman. Like V for Vendetta Natalie Portman. Hazel and I are going to watch V for Vendetta so she can see her filmic doppelgänger. [103. с. 68]

— ‘Ти як тисячолітня Наталі Портман. Як V Вендетта Наталі Портман. Хейзл і я збираємось дивитись V Вендетту, щоб вона змогла побачити її фільмовий доппельгангер.’ [104. с. 75] У наведеному прикладі метафоричне перенесення у межах порівняльної конструкції можна розглядати як стилістичний прийом вираження змісту. Також вона виконує функції пізнання та номінації нових понять як спосіб усвідомлення речей. Наприклад, більш молоде покоління може й не знати, хто така Наталі Портман та чому автор порівнює саме з нею.

I heard about it before first period, and then I found them both talking together and I started screaming bloody murder, and Becca ran into the arms of Clint Bauer, and Jase was just standing there like a dumbass with the chaw drool running out of his stank mouth. [109. с. 36]

– ‘Я про все дізналася сьогодні перед першим уроком, а потім я бачу їх: стоять, балакають, то я розкричалася, мов скажена, Бекка кинулася до Клінта Бауера в обійми, а Джейс стоїть, як ідіот, а з роззявленого смердючого рота котиться тютюнова слина.’ [110. с. 41] Семантика даного порівняння вказує на здатність засвоєння інформації, позначає людину, що страждає глибокою формою олігофренії.

2.2.1.1 «Людина — тваринний світ»

Зооніми у двох романах Джона Гріна зустрічаються доволі часто.

Принцип зооцентризму використовується для опису еталону оцінки людини через тварину. [24. с. 313] З тваринним світом порівнюються 19.4% проаналізованих одиниць.

Найчастіше образом порівняння Джон Грін обирає лексеми, що є назвами тварин (бик, жаба, риба, гепард, газель, скунс, собака, ведмідь, лев, яструб). Наприклад: *I sweep through the place like I'm a cheetah and the tortilla chips are injured gazelles.* [109. с. 257] – ‘Я кидаюся на полиці, наче гепард, а картопляні чіпси — це поранені газелі.’ [110. с. 285]; *I ran like a cheetah well, like a cheetah that smoked too much.* [105. с. 134] – ‘Я мчав як гепард, чи радше як гепард, який забагато курить.’ [106. с. 121] У цих реченнях людина порівнюється з гепардом, основою такого порівняння слугує однакова швидкість руху.

I was running like an injured gazelle trying to evade a pride of lions. [105. с. 136] – ‘Я біг, як поранена газель, яка рятується від лев'ячого прайду.’ [106. с. 123] У даній порівняльній конструкції Джон Грін порівнює особливості фізичного руху людини з газелю, що виступає характеризатором внутрішнього стану людини в даний момент часу. Завдяки асоціативним функціям вищезазначених порівнянь у висловлюванні та дискурсі формується цілісний образ, відповідний асоціативний зв'язок, що заснований на пресупозиції (напр., *я мчав, як гепард* чи *я біг, як газель* передають приблизно однакову міру руху порівнюваних об'єктів. Проте із художньо-естетичного погляду більш правильним і чіткішим буде друге виловлювання, де порівняння бігуна з газеллю має додаткову характеристику лякливої, беззахисної жертви). [48. с. 30]

My mouth tasted like a skunk had crawled into my throat and died. [105.с. 156] – ‘Присмак у роті був такий, ніби туди заліз скунс і здох там.’ [106. с. 140] Такий образ порівняння вносить нову асоціацію у сприйняття всього порівняння, конкретизуючи семантику предмета порівняння.

Широке поле асоціацій створює довкола себе образ *собака* та його варіант *цуценя*. Цей зоонім вже багато століть носить в соціумі символічне

значення, адже позначає тварину, що здавна співіснує з людиною. Ще на давніх наскальних малюнках можна було бачити зображення собаки. [50, 920]

Наприклад: *The first bell rang, meaning five minutes to class, and like Pavlov's dogs, people started rushing around, filling up the hallways.* [109. с. 86]

– ‘Продзвенів перший дзвоник, тобто до уроку залишалося п'ять хвилин, і учні, немов собаки Павлова, побігли хто куди, створюючи в коридорі метушню.’ [110. с. 96] У вищезазначеному прикладі учні порівнюються з собаками і підґрунтям для утворення такої компаративної конструкції стала схожа емоційна характеристика, за допомогою якої зображено найтонший відтінок людської радості.

The woman shook her head and ordered to children, as if to dogs, "Git." [105. с. 211] – ‘Жінка похитала головою і звеліла дітям, немов цуценяттям якимось:— Геть!’ [106. с. 187] У цьому випадку діти порівнюються з цуценяттями. Основою такого порівняння стало зневажливе звернення до молодших за віком співрозмовників.

На відміну від собаки, лексема *бик* виступає символом чоловічої сили та мужності. В англійській культурі бик завжди несе асоціації пов'язані з люттю та агресивністю. Можливо, це пов'язано із тим, що англійцям добре відомі традиції іспанців, а отже і їхня відома Корида. [130. с. 42]. Іноді бик асоціюється в англійській етнокультурі з незграбністю. [121. с. 77, 41] У романі Джона Гріна образ бика виступає символом люті та агресії. Наприклад: *The Old Man stared back at Alaska like a bull at a matador, then raised a hand to his sagging face and slowly rubbed the white stubble on his cheek.* [105. с. 50] – ‘Старигань вирячився на Аляску, наче бик на матадора, потім підніс долоню до свого змарнілого обличчя і замислено потер сиву, аж білу щетину на щоці.’ [106. с. 46] Така компаративна конструкція передає саме гнів та агресивність старого чолов'яги до дівчини. Лінгвокультурний вміст вищенаведеного художнього порівняння заснований на використанні назви тварини, і відкриває широкі можливості для ознайомлення цільового читача з особливостями бачення автора. Фауноназва набуває ознак символу, має свою специфіку, суть

якої зволиться до того, що процес перейменування об'єкта відбувається шляхом його переосмислення крізь призму почуттів, емоцій, образних уявлень та оцінок.

But next to me, the Colonel breathed slowly and deeply through his nose like a bull about to charge. [48. с. 196] – ‘А ось Полковник поруч зі мною дихав повільно і глибоко через ніс, мов той бик перед атакою.’ [50. с. 175] У поданому прикладі Джон Грін намагався передати швидку зміну емоційного стану людини. [51]

Образ *ведмедя* в українському колориті уособлює «силу, незграбність, невдоволення, відлюдкуватість, ненажерливість». [50. с. 169] Тоді як в англійській мові — образ ведмедя асоціюється з негативною людською поведінкою: сердитістю та люттю. [122. с. 115], [140. с. 108] Наприклад: *Chuck sleeps like a hibernating bear.* [109. с. 63] – ‘Добре, що Чак спить, наче ведмідь узимку.’ [110. с. 70] У даному реченні Джон Грін хотів звернути увагу не надлюдську характеристику, передану компаративною конструкцією, а на тривалість дії. Порівняння *спати, як ведмідь* уособлює міцний та довгий сон, як у ведмедя взимку. З точки зору самотності ідеостилю Джона Гріна важливим виявляється те, що велика перевага надається саме конотативному значенню зоонімів в порівняльних конструкціях. Таким чином, чим вище ступінь невизначеності ознаки порівняння, тим вище ступінь його образності. [18. с. 56–64.]

Образ *яструба* в свою чергу є символом хижацтва. [115. с. 130] При використанні такого перекладацького прийому як калькування, словесний образ яструба повністю відображає семантику висловлювання. Наприклад: *Oh that's nice, we've been friends for so long and this is totally comfortable, and we're just chatting and then I'm in the middle of a sentence about analogies or something and like a hawk he reaches down.* [105. с. 78] – ‘«Авжеж, ми давно дружимо, то все як має бути», — ми й далі балакаємо, і раптом посеред моєї фрази про аналогії або що він кидається на мене, мов яструб.’ [106. с. 67] У даному порівнянні швидкість дій хлопця порівнюються з швидкістю хижака.

Контекстуальна конотативна семантика вживання зооніма *яструб* в цього реченні очевидна і тісно пов'язана з існуючими в мові значеннями. Конотативна семантика даної лексеми відноситься до третього рівня актуалізації конотативних значень, вживання якої сприяє появі незвичайної та яскравої образності у читача. [35] Така порівняльна конструкція зі зоонімом відноситься до образного типу порівняння.

Порівняння людей з рибою становить значну кількість проаналізованих одиниць. Наприклад: *I flailed around like a fish out of water, and nearly dislocated my shoulder.* [105. с. 154] – ‘Я вилетів, як риба з води, і мало плече не вивихнув.’ [106. с. 142] У даному прикладі хлопець порівнюється з рибою, основою такого порівняння виступає однакове втілення чистоти та жвавості. *The water had seeped under the duct tape and loosened the adhesive's grip on my skin, but the tape was wrapped around me three layers deep in places, and I wiggled like a fish out of water.* [105. с. 32] – ‘Скотч намок, клей трохи змився і вже липнув до шкіри не так сильно, але місцями було намотано по три рази, тож я борсався, наче викинута з води рибина.’ [106. с. 30] Використання в тексті саме таких семантичних різновидів порівнянь допомагають читачам ґрунтовніше уявити зовнішність персонажа, глибше відчувати його фізичний чи психічний стан. Вибір порівняння людини з рибою є результатом індивідуального бачення світу Джоном Гріном, свідченням своєрідності розкриття ідейного змісту твору. Основа такого порівняння допомагає розкрити задум автора про загальне образне уявлення риби, що знаходиться у не своєрідному середовищі існування, її ознаки, риси, властивості, та функції, що через зіставлення переходять до іншого, семантично віддаленого простору людського існування. Такої пряма номінація лежить в основі розвитку нового креативного значення лексеми *риба*, що є складником порівняльної конструкції. [34]

2.2.1.2 «Людина — рослинний світ»

Флороморфізм вважається одним з основних принципів вербалізації сенсу у індивідуальному сприйнятті автора та в свідомості етносу. Флороназви

зосереджують увагу читача довкола природніх об'єктів. Їм приписують асоціативні ознаки, за допомогою яких проводяться паралелі з людиною. Часте порівняння людини з рослинами зумовлено тим, що людина є невід'ємною частиною природи і споконвіків перебуває у тісних зв'язках з навколишнім середовищем. [4. с. 74]

Образ *дерева* у Біблії завжди уособлював набожну людину. [74. с. 236] У світогляді різних етносів та народів лексема *дуб* завжди асоціювалася з життям, величию і силою. [139. с. 107] У віруванні українського народу, образ *дуба* символізував світову вісь, центр усього живого. [20. с. 175] У Скандинавській міфології флороморф *дуб* пов'язаний з легендою про створення світу, де все тримається на коренях дуба. [138. с. 1155] В англійській етнокультурній образ дуба асоціюється з давніми традиціями та віруваннями: дуб вважали священним деревом, улюбленим деревом Зевса, бо блискавка завжди влучала саме сюди [140. с. 792] Наприклад: *Robert looked like the gnarled tree with its thick-barked branches.* [109. с. 159] – ‘Роберт скидався на старого дуба, всього у наростах і гулях.’ [110. с. 177] Образ дуба у даному прикладі вживається на позначення тривалості життя, сакральності та витривалості.

Орослинення людей вважається суттєвою ознакою первісно-міфологічної концептуалізації дійсності, що відображається в текстах Біблії, і пояснює ізоморфізм прототипних атрибутів української та англійської мов. Фауно- та флороназви є засобом та результатом пізнання природи, тому виконують важливі функції в антропоцентричній площині людина-природи. [51]

Узагальнені кількісні дані подано в табл 2.3

Таблиця 2.3

Кількісна характеристика порівнянь на позначення лексико-семантичного поля «Людина»

№	Група	%	Кількість одиниць
---	-------	---	-------------------

1	«Людина — неістота (речі)»	39.7%	297
2	«Людина — назви осіб»	30%	219
3	«Людина — тваринний світ»	20.4%	189
4	«Людина — рослинний світ»	9.9%	104
Разом		100%	807

Найбільш часто люди порівнюються з неістотами (речами). Це зумовлено тим, що ми стикаємось з цими об'єктами найчастіше впродовж всього життя. Вони типові та загальновідомі, і ми уособлюємо себе та своє життя з ними. Часте використання наступних трьох груп зумовлене на історичному підґрунті. Споконвіків кожна людина вбачала в собі схожість з іншими людьми, з флорою та фауною. Нечасте використання інших груп пов'язане з особливим баченням світу Джоном Гріном та індивідуальністю його ідеотилу.

2.2.2 Образні порівняння характеристики «неістоти»

Аналіз показав, що серед 1403 проаналізованих одиниць, вибраних методом вибірки, 596 порівняльних одиниць припадає на лексико-семантичне поле «Неістоти».

У лексико-семантичному полі «Неістоти» виділяємо наступні підгрупи:

2.2.2.1 «Неістоти — неістоти»

У творах Джона Гріна речі та явища найчастотніше порівнюються з неістотами (речами). Це зумовлено тим, що ми стикаємось з цими об'єктами найчастіше впродовж всього життя. Вони типові та загальновідомі, і ми уособлюємо себе та своє життя з ними. Наприклад: *When I shook the box, it rattled like a key.* [109. с. 237] – ‘Я струснув її — там щось загриміло, мов ключ.’ [110. с. 262] У даному прикладі коробка порівнюється з ключем, основою такого порівняння слугує однаковий звуковий ефект.

She said it over and over, like it wasn't a verb so much as a Buddhist mantra. [105. с. 84] – ‘Вона повторювала це знову і знову, і мені вже стало здаватися, що це не дієслово, а якась буддистська мантра.’ [106. с. 78] Джон Грін порівнює дієслово з буддистською мантою на основі сакральності та святенності обох понять.

Did general stores look like barns? [109. с. 288] – ‘Універмаги за тої пори скидалися на стодоли?’[110. с. 317] У вищенаведеному прикладі універмаги порівнюються з стодолами, за основу такого порівняння взято велику ємність та масштаб таких споруд.

2.2.2.2 «Неістоти, речі, явища — атмосферні явища»

Порівняння реальних явищ з атмосферними та природними явищами серед проаналізованих одиниць вживаються рідко.

Людина завжди усвідомлювала навколишнє середовище та пов’язані з ним природні та атмосферні явища і в образній і в логічній формі. У таких випадках всі слова стають образними, коли вони здатні мобілізувати образні поняття дійсного світу, які живуть у кожній людині, адже образні сила слів, закладена не в них самих, а у впливі, який вони створюють на нас. Наприклад: *But I wasn't convinced enlightenment struck like lightning.* [105. с. 244] – ‘Але я не мав певності, що просвітлення вдаряє, як блискавка.’[106. с. 217] У такій компаративній конструкції просвітлення порівнюється з блискавою. Стан явності, усвідомлення, розуміння істинної природи речей та виходу зі стану суб'єктно-об'єктної дихотомії приходить до людини так само неочікувано, як і вдаряє блискавка.

Margo Roth Spiegelman, whose stories of epic adventures would blow through school like a summer storm.[51. с. 14] – ‘Марго Рот Шпігельман — розповіді про її епічні пригоди збурювали всю школу, мов землетрус.’[52. с. 13] У даному випадку історії дівчини порівнюються із землетрусом, основою такого порівняння слугує схожа неочікуваність розвитку подій. У порівняльних конструкціях, використаних Джоном Гріном, де неістоти (речі) порівнюються з явищами, які ми спостерігаємо в повсякденному реальному житті, образні слова та вирази дуже часто містять у собі приховану об’ємну інформацію. Такий підхід є досить специфічним методом відображення та оцінювання різних предметів, явищ, осіб, стосунків та ситуацій. [56. с. 153] За допомогою таких компаративних конструкцій автор намагається донести істину, адже кожне образне слово Джона Гріна — це відображення

соціальних, культурних, та національно-історичних реалій Америки 21 століття.

2.2.2.3 «Неістоти — істоти»

У своїх романах Джон Грін часто використовує порівняння неістот з істотами. Наприклад:

“It must be some book,” she said as she knelt down next to the bed and unscrewed me from my large, rectangular oxygen concentrator, which I called Philip, because it just kind of looked like a Philip. [103. с. 26] — ‘ — Напевно, цікава книга,— сказала мама, опускаючись на коліна біля ліжка, відєднуючи мене від великого прямокутного косневого концентратора, який я називала Філіпом, чимось він був на нього схожий.’ [104. с. 28] У даному реченні уособлення, що містить у собі порівняльна конструкція підкреслює те, що апарат для хворих є антропоморфізмом.

2.2.2.4 «Неістоти, речі, явища — їжа, напої»

Одними з найменш вживаних стали порівняння об’єктів з їжею. Наприклад: *Bluefin comes in small, fancily contoured glass bottles, and it tastes like blue cotton candy.* [109. с. 265] – ‘Його розливають по маленьких, кумедно розфарбованих скляних пляшечках, а на смак він як синя цукрова вата.’ [110. с. 293] У наведеному прикладі подано опис смакових якостей даної страви.

The human tongue is like wasabi: it’s very powerful, and should be used sparingly. [109. с. 219] – ‘Людський язик — це як васабі: гостра приправа, тож не можна переборщити.’ [110. с. 243] Людський язик порівнюється з васабі на основі негативної характеристики гостроти слова. Недарма існують приказки на зразок: «Язик без кісток, що хоче, те й меле», «Язиком без ножа ріже». *Dinner in the cafeteria the next night was meat loaf, one of the rare dishes that didn't arrive deep-fried, and, perhaps as a result, meat loaf was Maureen's greatest failure, as if it was a stringy, gravy-soaked concoction that did not much resemble a loaf and did not much taste like meat.* [105. с. 56] – ‘Наступного дня на вечерю в їдальні подали м’ясний рулет — одну з небагатьох страв, що не смажилися у фритюрі, й, можливо, саме тому м’ясний рулет Морін геть не вдався.

Більше схоже на волокнисту, просякнуту підливою кашу, що й не скидалася зовні на рулет, а смаком — на м'ясо.' [106. с. 51] У даному реченні м'ясо порівнюється з кашою не лише на основі візуального сприйняття, але й через смакові характеристики страви.

I pulled out a bottle of pink wine — Strawberry Hill, it was called, I suppose because if it had not tasted like vinegar with a dash of maple syrup, it might have tasted like strawberries. [105. с. 102] – 'Я дістав пляшку рожевого вина — воно називалося «Суничний пагорб», напевне тому, що, якби не скидалося на оцет з крапелькою кленового сиропу, могло б і за суничне зійти.' [106. с. 92] У цій порівняльній конструкції госто виміюється недолік смакових якостей дорогого вина, який прихований за ззовні позитивним твердженням.

2.2.2.5 «Неістоти — абстрактні, фізичні і психічні властивості»

Порівнянню у двох романах Джона Гріна підлягають також абстрактні явища, фізичні та психічні властивості, що становлять незнану кількість проаналізованого матеріалу. [42] Наприклад: *The smell leaves me seized by desperate panic — panic not like my lungs are out of air, but like the atmosphere itself is out of air.* [109. с. 143] – 'Жах і відчай — не той жах, коли в легенях немає повітря, а такий, ніби того повітря геть немає в атмосфері.' [110. с. 160] Абстрактні поняття жаху та відчаю порівнюються з нестачею повітря у легенях, таким чином Джон Грін створює асоціацію з ситуацією емоційної напруги: паніки та схвильованості.

2.2.2.6 «Неістоти, речі, явища — топографічні реалії»

There were two unripped dots: one looked like Los Angeles, although there were a bunch of towns clustered so close together in Southern California that the type overlapped. [109. с. 226] – 'Неподертих дірочок виявилось дві: одна, ніби Лос-Анджелес, хоча в Південній Каліфорнії така сила містечок, що написи наповзали один на одного.' [110. с. 251] Використання порівнянь на позначенні топографічних реалій застосовувались у двох романах рідко. Таке нечасте вживання цієї підгрупи порівнянь характеризується особливістю творчості Джона Гріна.

Узагальнені кількісні дані подано у табл. 2.4

Таблиця 2.4

Кількісна характеристика порівнянь на позначення лексико-семантичного поля «Неістоти»

№	Група	%	Кількість одиниць
1	«Неістоти — неістоти»	47.7%	280
2	«Неістоти — атмосферні явища»	28%	167
3	«Неістоти — істоти»	15.6%	89
4	«Неістоти — їжа, напої»	4.7%	33
5	«Неістоти — абстрактні, фізичні і психічні властивості»	2.8%	23
6	«Неістоти — топографічні реалії»	0.93%	4
Разом		100%	596

Така чисельна кількість перших трьох груп пов'язана з тим, що неістоти, зображення дій та атмосферні явища зустрічаються в житті людини кожного дня. Вони є невід'ємною частиною людського буття. Таке нечасте вживання трьох інших груп зумовлено особливістю індивідуального стилю Джона Гріна, та його особливим баченням навколишнього світу.

Висновки до розділу 2

У п'яти романах Джона Гріна «Looking for Alaska» 'У пошуках Аляски', «Paper Towns» 'Паперові міста', «Turtles All The Way Down» 'Черепахи й не має їм кінця', «The Fault in our Stars» 'Винні зірки' та «Let it snow» 'Нехай йде сніг' порівняльні конструкції застосовуються як найяскравіші образні одиниці, і є концептуальною базою для створення інших тропів. Порівняння Джона Гріна викликають велику кількість асоціацій, роблять актуальними ті образні уявлення національної картини світу, характеристики яких створюють нові okazionalni поняттєві плани, викликаючи відповідні реакції у читачів. У

порівняльних структурах.

Джон Грін втілює життєву позицію власного світогляду, вибудував індивідуальну мовну картину світу. Інколи порівняльні конструкції дуже прості, чіткі та лаконічні, але частіше розгорнуті, образні. Майстерність письменника виявлялася в доречному наснаженні текстів компаративними конструкціями, ось чому твори американського автора характеризуються високою якістю, великою силою звучання та майстерністю викладу.

Під час роботи всі компаративні тропи були проаналізовані стосовно одиниць їхнього вираження і об'єднані в 3 групи:

- 1) за допомогою аналітично синтаксичних морфем;
- 2) словотворчі;
- 3) лексичні.

Серед проаналізованих одиниць вираження образних порівнянь найбільшою групою (при перекладі українською) виявились порівняння, засобом вираження яких виступають аналітичні синтаксичні морфеми – порівняльні частки та декон'юнктиви *like, as, as if, as though*. Вони займають 86%, у порівнянні з іншими трьома групами. Другою і за частотністю використання групою вираження компаративних тропів виявилась лексична, що займає 9%. Найменш вживаним способом вираження образних порівнянь виявився словотворчий, що становить відповідно 5%. Таке нечасте використання двох останніх груп зумовлено низьким показником застосування авторських неологізмів, адже саме вони є джерелом словотворчих образних порівнянь.

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що люди, речі та явища найчастіше порівнюються з неістотами (речами), їжею, атмосферними явищами, тваринним світом, грішниками (праведниками), топографічними реаліями та з зображенням дій. Найчастотніше люди, речі та явища порівнюються з неістотами. Наступними за частотністю виступають порівняння, за допомогою яких, зображені дії, що передають ознаки, властиві іншим предметам та явищам. За належністю компонентів порівняння

(суб'єкта і об'єкта) до різних семантичних полів в ідіолекті Джона Гріна одними з найбільш вживаних стали такі семантичні модифікації: «Людина — неістота (річ)» та «Людина — назви осіб».

Для більш чіткої характеристики зображення людей Джон Грін застосовує такий художній прийом як гумор. Він використовується письменником не тільки для пожвавлення тексту, але й виступає як спосіб мислення Джона Гріна. Не рідко гумор автора межує з дошкульною іронією, що проявляється у вираженні протележного під зовні позитивними характеристиками.

Порівняння реальних явищ з атмосферними та природними явищами займають лише 15.9%. Найменш вживаними стали порівняння об'єктів з їжею та з топографічними реаліями.

Найбільш часто предмети та явища порівнюються з неістотами (речами). Це зумовлено тим, що ми стикаємось з цими об'єктами найчастіше впродовж свого життя. Вони типові та загальновідомі, і ми уособлюємо себе та своє життя з ними.

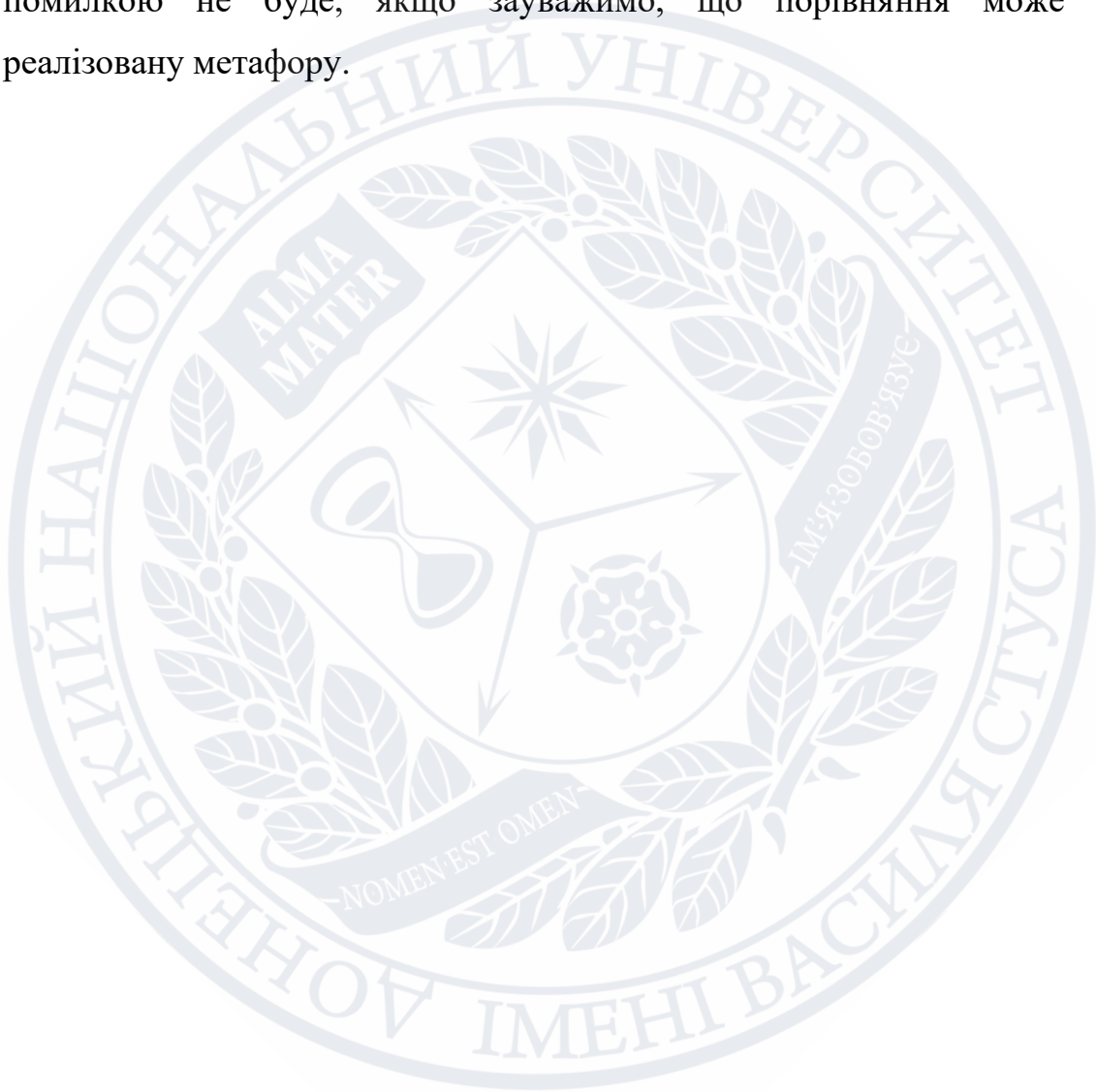
Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що найчастіше при перекладі речень з порівняльними конструкціями в романах Джона Гріна застосовується калькування. Це пов'язано з тим, що образи порівнянь Джона Гріна зрозумілі носіям культури перекладу. Порівняння письменника є емоційно-експресивними і не становлять великих труднощів для перекладача. Переклад за допомогою такого перекладацького засобу як калькування є адекватним та еквівалентним, адже перекладачеві вдалося передати і зберегти денотативні та конотативні значення слів та виразів.

Виділяють наступні види порівнянь:

- 1) за авторством: індивідуальні та традиційні;
- 2) за обсягом: короткі, розширені і розгорнуті;
- 3) за логічними відносинами: справжні і уявні;
- 4) за основною функцією: об'єктивні і суб'єктивні;
- 5) за наявністю або відсутністю бази порівняння в темі: позитивні і

негативні.

Аналіз опрацьованого матеріалу допоміг з'ясувати, що метафора та порівняння генетично пов'язані між собою. Лінгвісти вважають, що метафора походить від порівняння і утворився цей художній троп завдяки редукції форми з вилученням сполучників. Метафора і порівняння — це явища, що є близькими семантично. Метафора — це порівняльна конструкція, проте помилкою не буде, якщо зауважимо, що порівняння може містити реалізовану метафору.

Розділ 3

Порівняння у структурі художньому текстовому просторі

Джона Гріна: Відтворення у перекладі.

Порівняння об'єктів навколишнього середовища виступає складним процесом, що поєднує когнітивні, концептуальні, мовленнєві та когнітивні функції, за допомогою яких, вербалізовується дискурс відповідних лінгвокультурних спільнот. Відтворення порівняльних конструкцій при перекладі передбачає передачу широкого спектру культурних сенсів, тому перекладач – це своєрідний посередник між декількома лінгвокультурними спільнотами. [50. с. 81]

3.1 Відтворення художнього порівняння як структурно конотативної та лексичної реалії

У художніх творах Джона Гріна поширені два типи реалій: лексичні та структурно-конотативні. Лексичні реалії слугують способом вербалізації культурних понять, способу життя, певних географічних та соціальних особливостей народу. Структурно-конотативні реалії позначають етномовні особливості граматичних та словотвірних форм у мовах-джерелах, що не мають відповідників у іноземній мові. [50. с. 81-83]

Джон Грін застосовує порівняльні конструкції, що містять граматичні форми, властиві виключно англійській мові, у зіставленні до української мови, і таким чином такі компаративні конструкції складають структурно-конотативні реалії саме англійської мови. Як зауважувалось в попередньому розділі, в українській мові такі порівняльні конструкції виражаються граматичними формами орудного, родового відмінків та прикладками, що пишуться через дефіс. [50. с. 82]

О. Лотоцька наголошує, що «особливістю реалій є те, що у носіїв певної культури і певної мови з ними пов'язуються такі фонові знання та асоціації, які на певному етапі міжнаціональних та міжмовних контактів можуть бути відсутніми у носіїв інших культур і мов. Під час перекладу реалій виникає, з одного боку, потреба підкреслити їх особливий колорит, іноді унікальність, а з

другого – певним чином передати їх значення і типові для носіїв мови джерела асоціації, уникаючи, наскільки це можливо, багатослів'я». [41. с. 73]

І. Левий притримується думки, що основною проблемою перекладу виступає його адекватність та правильність. [38. с. 121-125]

3.2 Висвітлення лексичних реалій у художніх порівняннях та особливості їхнього перекладу

«Переклад реалій — це справа не тільки перекладацької техніки, а й перекладацького мистецтва. Залежно від переваги того чи іншого виду інформації, що її несе реалія в кожному конкретному випадку (денотативної, конотативної, зокрема національнокультурної, локальної), від композиційної заданості реалії в ситуативному контексті, перекладачі по-різному відтворюють її семантико-стилістичні функції». [53. с. 109] Переклад реалій за словами С. Флоріна необхідно ділити на три етапи:

- «1. Встановлення еквівалентів всіх вкраплених в текст оригіналу невідомих понять зі всіляких спеціальних областей знання і вміння.
2. Повне розуміння перекладного твору з усіма тонкощами виражальних засобів, використаних автором.
3. Відтворення твору на мові перекладу. Перші два етапи - підготовка; третій - виконання.» (Флорін 63 ст)

С. Валахов та С. Флорін класифікували реалії за наступними ознаками:

1. Місцева
2. Предметна
3. Часова

У творах Джона Гріна найбільшу кількість реалій склали лексичні реалії з ознаками предметного поділу.

Серед реалій з ознаками предметного поділу виділяють:

- а) топоніми, або географічні реалії. Наприклад:

There were two unripped dots: one looked like Los Angeles, although there were a bunch of towns clustered so close together in Southern California that the type overlapped. [109. с. 116] — Неподертих дірочок виявилось дві: одна, схожа на

Лос-Анджелес, хоча в Південній Каліфорнії така сила містечок, що написи наповзали один на одного. Друга неподерта дірочка — Чикаго'. [110. с. 120] Головний герой твору асоціює одну з точок з Лос Анжелесом. Таке порівняння допомагає краще візуалізувати та підсилити слухові картини, уособлюючи здоровенне місто, яке, ніби є протертим місцем з величезною кількістю людей. Таким чином Джон Грін старається насичити текст не тільки зоровими образами, але й когнітивними. При перекладі не виникає особливих проблем, адже українцям здавна відомий Лос Анджелес, як друге за чисельністю місто в США.

б) реалії на позначення побуту, етнічних об'єктів, мистецтва, культури. Такі реалії у творах Джона Гріна за чисельністю використання займають друге місце. Наприклад: *She's the kind of person who either dies tragically at twenty-seven, like Jimi Hendrix and Janis Joplin, or else grows up to win, like, the first-ever Nobel Prize for Awesome.* [109. с. 87] — 'Вона з тих, хто або ж гине трагічно у двадцять сім, як Джиммі Гендрікс чи Дженіс Джоплін, або ж, певно, вперше в історії людства отримає Нобелівську премію за крутість.' [110. с. 75] Не дарма автор порівнює героїню з такими видатними рок-музикантами, які пішли з життя занадто рано для їх віку, адже вона завжди потрапляє в ситуації, в яких її життя висить на волосині від смерті.

В іншій порівняльній конструкції залучено такого видатного письменника як Уолт Вітмен. *Traveling while loafing, like Whitman had, as she prepared for the real thing.* [109. с. 203] — 'Мандрувала, байдикуючи як ото Вітмен, готуючись до втечі.' [110. с. 116] В цій порівняльній конструкції Джон Грін хоче провести паралелі між головною героїнею, яка вільно робить все, що їй заманеться та між американським поетом, новатором вільного вірша.

с) Часові реалії образних порівнянь надають їм своєрідне, навіть у деяких випадках специфічне звучання. Такі порівняльні конструкції у романах Джона Гріна часто містять архаїчний підтекст, та переважно підсилюють розповідь, доповнюючи та надають чіткості історичним реаліям зображуваної епохи. Наприклад:

In an elegant motion, like in movies about Zorro—she spray-painted the letter M onto the wall above the desk. [109. с. 43] — ‘А потім легким рухом руки — як у фільмах про Зорро — вивела на стіні над комп'ютерним столом Бекки букву "М".’ [110. с. 50] У такому реченні автор ще раз хоче наголосити, що дії в його книзі «Паперові міста» відбуваються в 1960 роках.

I fear oblivion. I fear it like the proverbial blind man who's afraid of the dark. [103. с. 68] — ‘Я боюся забуття. Я боюсь цього, як останній сліпий, який боїться темряви.’ [104. с. 78] У такому прикладі Джон Грін розмиває часові рамки, тим самим створюючи ефект більшої експресивності.

3.2.1 Перекладацькі тактики та стратегії у відтворенні образних порівнянь в україномовних версіях романів Джона Гріна.

«Здебільшого англійські порівняльні структури не потребують семантичних та структурних перебудов при перекладі українською мовою, оскільки асоціації, що виникають у свідомості читача при сприйнятті порівняльної конструкції тексту оригіналу, можна передати у цільовому тексті за допомогою аналогічних синтаксичних структур і лексичних одиниць. У таких випадках мовознавці говорять про адекватні перекладацькі аналоги». [4768. с. 85.] Наприклад: *“Seriously,” Ben said. “This guy sounds like an alcoholic Kermit the Frog with throat cancer.”* [109. с. 110] – ‘Серйозно, — докинув Бен, — він співає, мов п'яне Жабеня Керміт з раком горла.’ [110. с. 123] У даній конструкції при перекладі українською мовою збережено всі компоненти порівняння, перекладач залишає авторське порівняння Бена з п'яним жабеням. *She's cute, I thought, but you don't need to like a girl who treats you like you're ten: You've already got a mom.* [105. с. 57] – ‘«Вона класна, — думав я, — але не варто закохуватися в дівчину, яка ставиться до тебе як до десятирічного: мама у тебе вже є». [106. с. 46] У зазначеному прикладі використано калькування, адже інформація, що передається порівнянням є еквівалентною на семантичному, стилістичному та емоційному рівні.

When I wake up, the dying light of the day makes everything seem to matter, from the yellowing sky to the stalks of grass above my head, waving in slow motion like

a beauty queen. [109. с. 310] – ‘Коли я прокидаюся, у згасаючому світлі дня все здається важливим: і жовтувате небо, і стебла трави, що повільно погойдуються над головою, як королева краси.’ [110. с. 342] Переклад цієї компаративної конструкції за допомогою калькування не призвів до спотворення експресивного значення висловлювання. Повільне погойдування трави порівнюється з мимовільними рухами королеви краси. Таке порівняння є експресивним і не викликає відчуття відчуженості, оскільки поняття королеви краси присутнє в асоціативній картині українського читача.

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що у перекладах двох романів, об’єкт порівняння виражався прислівниковою формою з *no-* рідко, тоді як конструкції вираження об’єкта за допомогою інших порівняльних зв’язків застосовувались перекладачами вкрай рідко. Це можна пояснити тим, що конструкції, наприклад з прикладками не є характерними для англійської мови і її відносять до категорії структурно-конотативних реалій. Наприклад: *She turns to me, and I shouldn't cry but I do, not because it hurts, but because I am scared, and I raised my hands, and Ben saved us, and now there is this girl looking at me, and she looks a mom-like at me, and that shouldn't crack me open, but it does*. [109. с. 276] – ‘Мені плакати не слід, але я плачу — не від болю, а зі страху: я підняв руки, а Бен нас усіх врятував, і тепер на мене дивиться це дівчисько, дивиться по-материнському, і начебто це не повинно так вразити, а воно, бач, вражає.’ [110. с. 305] Таке порівняння можна трансформувати у конструкцію *це дівчисько дивилося на мене, як мама*.

"I don't..." she started, and then a sob came like a tsunami, her cry so loud and childlike that it scared me. [105. с. 120] – ‘Я не...— почала Аляска, і сльози раптом ринули, мов цунамі, вона ридала по-дитячому голосно, мені навіть стало страшно.’ [106. с. 109] Прислівникова конструкція з *no-* ефективно передає порівняння як одиницю інформаційної насиченості. Таку конструкцію можна передати також таким чином: *вона ридала, як дитина*.

Margo Roth Spiegelman, whose stories of epic adventures would blow through school like a summer storm. [109. с. 14] – ‘Марго Рот Шпігельман — розповіді

про її епічні пригоди збурювали всю школу, мов землетрус. [110. с. 13] У компаративній конструкції, зазначеній вище, перекладач також застосовує такий перекладацький прийом, як калькування, адже порівняння, створені Джон Гріном, цілком зрозумілі носіям культури перекладу. Це стосується порівнянь, що містять в своєму складі терміни спорідненості, атмосферні та природні явища, знайомі обоим культурам.

She hovers inches above me, her breath warm and sweet against my face like a breeze passing through tall grass. [105. с. 182] – ‘Вона за декілька дюймів від мене, я відчуваю на обличчі її теплий і солодкий подих, це схоже на вітерець у високій траві.’ [106. с. 162] Інформація, передана автором є об’єктивною та наочно-логічною, адже відображає елемент реального природного явища. Тому калькування є доречним способом передачі стилістичної інформації.

Переклад образних порівнянь Джона Гріна розглядається як низка стратегічних концепцій, набір етапів та процесів, що мають на меті зберегти та використати інформацію. [114. с. 71]

Деякі прийоми перекладу порівнянь представлені таким чином:

1. Буквальний переклад під час якого зберігаються всі структури;
2. Заміна понять їхніми еквівалентами у мові перекладу;
3. Редукція образного порівняння до ідіоматичного значення;
4. Зберігання компаративних конструкцій з поясненням їхнього значення;
5. Упущення компаративної конструкції. [125. с. 170]

Складнощі для перекладача можуть виникати у тому випадку, якщо цільова аудиторія не має фонових знань, необхідних для інтерпретації образного порівняння, що було використано автором. У творах Джона Гріна перекладач надає додаткову інформацію для того, щоб всі функції образних порівнянь та їх експресивність були зрозумілі для потенційних читачів. [125. с. 174-181]

I knew zombies weren't real, but he sure looked like a potential zombie. [109. с. 12]—

‘Я в тому віці вже знав, що їх не буває, але цей мрець мав такий вигляд, наче ось-ось повстане.’ [110. с. 5] Під час перекладу було збережено і передано

денотативне значення, проте конотація лексеми *зомбі* дещо нейтралізувалась і таким чином змінилась.

Під час перекладу порівняльних конструкцій найважливішою характеристикою виступає образність. Бінарний переклад з української та англійської мов універсальних порівнянь не викликає суттєвих проблем. Але ця група нараховує не так багато відповідників, у зв'язку з розбіжностями «внутрішньоструктурних ознак англійської і української мов. Найскладніше перекладати порівняння, що містять національноспецифічний образ, який може бути

- 1) незнайомий культурі перекладу,
- 2) інакше інтерпретуватися.

Такі міжкультурні ускладнення вимагають особливого розгляду і вироблення спеціальної стратегії з подолання труднощів при перекладі.» [9. с. 180-183]

Образні порівняння з чітко вираженим національним колоритом відносять до національно-специфічних. «Порівняльні конструкції з образами, що подібні на рівні плану виразу, розрізняються за їх змістовним наповненням і асоціаціями.» [9. с. 180-183]

I went back to looking around the room. The bottom shelf of her record collection included some books—middle school yearbooks, as beat-up copy of The Outsiders. [109. с. 108] — ‘Я знову почав оглядати кімнату. На нижній полиці, крім платівок, було ще й кілька книжок, альбоми з середньої школи, виглядали як пошарпані «Аутсайдери».’ [110. с. 61] У такому прикладі чітко виражено національно-культурний колорит, адже не дарма старі книги порівнюються за американським культовим романом 70 років С. Е. Гінтон. Проте читач може і не зрозуміти, чому автор створив порівняльну конструкцію такого типу. Все через те, що цей роман належить до світової класики XX століття, він здобув визнання мільйонів читачів, тому й асоціюється в Джона Гріна з книгою, яку читали допоки не протруться сторінки. *It is just a sculpture that bears an uncanny resemblance to a thirty-foot-tall piece of asparagus— although I’ve also heard it is*

like a greener, glassier, uglier Washington Monument. [109. с. 57] — ‘Це скульптура, страшенно схожа на тридцятифутову спаржу, хоч вона ще схожа на зеленіший, скляніший і бридкіший Монументом Вашингтона.’[110. с. 28] Таке національно-специфічне порівняння буде знайоме будь якому народові та нації, тому перекладачеві достатньо використати буквальный переклад, і не потрібно підбирати відповідники.

В. Н. Комісаров називає «перекладацькими прийомами» лексичні трансформації і перераховує наступні:

1. транскрипцію та транслітерацію;
2. калькування;
3. лексико-семантичні заміни (конкретизацію, генералізацію, модуляцію) [31], [32], [33].

Серед граматичних трансформацій науковець виділяє: –

1. синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
2. членування речення;
3. об'єднання речень;
4. граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення). [31], [32], [33].

До комплексних лексико-граматичних трансформацій В. Н. Комісаров відносить: антонімічний переклад; Існують інші способи відокремлення реалій: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій [23. с. 84–150].

В загальному репродуктивні стратегії перекладу зорієнтовані на генеруванні лінгвокультурних елементів у мові перекладу [79. с. 6].

В. В. Демецька притримувалась думки, що головну увагу потрібно звертати на предметну інформацію, виражену магістральністю когнітивних та денотативних функцій.[19. с. 9]. Проте саме репродуктивна тактика перекладу

має на меті відтворення та передачу предметно-логічного змісту порівняльних конструкцій, що були висвітлені у текстах. Лексико-семантичні та лексико-граматичні перекладацькі трансформації вважаються одними з основних засобів репродуктивного відтворення при перекладі на українську мову. Під перекладацькими трансформаціями варто розуміти такі перетворення, за допомогою яких створюється перехід від мовних одиниць оригінального тексту до мовних одиниць тексту перекладу. Такі види трансформацій, носять формально-семантичний характер, змінюючи не тільки форму, а й значення вихідних одиниць. Трансформація – це зміни граматичних або семантичних складників вихідного тексту зі збереженням інформативним посиленням, що повинен передаватися. [31. с. 45]

3.2.2. Дослівний переклад(калькування) як спосіб відтворення образних порівнянь Джона Гріна

У творах Джона Гріна найчастіше використовується дослівний переклад, при якому з максимальною точністю у вихідній мові перекладу передаються синтаксичні структури мови оригіналу. (73. с. 34)

Порівняння в мові-джерелі може мати таке саме значення в цільовій мові, яка складається з еквівалентних лексичних одиниць. Тому застосовується стратегія відтворення того самого зображення цільовою мовою, якщо подібність є універсальною. (129. с. 88) За допомогою дослівного перекладу можна перекласти образні порівняння на цільову мову безпосередньо і підібрати культурологічний аналог.

And I showed him: I stood like a mummy, with my feet together and my hands at my sides, and showed him how they'd wrapped me up. [109. с. 16] — ‘Я продемонстрував. Встав, як мумія-ноги разом, руки по швам, і показав, як саме мене замотали.’ [110. с. 15] За допомогою дослівного перекладу нічого не було упущено, перекладач гармонійно передав те, що і хотів донести до читача автор.

Like most of the other guy Warriors, Kevin dressed preppy, looking like a lawyer-who-enjoys-golfing waiting to happen. [109. с. 167] — ‘Як і майже всі вихідці-

хлопці, Кевін одягався елегантно і виглядав так, наче він був приречений стати адвокатом-любителем гольфу.» [110. с. 154] У даному прикладі структура речення залишалася без конструктивних змін. Синтаксичні конструкції, які були використані автором, присутні в українській мові, тому дослівний переклад у такому випадку тільки полегшує розуміння значення оригіналу.

За частотністю дослівний переклад займає перше місце серед інших способів передачі лексичних реалій образних порівнянь на матеріалі творів Джона Гріна у відтворенні на українську мову. Мета застосування прийому калькування полягає в тому, що слова і вирази однієї мови перекладаються на іншу мову шляхом точного відтворення засобами мови перекладу, їх морфемної або словесної структури [73. с. 56].

My hair looked like a bird's nest; my shuffling gait like a dementia patient's. [103. с. 108] — ‘Волосся у мене збілось у пташине гніздо, а моя шаркаюча ходьба була, як у пацієнті з деменцією.’ [104. с. 108] Такий приклад калькування є характерним для книги «Провина зірок», адже в ній міститься багато термінів медичного спрямування, які найкраще та найлегше перекладати за допомогою кальки.

Now, it wasn't as if I held my phone in my sweaty hand all day,...but I wasn't allowed to check it as if we have a strict no-phones-during-dinner rule. [103. с. 191] — ‘Зараз не було такого відчуття ніби я тримала мобільний телефон в пітній руці весь день,бо мені не дозволили кинутися відповідати, ніби у нас в родині суворе правило – ніяких дзвінків під час вечері.’ [104. с. 178] У наведеному прикладі спосіб калькування досить доречний адже допомагає зберегти всі тонкощі стилю автора.

У творах Джона Гріна калькування застосовується для передачі безеквівалентної лексики. Прийом калькування застосовується для перекладу топонімів, що є достатньо лаконічним рішенням, адже таким чином перекладачеві вдається зберегти значення, яке хотів донести автор.

3.2.3. Транскодування, як спосіб передачі лексичних реалій образного порівняння

Транслітерація та транскрипція при перекладі образних порівнянь Джона Гріна застосовуються для того, щоб передати іншомовні власні назви та топографічні реалії. (53. с. 105) Транскрипція передбачає переклад «лексичної одиниці за допомогою відтворення її звукової форми через букви мови перекладу, коли кожній фонемі вихідної мови знайдено відповідник в фонемному складі мови перекладу» [73 с. 94]. За допомогою транслітерація перекладаються лексичні одиниці оригіналу «шляхом відтворення її графічної форми за допомогою букв мови перекладу» [73 ст. 95]. Ці перекладацькі трансформації є найзмістовнішими засобами, які наділяють твір більш чіткою експресією. Прикладів транскрипції та транслітерації у творах Джона Гріна багато, адже автор застосовує чимало власних назв. (53. с. 105)

But let me submit that the real heroes of the Wish Factory are the young men and women who wait like Vladimir and Estragon wait for Godot and good Christian girls wait for marriage. [103. с. 68] — ‘Але дозволь мені довести, що справжні герої Фабрики Бажань — це молоді жінки та дівчата, які чекають, як Володимир та Естрагон, чекають Годо, або хороші християнські дівчата весілля.’ [104. с. 58] У даному випадку за допомогою транслітерації передано відсилку на твір С. Букке «В очікуванні Годо». Головний герой роману Джона Гріна чекає на друга, хоча і сам не розуміє для чого, тому його й порівнюють із Володимиром з п’єси. У цьому випадку за допомогою транскрибування літерами передається вся форма слова. Перекладач зробив виноску у романі, що допомогло зберегти національний колорит порівняльної конструкції. Перекладач вдало підбирав функціонально-аналогічні лексеми, щоб образні порівняння не були складними для трактування та читання.

Ці перекладацькі трансформації є найзмістовнішими засобами, які наділяють твір більш чіткою експресією. Прикладів транскрипції та транслітерації у творах Джона Гріна багато, адже автор застосовує чимало власних назв. [53. с. 105]

Written like in a blue marker, it read: Alaska has a single! [109. с. 109] — ‘На ній ніби синім маркером було написано: «Аляска одна».’ [110. с. 109] У цьому

випадку за допомогою транскрибування літерами лексеми *marker* ‘маркер’ передається вся форма слова.

3.2.4. Транспозиція як спосіб передачі лексичних реалій образного порівняння

....America, divorced, addicted to video games, mostly friendless, eking out a meager living by exploiting his concertastic past, as if slowly working his way toward a master's degree that will not improve his career prospects, waiting, as we all do....

[103. с. 9] — ‘.....Америку, розлучений, підсівший на відео ігри, без друзів, викупуваючи мізерне життя, використовуючи своє ракове захворювання, ніби, повільно прокладаючи шлях до ступеня магістра, яка не покращить його кар’єрну перспективу...’ [104. с. 7]

Джон Грін застосовує порівняльні конструкції, що містять граматичні форми, властиві виключно англійській мові, в зіставленні до української мови, і таким чином такі компаративні конструкції складають структурно-конотативні реалії саме англійської мови.

О. Лотоцька наголошує, що «особливістю реалій є те, що у носіїв певної культури і певної мови з ними пов’язуються такі фонові знання та асоціації, які на певному етапі міжнаціональних та міжмовних контактів можуть бути відсутніми у носіїв інших культур і мов. Під час перекладу реалій виникає, з одного боку, потреба підкреслити їх особливий колорит, іноді унікальність, а з другого – певним чином передати їх значення і типові для носіїв мови джерела асоціації, уникаючи, наскільки це можливо, багатослів’я». [41. с. 73]

І. Левий притримується думки, що основною проблемою перекладу виступає його адекватність та правильність. [38. с. 121-125]

3.2.5. Лексико семантичні трансформації

3.2.5.1. Диференціація як один з способів передачі лексичних реалій образного порівняння

Диференціація значень спричинена тим, що для великої групи слів англійської мови не існує еквівалентів в українській. У такому випадку у словниках було запропоновано кілька значень, але вони не повністю передають

значення вихідних слів, і перекладачі повинні вибрати зі запропонованих варіантів такий, щов повній мірі відтворить значення образного порівняння [45. с. 113]. Використання цього перекладацького засобу дозволяє сконцентруватись на певних явищах, що виконують роль об'єкта порівняння, як у творі Джона Гріна.

When we sat down, Lacey started reading "Song of Myself," and she agreed that none of it sounded like anything and certainly none of it sounded like Margo. [109. с. 115] — ‘Коли ми сіли, Лейсі почала читати "Пісню про себе" і сказала, що не бачить тут якогось особливого сенсу, і взагалі, на її думку, це ніби не в дусі Марго.’ [110. с. 67] Під час перекладу з використанням диференціації перекладач втілює у текстах загальну атмосферу, яку хотів передати автор.

3.2.5.2. Контретизація як один з способів передачі лексичних реалій образного порівняння

Під конкретизацією значень варто розуміти перекладацьку трансформацію, під час якої слова з більш широким значенням у мові оригіналу замінюються словом із вузьким значенням у мові перекладу [45. с. 114].

Під час передачі порівняльних конструкцій на іншу мову конкретизація допомагає зберегти неповторність образів.

За допомогою конкретизації можна точніше передати атмосферу, взяту автором за основу порівняння.

She said, as if reading my mind "God, Pudge. Never do it that hard. [107. с. 12] — ‘Ніби читаючи мої думки, вона сказала: «Боже, Пудж, ніколи не старайся настільки сильно.» [108. с. 14] Конкретизується у даному випадку порівняльна конструкція з абстрактною лексемою *mind*, яка не має в українській мові ідентичного недиференційованого відповідника, тому перекладач у даному випадку вибирав серед часткових значень і зупинився на слові *думка*.

У творах Джона Гріна гарним прикладом недиференційованого використання лексики з доволі широкою семантикою виступає слово *student*, який англійською означає ‘студент, той, хто вивчає, учень, любитель наукових знань, стипендіат’. У наступному прикладі саме контекстом передбачено вибір

відповідника в перекладі. *Holmes's Daughter. I was somebody's something. I felt my stomach begin to work on the sandwich, and even over everybody's talking, I could hear it digesting, all the bacteria chewing the slime of peanut butter like the students inside of me eating at my internal cafeteria.* [111. с. 9] — ‘Шлунок запрацював, і навіть крізь шум я чула, як він перетравлює сандвіч, як бактерії жують слиз арахісової пасти, ніби школярі, що обідають в моїй внутрішній їдальні.’ [112. с. 6] Перекладачу, аби зробити переклад за допомогою цієї лексичної трансформації потрібно мати гарне почуття міри та досконало знати. Тут лесема *student* з українським відповідником ‘школяр’, чудово відображає саме те, що і мав на увазі письменник.

3.2.5.3. Компенсація як один з способів передачі лексичних реалій образного порівняння

Третім за частотністю використання способом передачі лексичних реалій у художніх текстах Джона Гріна виявилась компенсація. Цей перекладацький прийом застосовують як один з варіантів трансформації на лексико-семантичному рівні для того, щоб компенсувати семантичні та стилістичні втрати засобами мови перекладу. (Паренко ст. 60) *She'd only taken one stride when the house lit up like a municipal Christmas tree, and a siren started blaring.* [107. с. 56] — ‘Але вона встигла зробити лише крок, як будинок засвітився, мов міська ялинка на Новий рік, і завила сирена.’ [108. с. 46] У наведеному прикладі, заміна лексеми Різдво лексемою Новий Рік сформована бажанням перекладача зробити переклад максимально зрозумілим для українських читачів. В цьому випадку можна побачити локальну компенсацію у плані прагматичної адаптації перекладеного тексту.

I lit up like a Christmas tree, Hazel Grace. The lining of my chest, my left hip, my liver, everywhere [103. с. 68] — ‘Я засвітився, як ялинка, Хейзл Грейс. Підкладка грудей, лівого стегна, печінки, скрізь [104. с. 46].

3.2.5.4. Генералізація як один з способів передачі лексичних реалій образного порівняння

Генералізація значень передбачає заміну слова мови оригіналу з вузьким семантичним підґрунтям словом мови перекладу з більш ширшим семантичним значенням.

Під генералізацією значення розуміють заміну слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою [45. с. 113]. Генералізація під час передачі порівняльних конструкцій носить формальний характер, і застосовується, як засіб, на меті якого стоїть подолання лексико-семантичних відмінностей між висхідною мовою та мовою оригіналу. *No, you threw it like twenty feet over the car.* [103. с. 79] — ‘Ні, ти немов жбурнув дуже високо над машиною.’ [104. с. 67]. У даному випадку звужено значення компаративної конструкції *like twenty feet over the car* й замінено на ‘немов дуже високо’ таким чином перекладач розширив значення.

Прикладів генералізації у перекладних версіях творів Джона Гріна дуже мало, це зумовлено розбіжностями в лексичних нормах англійської мови та української.

3.2.6. Лексико-граматичні трансформації.

Лексико-граматичні перекладацькі трансформації використовуються для відтворення образних порівнянь при перекладі сучасних англomовних видань українською мовою. Серед таких трансформацій особливе місце у використанні під час перекладу творів Джона Гріна українською мовою займають цілісне перетворення та антонімічний переклад.

Під цілісним перетворенням слід розуміти вираження сенсу сказаного однією мовою засобами іншої, проте словникових варіантів та контекстуальних відповідників окремих слів не має. [45. с. 115].

3.2.6.1. Адаптивні стратегії й тактики відтворення образних порівнянь Джона Гріна у перекладі на українську мову

Конотативна інформація призводить до об’єктивації стилістичних функцій. Для художнього перекладу, для всебічного і глибокого проникнення в світ твору чужої літератури перекладачеві необхідно дуже серйозно ставитися до змісту інформації, закладеної в оригінальному творі, особливо якщо мова йде

про доволі несхожі одна на одну культури, які формувалися під впливом різних історичних чинників, як-от українська та англійська . [30. с. 64] Це означає, що під час перекладу важко передати всі доміантні функції образного порівняння [19. с. 9], тому перекладачі застосовують адаптивні стратегії, до яких належить експлікація, елімінація й ампліфікація.

3.2.6.2. Антонімічний переклад як спосіб передачі лексичних реалій образного порівняння

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що одним з найменш частих способів передачі образних порівнянь Джона Гріна став антонімічний переклад. Такий вид перекладу заснований на лексико-граматичних трансформаціях з використанням замість відповідників слів з протилежним значенням(антоніма) із запереченням. [73. с. 16]

I pushed myself up, thinking he wanted a hug or something, but then he just spun around, like he couldn't remember why he'd stood up in the first place, and then Augustus and I both saw this rage settle into his face. [103. с. 97] — ‘Я також встала, вирішивши, що він хоче кинутись в мої обійми, але Айзек раптом оглянувся, ніби забув, для чого піднявся, і ми з Огастусом побачили на його обличчі гнів.’ [104. с. 89] У даному випадку *couldn't remember* замінюється протилежним значенням ‘забути’, але зміст одиниць, що перекладаються залишається тим самим.

Do you feel like your thought patterns are impeding your daily life? [105. с. 47] — ‘Ви відчуваєте, ніби ваші думки аж зовсім не допомагають вашому повсякденному життю?’ [106. с. 58] У даному випадку слово *impeding* було перекладено як ‘не допомагати’, що гарно передає суть всієї порівняльної конструкції.

При відтворенні творів Джона Гріна українською мовою перекладач активно використовує антонімічний переклад, що полягає в заміні форм слів на протилежні одиниці вираження. [45. с. 115].

Такий вид перекладацьких трансформацій є актуальним під час перекладу українською мовою, однак у перекладних творах Джона Гріна антонімічний переклад застосовується, коли порівняльні звороти передаються структурами.

3.2.6.3. Експлікація або описовий переклад як спосіб передачі лексичних реалій образного порівняння

До адаптивних перекладацьких стратегій відноситься описовий переклад або експлікація це лексикограматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, експлікується її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення на мову перекладу [31. с. 415].

При перекладі творів Джона Гріна спосіб передачі лексичних реалій образного порівняння за допомогою описового перекладу вживався найчастіше. Наприклад:

I had ridiculously fat chipmunk-like cheeks, a side effect of treatment. [103. с. 25] — ‘Щоки у мене, не повірите, як у хом'яка, – побічний ефект стероїдів.’ [104. с. 23] У зазначеному випадку ця перекладацька трансформація використовується для передачі підвищеної емоційності вираження.

I was like a fairly shy person... [103. с. 225] — ‘Я ніби дуже замкнута...’ [104. с. 195] У наведеному прикладі, за допомогою описового перекладу вихідний варіант конструкції з образним порівнянням є доволі легким для розуміння, проте перекладацьку трансформацію українською мовою важко відрізнити від часто вживаних лексем, а, отже, тому за допомогою цього способу перекладу втрачається оригінальність, експресивність та створений автором сленгізм.

3.2.6.4. Дискриптивна перефраза

Іншим способом передачі порівняльних конструкцій Джона Гріна виступає «дискриптивна перефраза зі збереженням денотативного макрокомпонента значення порівняльної конструкції». [50. с. 83], [51] Прикладами такої передачі образних порівнянь є наступні:

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що найменш чисельну групу порівняльних конструкцій склали порівняння відтворені за допомогою дисериптивного перефразування без зміни об'єкта. Приклад.

In the home of the boy, whose parents called Gus, there were some teachings everywhere, which were like "encouragement": "Home is where the heart is" and so on. [103. с. 43] — ‘У домівці хлопця, якого батьки звали Гасом, скрізь були якісь повчання, які були мов «підбадьорення»: «Домівка там, де серце» тощо.’ [104. с. 38] За допомогою такого способу перекладу порівняльних конструкцій вдало передано денотативні та конотативні семантичні показники на основі творів Джона Гріна.

When I zoomed in on the satellite image of the building, it looked like a rectangle fronted by dull silver and then grass behind. [109. с. 196] — ‘Я наблизив знімок будівлі з супутника-прямокутника, облицьованого чимось неясковим, сріблястим, за ним — трава.’ [110. с. 175] В таких прикладах читач покладаючись на власну уяву може зрозуміти, що лягло в основу такої компаративної конструкції.

Під час дослідження було з'ясовано, що порівняльні конструкції також можуть відтворюватись українською мовою за допомогою епітетів, що підкреслюють автосемантичні компаративні образи. Наприклад:

And I can't be a regular teenager, because I'm like a grenade. [103. с. 93] — ‘Вона не може бути звичайним підлітком, бо вона, мов граната.’ [104. с. 87] Використання таких семантичних структур допомагає зосередити увагу на особливих рисах, розкриваючи образи сповна, або ототожнюють суб'єкт порівняння з притаманними якостями об'єкта.

One eye had been cut out when he was a kid, and now he wore the kind of thick glasses that made his eyes (both the real one and the glass one) preternaturally huge, his whole head was basically like a fake eye and this real eye staring at you. [103. с. 13] — ‘Одне око йому вирізали ще змалечку, і він носив грубі окуляри, в яких його очі, справжнє і шкляне, здавалися неприродно великими. Вся голова його була ніби штучним оком, з якого на вас витріщалося око справжнє.’ [104. с. 12]

В даній конструкції дискриптіна перефрази відіграє значущу роль, адже допомагає неперевантажувати текст зайвою паузою.

3.2.6.5. Опушення, як спосіб передачі лексичних реалій образного порівняння

Одними з найменш чисельних перекладацьких прийомів при перекладі творів Джона Гріна виявились способи опущення та додавання. Наприклад:

I followed her eyes and saw Becca Arrington draped all over some baseball player like she was an ornament and he a Christmas tree. [109. с. 33] — ‘Я простежив за її

поглядом і побачив Бекку Арингтон, яка повисла на якомусь бейсболістові, як гірлянда на ялинці.’ [110. с. 28] У наведеному вище прикладі, перекладач упустив інформацію, що ялинка була прикрашена гірляндою не на Новий рік, а саме на Різдво.

Twelve-year-old leukemic Michael had passed away. He'd fought hard, Lida told me, as if there were another way to fight. [103. с. 52] — ‘Дванадцятилітній Майкл з

лейкемією помер- за словами Ліди, після відчайдушної боротьби. [104. с. 49] — ‘У цьому прикладі перекладач упустив інформацію *as if there were another way to fight* що ‘хлопець боровся так, ніби був інший спосіб це все побороти’, цим самим не донісши до читача повної думки автора.

3.3 Переклад компаративних структур компресованого типу

У своїх творах Джон Грін використовує багато неологізмів для кращого розкриття образів свого ідіолекту. Наприклад, структури за якими побудовані компресовані образні порівняння можна поділити за наступними групами.

1. N (vehicle) + N (topic)
2. N-style
3. N-type adjectives
4. N-like adjectives

Яскравими прикладами таких структур є наступні:

3.3.1 Порівняльні конструкції з N (vehicle) + N (topic)

Порівняльні конструкції N (vehicle) + N (topic) вважаються прихованими порівняннями без будь -якого поверхневого маркера; з цієї причини їх нелегко

впізнати. Деякі з них лексикалізовані, наприклад, *bow-tie* ‘краватка –метелик’, але оскільки зіставлення іменників є надзвичайно продуктивним засобом. Нові послідовності можна інтерпретувати як порівняння, виходячи з дискурсивного контексту семантичного відношення між двома іменниками. [134. с. 23-28], [133], [135] Наприклад:

I ate a few bites of dinner—bow-tie pasta with pesto—and managed to keep it down. [103. с. 163] — ‘Я з’їла декілька виделок вечері— макарони у вигляді краватки-метелика з соусом песто — і змогла втримати їжу всередині.’ [104. с. 187] Такі конструкції містять так звані "приховані" порівняння без будь-якого поверхневого маркера, з цієї причини їх нелегко впізнати. Деякі з них лексикалізовані, як у цьому прикладі наприклад, ‘макарони у вигляді краватки-метелика.’ Виходячи з дискурсивного контексту такі порівняння можна інтерпретувати як семантичне відношення між двома іменниками. Складність інколи може виникати в інтерпретації читачем компаративних конструкцій, які використовує автор

3.3.2 Порівняльні конструкції з N-shaped adjectives

Трапляється так, що перекладачу тяжко знайти відповідне слово українською мовою для відтворення порівняльних конструкцій з N-shaped adjectives. Це стається через те, що соціокультурні та історичні умови життя української нації, не потребували певної конструкції чи поняття. Неологізми Джона Гріна в англійській мові здебільшого придумуються автором з вже існуючих слів без жодних змін їхнього написання чи фонетичного звучання.

The Support Group, of course, was depressing as hell. It met every Wednesday in the basement of a cross-shaped church. [103. с. 9] — ‘Зібрання проходили по середам в підвалі церкви, що мала форму хреста. [104. с. 6]. Це порівняння можна перефразувати у наступне ‘церка, як хрест’, або церка, форма якої подібна хресту. Такі приклади найкраще характеризують ідіолект Джона Гріна.

3.3.3 Порівняльні конструкції з N-style:

Порівняльні конструкції з N-style відтворюють унікальний стиль думок Джона Гріна. За допомогою таких конструкцій можна досягнути творчості автора набагато глибше. Прикладом таких конструкцій є наступні:

I was trying to think of another one when we all three simultaneously saw the human-shaped container of anabolic steroids known as Chuck Parson walking toward us with some intent. [109. с. 21] — ‘Поки я намагався вигадати щось іще на цю тему, ми раптом помітили, що в наш бік цілеспрямовано рухається діжка анаболічних стероїдів, тільки в людській подобі, відома під іменем Чак Парсон.’ [110. с. 8] У даному прикладі *human-shaped container* перекладено як ‘діжка в людській подобі’. Хоча такі порівняння легко розпізнати, його не завжди легко зрозуміти: у більшості випадків читачеві доводиться самому додумувати, що такою порівняльною конструкцією намагався сказати автор і це є центральною проблемою в інтерпретації порівнянь [99. с. 270-271].

The light-up plastic black Santa that stood in their postage-stamp front yard from Thanksgiving to New Year’s spent the rest of the year proudly keeping watch in the corner of the guestbathroom, a bathroom with homemade black Santa wallpaper created with paint and a Santa-shaped sponge. [109. с. 26] — ‘Чорний пластмасовий Санта з підсвіткою, який з Дня подяки до Нового року стояв у дворі біля поштової скриньки, решту часу проводив у гостьовій ванній, обклеєній шпалерами, які вручну були розмальовані Санта-Клаусами за допомогою губки-трафарету і чорної фарби.’ [110. с. 21] У наведеному прикладі, перекладач намагався передав компаративну конструкцію *Santa-shaped sponge* за допомогою громіздкої конструктивної заміни ‘розмальовані Санта-Клаусами за допомогою губки-трафарету’, тим самим втратилось початкове значення образного порівняння, придумане автором.

Чудовим прикладом авторського неологізму образного порівняння виступає наступне *Crap molded into seashells, key rings, glass turtles, Florida-shaped refrigerator magnets, plastic pink flamingos, whatever.* [109. с. 69] — ‘Лайняні морські мушлі, лайняні брелоки, лай няні скляні черепахи, магніти на холодильник у формі штату Флорида, рожеві пластмасові фламінго тощо.’ [110.

с. 37]. Такий приклад порівняльних конструкцій містить багато візуалізаційних лексем, що допомагають читачу заглибитися у твір повною мірою.

3.3.4 Образні порівняння з N-type

Джон Грін у своїх романах активно використовує образні порівняння з N-type і це можна пояснити тим, що як образні порівняння в його творах дуже громіздкі та незручні для використання, тому він хоче передати свій світогляд саме через лаконічні компаративні конструкції. Наприклад:

Quickly, I grabbed all the boy-type clothes I saw on Becca's lavender-carpeted floor.

[109. с. 48] — ‘Я швидко зібрав увесь хлоп'ячий одяг, розкиданий на лавандовому Беччиному килимі.’ [110. с. 22] Дану компаративну конструкцію можна переробити з використанням сполучників наступним чином ‘одяг як у хлопця’.

3.3.5 Порівняльні конструкції з N-like adjectives

Особливість таких конструкцій полягає в тому, що складно знайти відповідник, якого може взагалі й не існувати, тому під час перекладу, вік та освідченість перекладача мають помітний вплив на відтворення прагматичного значення неологізму. Процес перекладу прагматичного значення неологізмів, має на меті «взаємодію трьох типів компонента значення слова, який охоплює прагматичний компонент адресанта, адресата та перекладача» [16 с. 344]. Порівняльні конструкції з N-like adjectives є доволі складними для відтворення, так само як і інші структури компресованого типу.

Образні порівняння, що містять складені прикметники відносяться до способів, які допомагають скоротити інформацію до двоскладових лексем, де іменник виступає засобом вираження. Компаративні структури компресивного типу з прикметниками Джона Гріна зазвичай займають атрибутивне положення в реченні і є альтернативним замінником підрядних речень. Перекладу таких типів образних порівнянь не зареєстровано в словниках, адже автор утворює їх згідно з своїми комунікативними потребами. [113. с. 1630-1711]

Таких конструкцій у своїх романах Джона Грін не вживає.

3.3.6 Вираження образних порівнянь за допомогою орудного відмінка іменника

Найчастішим способом вираження порівняльних конструкцій в перекладі на українську мову виявилось порівняння, виражене орудним відмінком іменника. Наприклад:

“I was, like, the prototypical white Hoosier kid,” he said. [107. с. 146] — ‘Я, можна так би мовити, був типовим білим корінним жителем Індіани,- сказав він.’ [108. с. 157]

У цьому реченні навіть інтонаційна пауза додає вислову плинності. Тоді коли цю ж структуру перетворити у порівняння сполучникового типу, *я був би як типовий білий корінний житель Індіани*, паузою було б порушено єдність всього речення. Заміна сполучникового порівняння орудним відмінком показує об’єктивні особливості англійсько-мовної системи. У порівняльних конструкціях такого типу плавність вислову не переривається інтонаційними підйомами та падіннями, на відмінну від конструкцій з аналітично синтаксичними морфемами, чи за допомогою лексичної групи вираження образних порівнянь. Для прикладу, можна порівняти з реченням, де художнє порівняння виражено за допомогою лексичної конструкції *to feel like почуватися як*.

She said—as she had every other time I’d attended Support Group—that she felt strong, which felt like bragging to me as the oxygen-drizzling nubs tickled my nostrils. [103. с. 19] — ‘Вона заявила – як заявляла на кожному зібранні групи підтримки, – що відчувається сильною, що мені, з кисневими трубками в ніздрях, здавалося хвастощами.’ [104. с. 21] Синтаксична структура цільового перекладу зазнала втрати, адже перекладач змістив семантичне навантаження типової лінійної структури суб’єкт-об’єкт, таким чином не відтворюються психологічні процеси, що хотів передати Джон Грін.

Isaac and I communicated as if exclusively through sighs. [103. с. 26] — ‘Ми з Айзеком спілкувалися зітханнями.’ [104. с. 22] — ‘У таких прикладах подано

спрощене висловлювання, що не повністю передає всю специфіку експресивно-емоційних конотацій,

3.3.7 Вираження образних порівнянь за допомогою родового відмінка іменника

Порівняльні конструкції з об'єктом у родовому відмінку виявилися другими за частотністю способами вираження порівняльних конструкцій при перекладі творів Джона Гріна. Найяскравішими прикладами сполук з образними порівняннями можна вважати наступні:

Her face set in the expression of 'sniveling, repulsive, idiotic, backne-ridden, snaggletoothed, fat-assed fool with the worst hair in Central Florida. [109. с. 98] — 'На обличчі був вираз шмаркатої дурепи з прищавою спиною, кривими зубами, товстою сракою і найбридкішою у всій Центральній Флориді зачіскою.' [110. с. 106] В таких випадках важливу роль виконує конструкція з *of*, що замінюється у цільовому перекладі інвертованими епітетами.

3.3.8 Вираження образних порівнянь з об'єктом прикладкою через дефіс.

Найменшою за кількість виявилась група порівняльних конструкцій з об'єктом прикладкою через дефіс. Одним із способів перекладу таких конструкцій найчастотнішим виявився спосіб передачі за допомогою дескриптивної перефрази. Прикладом такого перекладу виступає наступне речення: *When I zoomed in on the satellite-like image of the building, it looked like a rectangle fronted by dull silver and then grass behind.* [109. с. 56] — 'Я наблизив знімок будівлі з супутника-прямокутника, облицьованого чимось неяскравим, сріблястим, за ним — трава.' [110. с. 63] В таких прикладах читач, покладаючись на власну уяву, може зрозуміти, що лягло в основу такої компаративної конструкції.

Like most of the other guy Warriors, Kevin dressed preppy, looking like a lawyer-who-enjoys-golfing waiting to happen. [109. с. 87] — 'Як і майже всі вихідці-хлопці, Кевін одягався елегантно і виглядав так, наче він був приречений стати адвокатом-любителем гольфу.' [110. с. 97] У даному прикладі структура

речення залишалася без конструктивних змін. Синтаксичні конструкції, які були використані автором, присутні в українській мові, тому дослівний переклад у такому випадку тільки полегшує розуміння значення оригіналу.

Узагальнені кількісні показники (при перекладі українською) подано у табл.3.1

Таблиця 3.1

Порівняльні конструкції з різними способами вираження об'єкта порівняння

№	Способи вираження	Відсотковий показник
1.	Порівняльні конструкції з об'єктом в орудному відмінку	52%
2.	Порівняльні конструкції з об'єктом у родовому відмінку	46%
3.	Порівняльні конструкції з об'єктом-прикладкою через дефіс	2%
4	Загалом	100%

Серед проаналізованих методів відтворення художнього порівняння як структурно-конотативних реалій з об'єктами найчисельнішою групою виявились компаративні конструкції з об'єктом в орудному відмінку. Такий аналіз показує, що існують різні методи відтворення перекладу структурно-конотативних реалій. Саме цей вид перекладу образних порівнянь найбільш наближує цільовий текст до оригіналу. Порівняльні конструкції з об'єктом-прикладкою через дефіс стали найменш вживаним способом вираження об'єкта порівнянь, хоча цей спосіб допомагає найліпшим чином передати семантичне та стилістичне навантаження у творах Джона Гріна.

3.4 Статегії перекладу безеквівалентних образних порівнянь у творах Джона Гріна.

Переклад безеквівалентної лексики на межі порівняльних констукцій стає дедалі важливішою проблемою передачі національної спадщини націй. Безеквівалентна лексика належить до лінгвістичних одиниць, що вивчені на недостатньому рівні, ось чому їхній переклад надзвичайно складний [Богулов, с. 106]. Безеквівалентна лексика, у порівняльних конструкціях не є поширеним явищем у творчості Джона Гріна і у відсоткових показниках становить всього 4% від загальної кількості активно вживаної лексики.

Like, I realize that this is irrational, but when they tell you that you have, say, a 20 percent chance of living five years, the math kicks in and you figure that's one in five, as if you look around and think, as any healthy person would: I gotta outlast four of these bastards. [103. с. 10] — ‘Це ніби ірраціонально, але коли тобі говорять, що у тебе скажем двадцять відстоків зі ста прожити 5 років, ти за допомогою нескладних математичних обрахунків отримуєш один з п’яти, після чого ніби оглядаєшся та думаєш: мені треба пережити одного з цих гадів.’ [104. с. 7] У даному прикладі важко перекласти сленгове конструкцію *kick in* ‘вступити в силу’, тому замість нього перекадач використовує адаптивний переклад і вживає обернутись, що робити речення зрозумілим та не перевантаженим.

Узагальнені кількісні дані подано в табл 3.2.

Таблиця 3.2

Стратегії і тактики	Кількість	Відсотковий Показник
Репродуктивні стратегії відтворення образних порівнянь.		
а) лексико-семантичні трансформації		
Диференціація	155	10.5%
Генералізація	37	3.5%
Конкретизація	32	3%
б) лексико-граматичні трансформації		
Антонімічний переклад	134	9%

Компенсація	68	5.5%
Експлікація	142	9.5%
Опущення інформації	178	11%
Транскрипція та транслітерація	306	22.5%
Переклад за допомогою калькування	351	25.5%
Загалом	1403	100%

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що при відтворенні образних порівнянь в українських перекладних версіях творів Джона Гріна домінують репродуктивні стратегії за допомогою яких перекладено 52% аналізованих образних порівнянь. Транскрипція, транслітерація та переклад за допомогою калькування, що разом складає 48% від загальної кількості займають друге за чисельністю місце. Калькування, транскодування та описовий переклад, у мові перекладу так часто використовуються через те, що переклад термінології та безеквівалентних структур є надзвичайно складним, тому перекладач намагався вирішити всі завдання за допомогою таких способів перекладу. Аналіз опрацьованого матеріалу допоміг з'ясувати, що основними способами перекладу образних порівнянь Джона Гріна з англійської мови на українську є калькування, транскодування; допоміжними перекладацькими стратегіями задіяними перекладачем були описовий переклад, контекстуальні заміни. Такі трансформації при перекладі використовуються, тому що компаративні конструкції автора є доволі неочікуваними. Джон Грін намагається на свій манер передати бачення світу, тому найвагоміші трансформації відбуваються на межі значень лексичних одиниць і представлені калькуванням (25%). Чисельними за кількісними показниками виявились адаптивні стратегії, що використовувались перекладачем багато разів.

Ці перекладацькі трансформації вживаються для того, щоб зобразити всі відхилення у національному колориті двох мов, включаючи такі відхилення соціального типу, використані Джоном Гріном, як жаргон, суржик, розмовно-

знижену лексику, ламану мову та різні каламбури, що в деяких випадків не мають підходящого еквіваленту у мові перекладу.

3.5 Застосування лексичних та стилістичних прийомів під час перекладу образного порівняння у творах Джона Гріна.

Образні порівняння утворюються та перекладають також на основі різних стилістичних прийомів.

У порівняннях фразеологічного типу образність виражається не чітко, тоді як у індивідуально-авторських порівняннях образи передається через яскраво виражені характеристики. Такі прийоми передбачені для того, щоб читацька аудиторія змогла фантазувати, відчувати та мислити.

Джон Грін використовує велику кількість образних порівнянь фразеологічного типу, для того щоб створити «ілюзію усного режиму» [126. с. 267-268] Переклад таких порівнянь у багатьох випадках викликає лексико-культурологічні складнощі, адже потрібно підібрати правильний відповідник у мові перекладу. [126. с. 267-268] Наприклад:

You would sit on the blisteringly hot vinyl seat and hope she would start, and then Ben would turn the key and the engine would turn over a couple times, like a fish on land making its last, meager, dying flops. [109. с. 91] — ‘Сідаєш на гаряче вінілове сидіння і починаєш сподіватися, що авто заведеться, потім Бен повертає ключа, двигун робить кілька обертів, наче викинута на берег риба.’ [110. с. 79] У таких випадках у двох культурах виявлено різні засоби вираження образних порівнянь.

Вибираючи відповідну стратегію перекладу перекладач повинен враховувати такі фактори як: контекст використання, конотації та риторичний ефект.

The water had seeped under the duct tape and loosened the adhesive's grip on my skin, but the tape was wrapped around me three layers deep in places, which necessitated wiggling like a fish out of water. [107. с. 33] — ‘Скотч намок, клей трохи змився, і він вже лип до шкіри не так міцно, але місцями було намотано в три шари, тому все-одно довелось повикручуватись як викинутій з води

рибині.’ [108. с. 21] В основі даного образного порівняння фразеологічного типу лежить актуалізація суб’єктного досвіду.

Once we'd been in each room and established we were alone, I felt as safe as I did at home. [109. с. 203] — ‘Побувавши в кожній кімнаті й переконавшись, що нікого, крім нас, в будівлі немає, я почувся так само впевнено, як удома. [110. с. 116] В українській мові фразеологічна конструкція *як удома*, означає відчувати комфорт, тому не дарма хлопець говорить про закинуту будівлю, як про місце затишку. Інформацію про те, що він завжди був самотнім можна зрозуміти з контексту роману, тому й не виникає запитань, чому автор придумав саме таке порівняння.

And she would just sit in the corner and write, like she was in her house, doing homework or something. [109. с. 119] — ‘Ото сяде було в кутку і пише там щось, наче вдома.’ [110. с. 109] Переклад порівнянь фразеологічного типу створює різні типи проблем. Для їх вирішення перекладачеві потрібно взяти до уваги макрофактори, такі як жанр та читацька аудиторія, а також мікрофактори, такі як тип, структура та функції образного порівняння та еквіваленти, доступні у мові перекладу.

Під час перекладу творів Джона Гріна було застосовано «системним» тип перекладу, під час якого англomовні порівняння фразеологічного типу, яких не знайдено в українській мові, отримуються шляхом адаптації їх до цільової мовної системи. Подальша проблема має культурний характер: ідіоматичні порівняння, як і інші фразеологічні одиниці, в значній мірі відображають культурні особливості, що вимагає надання сенсу або використання порівняння, що розходиться на лексико-граматичному рівні, але прагматично еквівалентні в цільовій культурі. Перекладач у більшості випадків використовує таку стратегією перекладу як додавання додаткової інформації. [134. с. 41] Наприклад:

I like that I can drive fifteen hours and feel as if I am at home . [109. с. 250] — ‘Мені приємно, що я вже п'ятнадцять годин їду, а тут все, як удома.’ [110. с.

144] Використання таких стилістичних прийомів надає барвистого відтінку мові автора.

Образні порівняння ідіоматичного характеру роблять твори Джона Гріна цікавішим та вартими прочитання. Водночас перекласти всі лексико-стилістичні особливості роману українською мовою стає непростим завданням, адже це може порушити індивідуальний стиль автора. У такому перекладі важливим стає «звукова експресія, звукосимволізм, ритм та інтонаційний фон. Збереження їх у перекладі є проблемою, для якої немає легкого вирішення. Порівняльні конструкції фразеологічного характеру побудовані на залученні фонетичних явищ консонансу, асонансу, ритму, ономотопеї, в яких активізуються асоціативні фонетичні системи, удаю підібрані автором, що супроводжує авто семантичні образи додатковими асоціаціями та враженнями». [51. с. 112] Перекладач вдало замінював синсемантичні образи, як наслідок вдалось відтворити конотативну семантику фонетично-стилістичних засобів компаративних конструкцій фразеологічного типу.

I could see for a ways in every direction as if the ground was flat. [109. с. 145] — ‘Усе довкола було видно як на долоні, ніби земля була гладенька.’ [110. с. 82] Автор хотів конкретизувати той факт, що була весна, тому поки не бачало нічого рости, все можна було побачити дуже чітко та виразно.

“I don’t mean to criticize you in your moment of great weakness, but you’ve allowed us to be outflanked, and now there’s like nothing between the terrorists and the school.” [103. с. 39] — ‘Не хочу тебе критикувати, в момент найбільшої слабкості, але ти дозволив обійти нас з усіх флангів, і тепер для терористів школа, як на долоні’ [104. с. 39] У такому прикладі Джон Грін точно та дотепно висловлюється, що є важливим чинником авторської комунікації. Такі фразеологічні змово роти, що містять у собі образні порівняння виражають глибокий сенс, потужні емоцій та додають влучності та дотепності сказаному.

“I have a feeling like I’m on a roller coaster that only goes up, my friend.” [103. с. 17] — ‘Я почуваюсь, ніби на американських гірках і мій потяг їде тільки догори.’ [104. с. 19] У наведеному ідіоматичному образному порівнянні автор

хотів висловити думку про те, що герой зазнає кардинальних змін, які ніхто не передбачав. Така порівняльна конструкція насичена також темним гумором, яке так вдало було відтворено перекладачем.

He'd been hallucinating, like his martyrdom fantasies had gotten the better of him.

[103. с. 132] — ‘У нього почались галюцинації, ніби фантазії про муки за гідні справи взяли верх над ним. [104. с. 153] У наведеному прикладі *to get the better of* ‘брати контроль’, або ‘брати верх над кимось’ відноситься до яскравих ідіоматичних виразів, переданих за допомогою порівняльної конструкції з *like* ‘ніби’.

3.5.1 Застосування персоніфікації, як одного з лексико-стилістичних прийомів у межах художнього порівняння.

Персоніфікація — це вид метафори, що допомагає сформулювати уявлення про об’єкти, поняття, явища завдяки набуванню нехарактерних ознак, перш за все, рис та якостей людей.

У своїх творах Джон Грін неодноразово користується уособленням, для того, щоб зацікавити та оживити текст. Він застосовує людські атрибути до неживих предметів, до природи, до тварин, і навіть до абстрактних понять, іноді доповнюючи їх драматичними історіями про їхні соціальні ролі, емоції та наміри. Ми можемо спостерігати це на основі вживання дієслів та прикметників, що притаманні лише людям. Наприклад у наступному реченні читач не відразу зможе зрозуміти, хто такий Філіп, зустрівши цю власну назву вперше, проте, якщо заглиблюватись в контекст, то стає зрозуміло, що Філіп, то концентратор кисню, який допомагав дихати дитині з серйозною хворобою.

...as if the cold water hit my lower rib cage—with all the force of a dripping faucet.

[107. с. 12] — ‘струмінь холодної води ніби вдарив під ребра- цілих декілька крапель.’ [108. с. 11] У даному прикладі, холодна вода уособлюється з людиною, що завдає різкого болю, таким чином вона ніби автоматично набуває характеристик людської поведінки та дій. Наступним яскравим прикладом порівняльних конструкцій з персоніфікацією є :

The BiPAP essentially took control of my breathing away from me it sounded like a dragon breathing in time with me, like I had this pet dragon who was cuddled up next to me and cared enough about me to time his breaths to mine . I lay there with the BiPAP pumping the air in and urging it out, enjoying the dragon sounds but wishing I could choose my breaths. [103. с. 67] — ‘BiPAP по суті взяв на себе контроль над моїм диханням далеко від мене, він звучав як дракон, який дихав часом зі мною, наче я мав цього домашнього дракона, який притулився поруч зі мною і піклувався про мене, щоб перевести вдих до мене. Я лежу там, коли BiPAP нагнітає повітря і закликає його, насолоджуючись звуками дракона, але бажаючи, щоб я міг вибрати подих.’ [104. с. 77]. У даному реченні порівняльна конструкція з персоніфікацією переворюється у захоплюючий психологічний феномен, який багато чого відкриває про соціальне пізнання та те, як ми можемо розуміти світ. Дракон та його подих ніби несуть головній героїні страх перед чатуючою смертю.

It does not matter. You do not always get what you want. Is that so? He asked. I'd always thought the world was like a wish-granting factory. [103. с. 68] — ‘Це не має значення. Ви не завжди отримуєте те, що хочете. Невже це так? Запитав він. Я завжди думав, що світ, мов фабрика бажань.’ [104. с. 78] У цьому прикладі Джон Грін персоніфікує світ з фабрикою бажань, для того щоб ця лексема набула певної соціальної ролі та ідентичності лексеми фабрика бажань, приписуємо їм наміри та емоції. Це не тільки багато розповідає про наші власні когнітивні стани, але й збільшує співпереживання та розуміння.

Наприклад: *My heart beat in my chest like it wanted to applaud, too.* [107. с. 259] — ‘Моє серце калатало, наче аплодувало разом з руками.’ [108. с. 231] У даному випадку швидке биття серця порівнюється з аплодисментами, основою такого порівняння виступає схожий ритм та суб’єктивно-авторське сприйняття звуку.

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що для чіткішого зображення свого світобачення, Джон Грін у порівняльних конструкціях використовував різні лексико-стилістичні засоби, наприклад, метафору, метонімію, оксиморон та сарказм. Під час перекладу було використано різні способи передачі

компаративних конструкцій з такими складниками. Застосовувався переклад з використанням повного або часткового еквіваленту у мові реципієнта та метод калькування.

Як стверджує О. Молчко «Вибір методу перекладу продиктовано мотивованістю словесного образу, його потенційно адекватним сприйняттям у цільовій мові чи навпаки. Конвергентні та дивергентні концептуальні особливості об'єктів зіставлення зазвичай пов'язані з лінгвокультурними та лінгвоконцептуальними особливостями сприйняття народами довкілля». [51. с. 231] Тому перекладач повинен стати так званим провідником з однієї культури з її сприйняттям та світоглядом в іншу, що зазвичай передбачає багато складнощів.

3.6 Переклад порівняльних конструкцій як одної з складових сленгу, жаргонізмів та діалектів у творах Джона Гріна.

3.6.1 Відтворення сленгу на межі компаративних конструкцій.

Невідомою частиною творів Джона Гріна виступає сленг, який він використовував, аби оживити свої твори.

Сленг – це жаргонні слова чи вирази; що відноситься до розмовного варіанту соціальних чи професійних груп. Сленг складається зі слів та фразеологізмів, які виникають та спочатку вживаються в окремих соціальних групах і переважно відображає характерні риси побуту або життя цих груп. Ці слова з часом стають загальноновживаними, але в цілому емоційно-оцінний характеристика цих слів зберігається [49. с. 14].

Варто розрізняти загальний та спеціальний сленг. «Перший його вид є зрозумілою, стійкою і поширеною системою, що переважає у фамільярно-розмовному мовленні.» [49. с. 19]. Що ж до спеціального сленгу, його використання характерне людям окремих професій, наприклад музикантам, програмістам, спортсменам тощо. До того ж, сленг можна розрізняти за соціальною приналежністю, тобто відповідно до його вживання у конкретному мовному середовищі. «За такою особливістю англomовний сленг поділяють на декілька видів, зокрема:

а. римований сленг кокні (спеціальна заміна звичайних слів іншими задля утворення рими)

У свої романах Джона Грін часто застосовує римований сленг кокні. Наприклад:

That guy Miles is like a riot from Florida. [107. с. 10] — ‘Цей Майлз, як випадний чувак з Флориди.’ [108. с. 10] У даному випадку Джон Грін вжив римований сленг кокні, щоб зробити речення експресивнішим, для того, щоб показати просторічність лексики підлітків. У цьому прикладі кокні вживається в середовищі вікової групи населення [17, с. 144].

б. кант

Кант раніше був секретною совою злодіїв та жебраків у Великобританії. Джон Грін застосовує цей вид сленгу на межі порівняльних конструкцій також доволі часто. Наприклад:

I laughed. “It’s like you’re turning me into a badass.” [109. с. 67] — ‘Я розсміявся:— Ти ніби на бешкетника мене перетворити намагаєшся.’ [110. с. 33] Використовуючи кант у межах порівняльної конструкції, Джон Грін намагається показати, що даний вид сленгу аикористовували лише жебраки та злодюжки. У контексті твору головний герой намагається вдертися до чужого дому, це і стало приводом до використання такого образного порівняння. Помітний ефект на читача створює експресивно забарвлена лексика такого роду.

с.інтернет-сленг

Такий сленг, що міститься у порівняльних конструкціях головним чином відображає мовні уподобання підлітків на початку 21 століття, які прагнуть за допомогою таких мовних сполук знайти адекватні засоби для номінації явищ дійсності. Прикладом елімінації може бути переклад сленгу, що містить порівняльні конструкції та авторських неологізмів. Елімінація може призвести до часткового позбавлення повноти образу чи його частин.

У творах Джона Гріна серед компаративних конструкцій, що містили інтернет сленг найчастіше вживались для лексичного наповнення тексту такі

як: *like a dude* ‘як пижон’, *as geeks* ‘ніби покидьки’, *as if irking* ‘немов докучаючи’ та багато інший, що допомагало вивчити та дослідити ідіолект автора глибше. Взявши до уваги щоденне спілкування підлітків, можна зробити висновок, що інтернет сленг є невідомою частиною їхнього життя, і вживається для кращого розуміння довколишніх процесів та явищ.

Існує й інша класифікація за Л. Ставицькою, яка досліджує лексико-семантичне поле молодіжного сленгу:

- 1) «людина;
- 2) дії, почуття, емоції;
- 3) одяг, взуття, аксесуари;
- 4) гроші, житло, побут;
- 5) їжа, спиртне;
- 6) транспорт;
- 7) куріння, наркотики;
- 8) відпочинок, розваги, товариське життя;
- 9) робота, навчання;
- 10) міліція.»[78. с. 56-57]

3.6.2 Відтворення жаргонізмів у порівняльних конструкцій

Жаргонізми відносяться до соціального діалекту, що відрізняється від літературної мови нетрадиційною лексикою та вимовою, але не має власної фонетичної і граматичної системи. Зазвичай, жаргонізми використовуються певною верствою людей, що пов’язані спільними інтересами [43. с. 7].

Джон Грін часто використовує жаргонізми у межах образних порівнянь наприклад *like candy* ‘як цукерка’ у значенні *like cocaine* ‘ніби кокаїн’, *like a candy man* у значенні – *like a drug seller* ‘мов продавець наркотиків’ або *as a pot* ‘начебто горшок’ у значенні *маріхуани*. Твори автора дійсно переповнені жаргонізмами, що виконують емоційно-експресивну функцію та допомагають американському авторові підтримувати контакт з читачами й налаштовувати на необхідну атмосферу та настрій. Переклад жаргонізмів є доволі складним процесом, адже в українській мові доволі часто не має лексичних відповідників

для певних слів, тому переклад кожного жаргонізму ретельно підбирався перекладачем, щоб зберегти емоційну напругу, яку хотів передати автор.

Висновки до розділу 3

У цьому розділі було проаналізовано різні перекладацькі прийоми, такі як: калькування, транслітерація. Транскрипція, диференціація, конкретизація, компенсація, антонімічний та описовий переклад. Розглянувши та проаналізувавши художні твори Джона Гріна, можна зробити висновок, що перекладацькі трансформації не використовуються перекладачем у чистому вигляді. Найчастіше їх використовували в поєднанні з іншими способами перекладу, щоб отримати адекватний та еквівалентний варіант у висхідній мові.

Граматичні трансформації при перекладі з англійської на українську мову часто являють собою заміну часових форм компаративних конструкцій, досить поширеним перекладацьким прийомом стала заміна частин мови частин мови, наприклад, під час перекладу дієприкметників, а саме їх активних та пасивних форм. Перекладач у 13% випадків використовував перестановку та об'єднання речень, щоб передати ідіолект Джона Гріна лаконічно та дотепно. Антонімічний переклад найчастіше можна було спостерігати при розбіжностях значеннєвого обсягу слова, що як наслідок обумовлено явищами полісемії та міжмовної омонімії.

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що Джон Грін доволі часто використовував авторські неологізми, сленг, жаргонізми, персоніфікацію, порівняльні конструкції фразеологічного та метафоричного типу. Переклад таких

одиниць створює багато проблем, адже багатьох відповідників не існує у висхідній мові. За результатами проведеного аналізу було виявлено, що велика кількість жаргонізмів відноситься до третьої групи еквівалентності, відображаючи суттєву різницю в сприйнятті та зображенні дійсності носіями англійської та української мов.

Загальні висновки

Під час дослідження було з'ясовано, що порівняння поділяються на логічні та образні, й традиційно розмежовуються на основі зіставно-кількісних та чуттєво-образних показників.

Від метафори образні порівняння відрізняються тим, що складаються з об'єкта та суб'єкта, а метафора – одночленна лексико-семантична одиниця, в якій різні асоціації поєднуються міє собою. Ці два мовні явища генетично пов'язані між собою, адже метафора походить від порівняння і утворився цей художній троп завдяки редукції форми з усуненням сполучників. Звідси можна зробити висновок, що метафори і порівняння — це явища, які близькі за їх семантикою.

У роботі проаналізовано 1403 порівняльних конструкцій та 1403 варіантів їхнього перекладу українською мовою п'яти романів Джона Гріна «Looking for Alaska» (У пошуках Аляски), «Paper Towns» (Паперові міста), «The Fault in our Stars» (Винні зірки), «Turtles All The Way Down» (Черепахи й не має їм кінця) та «Let it snow» (Нехай йде сніг).

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що люди, речі та явища найчастіше порівнюються з неістотами (речами), їжею, атмосферними явищами, тваринним світом, іншими людьми, топографічними реаліями та з зображенням дій.

Найчастотніше неістоти порівнюються з неістотами – 47%. Наступними за частотністю витупають порівняння, за допомогою яких, зображені дії, що передають ознаки, властиві іншим предметам та явищам – 28%. Порівняння реальних явищ з атмосферними та природними явищами займають 16%. Найменш вживаними стали порівняння неістот з їжею (5%), з абстрактними фізичними та психічними властивостями (3%) та з топографічними реаліями (лише 1%).

Як показав аналіз практичного матеріалу, люди найбільш часто порівнюються з неістотами – 40%. Порівняння людей з іншими людьми становлять 28%, з тваринним світом порівнюються 19% проаналізованих одиниць. Найменшими за чисельністю групами виявились порівняння людей з

рослинним світом (7%), назвами на позначення асоціацій з зоровими образами та назвами на позначення розумової діяльності.

Також під час роботи всі компаративні тропи були проаналізовані стосовно одиниць їхнього вираження і об'єднані в 3 групи: 1) за допомогою аналітично синтаксичних морфем; 2) словотворчі; 3) лексичні;

Серед проаналізованих одиниць вираження образних порівнянь найбільшою групою виявились порівняння, засобом вираження яких виступають аналітичні синтаксичні морфеми – порівняльні частки та декон'юнктиви *like, as if* 'мов, немов, наче'. Вони займають 83%, у порівнянні з іншими трьома групами. Другою за частотністю використання групою вираження компаративних тропів виявилась лексична, що займає 11 %. Найменш вживаним способом вираження образних порівнянь виявився словотворчий, що становить відповідно 6%.

У роботі також проаналізовано перекладацькі стретігії та тактики у перекладі образних порівнянь Джона Гріна.

Аналіз опрацьованого матеріалу показав, що при відтворенні образних порівнянь в українських перекладних версіях творів Джона Гріна домінують репродуктивні стратегії за допомогою яких перекладено 52% аналізованих образних порівнянь. Транскрипція, транслітерація та переклад за допомогою калькування, що разом складає 48% від загальної кількості займають друге за чисельністю місце. Аналіз опрацьованого матеріалу допоміг з'ясувати, що основними способами перекладу образних порівнянь Джона Гріна з англійської мови українською є калькування, транскодування; допоміжними перекладацькими стратегіями задіяними перекладачем були описовий переклад та контекстуальні заміни. Джон Грін намагається на свій манер передати бачення світу, тому найвагоміші трансформації відбуваються на межі значень лексичних одиниць і представлені калькуванням (26%). Чисельними за кількісними показниками виявились адаптивні стратегії, що використовувались перекладачем багато разів.

Список використаної літератури

1. Бартон В. И. Сравнение как средство познания. Минск : Изд-во БГУ, 1978. 128 с.
2. Бугулов И. Н. Особенности передачи слов-реалий в переводах англоязычной литературы развивающихся стран. К. : 1985. 160 с.
3. Будагов Р. А. Человек и его язык. М. : Изд-во МГУ, 1976. С. 299–305.
4. Василько З. Символіка фольклорного образу. Львів : ДПА Друк, 2004. 392 с.
5. Волкова Т.Ф. Сравнения в речи диалектной языковой личности : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Томск, 2004. 237 с.
6. Волощук Г. Порівняльні структури в польському та українському текстах Святого Письма («Книга Псалмів» і «Книга Приповідок»). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету*. 2013. № 13 (262). С. 29–32.
7. Гальперин Р. И. Опыты Стилистического Анализа. М. : Высшая школа, 1967. 64 с.
8. Гізер В. В. Лінгвокультурологічні моделі текстів краєзнавчого характеру: доперекладознавчий аналіз. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 1 (28). С. 175–181.
9. Головня А. В. Способи передачі культурного компонента порівняння при перекладі художньої прози Редьярда Кіплінга. *Нова філологія*. 2011. № 45. С. 180–183.
10. Головня А. В. Особливості передачі культурного компонента порівняння при перекладі прозових творів Редьярда Кіплінга. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 9 (220). С. 156–163.
11. Голоюх Л.В. Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної історичної прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. К., 1996. 20 с.
12. Григорьев В. П. Сравнение. Языковые процессы современной русской художественной литературы. Поэзия. М. : Наука, 1977. С. 240–294.

13. Грипас О. Ю. Структура речень з дієслівними та прикметниковими лексемами у позиції компаративних предикатів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. 2011. № 7. С. 143–147.
14. Гурин І. І. Образне слово. Постійні народні порівняння. К. : Дніпро, 1974. 238 с.
15. Гусєва А. Г. Проблема перекладу англійських порівнянь українською мовою. *Магістеріум*. 2015. № 2 (41). С. 96–101.
16. Данкевич Т. Переклад авторських неологізмів в англійській мові. *Мова і культура*. 2014. № 17 (3). С. 341–346.
17. Девятова Н. М. Сравнение в динамической системе языка. М. : Либроком, 2010. 320 с.
18. Девятова Н. М. Об образном сравнении и его типологии. *Болгарская русистика*. 2010. № 3–4. С. 56–64.
19. Демецька В. В. Теорія адаптації в перекладі : автореф. дис. ... на д-ра філол. наук : 10.02.16. К., 2007. 27 с.
20. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. К. : Довіра, 2006. 703 с.
21. Загородня Л. Л. Відтворення образу порівняння як проблема перекладу англійських порівняльних структур українською мовою. *Мандрівець*. 2013. № 1 (103). С. 68–71.
22. Заборна М. С. Складнопідрядні порівняльні речення в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 1997. 18 с.
23. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
24. Иржи Левый. Искусство перевода. М. : Прогресс, 1974. 395 с.
25. Искандерова И. З. Семантико-структурная характеристика сравнительных конструкций в современном немецком языке : дис. ... канд. филол. наук : М., 1982. 236 с.

26. Камышева А. Е. Сравнение и его функции в структуре прозаического текста (на материале прозы В. Брюсов) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.08. Санк-Петербург, 2006. 20 с.
27. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови: Навчальний посібник. К. : Либідь, 1995. 325 с.
28. Квятковський А. П. Поетичний словник. М. : Радянська енциклопедія, 1966. 375 с.
29. Кирсанова Н. П. Сравнение как основа номинации в современном немецком языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02. Санк-Петербург, 1997. 16 с.
30. Кіяниця К. Ю. Відтворення українських історичних реалій у німецькомовних художніх перекладах ХХ – поч. ХХІ століття : дис. ... кандид. філол. наук : 10.02.16. К., 2018. 232 с.
31. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учебное пособие. М. : Изд-во «ЭТС», 2002. 424 с.
32. Комиссаров В. Н. Перевод и лингвистика текста. М. : Союз, 2004. 365 с.
33. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М. : Альянс, 2013. 253 с.
34. Коткова Л. І. Порівняльні конструкції в ідіолекті В. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2009. № 5. С. 217–220.
35. Красильникова П. Ю. Методы лингвистической экспертизы в толковании коннотативного содержания зоонимов в текстах Саши Чёрного. Вестник Московского государственного областного университета. 2017. № 2. С. 22–30.
36. Крюкова В. Ф. Учеб. посібник для студентів філологічних факультетів вузів. — Белгород : БєлДУ, 2006. 204 с.
37. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики. К. : Вид-во КДУ ім. Т. Шевченка, 1959. 106 с.

38. Левый И. Искусство перевода / пер. с чешс. и предисл. Вл. Россельса. М. : Прогресс, 1974. 396 с.
39. Летучий А. Б. Сравнительные конструкции, ирреалис и эвиденциалис. *B. Wiemer, V. A. Plungian (Hrsg.). Lexikalische Evidenzialitäts-Marker in slavischen Sprachen.* Мюнхен : Загнер, 2008. С. 215–237.
40. Гром'як Р. Т. Літературознавчий словник-довідник. К. : ВЦ «Академія», 2007. 753 с.
41. Лотоцька О. Особливості перекладу мовних реалій як одиниць безеквівалентної лексики (на основі англومовних прозових творів О. Генрі) *Мандрівець*. 2012. № 3. С. 72–74.
42. Майборода Н. Порівняння як риса індивідуального стилю Д. Яворницького. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 26. С. 191–194.
43. Масенко Л. Т. Українська жаргонологія : проблеми становлення. *Українська мова та література*. 2006. № 38. С. 3–24.
44. Маковецька-Гуздь Ю. А. Лінгвістична база даних українських художніх порівнянь. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2008. № 2. С. 238–242.
45. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). К. : Ленвіт, 2006. 175 с.
46. Мацько Л. І. Стилiстичні засоби (ресурси) української мови : порівняння. *Стилiстика української мови : Підручник*. К. : Видавничий центр «Академія», 2005. 462 с.
47. Мізін К.І. Порівняння у фразеології. Вінниця : Нова Книга, 2009. 240 с.
48. Мокиенко В. М. Славянская фразеология. М. : Высшая школа, 1989. 287 с.
49. Мосенкіс Ю. Український молодіжний сленг: Стан і перспективи досліджень. *Дивослово*. 2007. № 12. С. 32–35.
50. Молчко О. Порівняння в українському художньому тексті та варіанти його відтворення англійською. *Вісник Львівського національного*

університету ім. І. Франка. 2012. № 124. С. 161–169.

51. Молчко О. О. Символізм назв птахів як корелят порівняльної конструкції: проблеми перекладу. *Теорія і практика перекладу. Наукові записки факультету романо-германської філології*. 2008. № 112. С. 95–112.

52. М'яснянкін Л. Порівняння в системі образних засобів. *Вісник Львівського університету*. 2003. № 23. С. 80–85.

53. Невинна К. Переклад реалій (на прикладі твору Юрія Андруховича "Дванадцять обручів"). *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2011. № 1. С. 101–110.

54. Некрасова Е. А. Сравнения. Языковые процессы современной русской художественной литературы. Поэзия. М. : Наука, 1977. 312 с.

55. Некрасова Е. А. Олицетворение как элемент художественного идиостиля (фрагменты сопоставительного анализа). *Стилистика художественной литературы*. 1982. № 1. С. 33–34.

56. Новикова Е. В. Эталоны сравнения в немецкой языковой картине мира : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Омск, 2006. 23 с.

57. Новикова М. А. Символика в художественном тексте. Символика пространства (на материале «Вечеров на хуторе близ Диканьки» Н.В. Гоголя и их английских переводов) : учеб. пособ. Запорожье : СП «Верже», 1996. 172 с.

58. Окатова Н. Т. Модально-сравнительные союзы: абсолютное тождество?. М. : МАКС Пресс, 2007. 286 с.

59. Олексішина Л. Художнє порівняння як об'єкт дослідження різних галузей мовознавства. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*. 2009. № 430. С. 119–126.

60. Оленяк М. Я. Лексичні та синтаксичні способи актуалізації образного порівняння в англійській, українській та польській мовах. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*. 2015. № 30. С. 4–9.

61. Павлюк Т. П. Логічні та образні порівняння у сучасному поетичному тексті. *Українська наука ХХІ століття : матеріали п'ятої всеукр. науково-*

- практичної конф., 17-19 червн. 2009 року. СПб. : «ТК Меганом», 2009. С. 50–53.
62. Павлюк Т. П. Семантична структура порівняльного звороту у поетичному тексті. *Лінгвістика : зб. наук. праць*. 2009. № 1 (16). С.146–152.
63. Пикалева С. А. Особенности перевода метафоры Андрея Платонова : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Великий Новгород, 2004. 24 с.
64. Півторак Л. А. Відтворення непрямих колоративів у перекладі (на матеріалі перекладів творів Ф.Г. Лорки та Е.А. По). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2010. № 23. С. 128–137.
65. Плотникова С. Н. Когнитивно-дискурсивная деятельность: наблюдение и конструирование. *Studia Linguistica Cognitiva*. 2006. № 1. — С. 66–81.
66. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : Підручник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2000. 246 с.
67. Потєбня А. А. Из записок по теории словесности. Эстетика и поэтика. М. : Искусство, 1976. 463 с.
68. Прищепа В. Е. Структурно-семантические особенности немецких компаративных композитов и их перевод (на материале романа Э. Штриттматтера “Чудодей”). *Теория и практика перевода*. 1983. № 9. С. 84–91.
69. Прозоров В. Г. Основы теории и практики перевода с английского языка на русский. М. : Наука, 1998. 221 с.
70. Прокопчук Л. В. Засоби вираження порівняльної семантики (на матеріалі прози Михайла Стельмаха). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2017. № 24. С. 187–195.
71. Прокопчук Л. В. Категорія порівняння та її вираження в структурі простого речення : дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01. Вінниця, 2000. 197 с.
72. Просіна К. М. Форми та засоби вираження комічного у художньому творі. *Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних*

технологій : матеріали II міжнар. науково-практичної конф. Одеса : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2019. С. 83–85.

73. Раренко М. Б. Основные понятия переводоведения. Терминологический словарь-справочник. М. : Инион Ран, 2010. 260 с.

74. Ринекер Ф. Библийская энциклопедия Брокгауза. Падерборн : 1999. 1088 с.

75. Рошко Світлана. Порівняльна синтаксема у семантико-синтаксичній структурі простого речення. *Типологія та функції мовних одиниць: науковий журнал*. 2015. № 1 (3) С. 200–210.

76. Русанівський В. М. У слові – вічність : (мова творів Т. Г. Шевченка). К. : Наук. думка, 2002. 240 с.

77. Свідрук О. О. Політична метафора у сучасних сатиричних творах. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2011. № 28. С. 423–425.

78. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики (3200 слів та 650 стійких словосполучень). — К. : Критика, 2003. 334 с.

79. Станиславский А. Р. Адаптация и перевод: языковое посредничество. URL : <https://human.snauka.ru/> (дата звернення : 12.08.2015).

80. Стилистика английского языка: Учебник. К. : Вища школа, 1991. 241 с.

81. Стус В. Палімпсест: Вибране. К. : Факт, 2003. 432 с.

82. Пономарів. О. Д. Сучасна українська мова: Підручник. К.: Либідь, 1997. 400 с.

83. Наливайко Д. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. К. : Вид. дім. "Києво-Могилянська академія", 2009. 487 с.

84. Тищенко О. М. Метафора Євгена Маланюка: семантикофункціональний аспект НАН України. К. : Інститут української мови, 2004. 144 с.

85. Тищенко-Монастирська О. О. Порівняння в тексті фольклору (на матеріалі української, російської, кримськотатарської і татарської мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. К., 2010. 20 с.

86. Тулина Т. А. О способах эксплицитного и имплицитного выражения сравнения в русском языке. *Научные доклады высшей школы. Филологические науки*. 1973. № 1. С. 51–62.
87. Українка Леся. Вибране: Для серед. та ст. шк. Віку К. : Школа, 2003. 367 с.
88. Фролова И. Т. Философский словарь. М. : Политиздат, 1991. 559 с.
89. Фельдмане Д. Н. О функциях сравнения в различных функциональных. *Сб. науч. тр. Рига: Латвийского государственного университета им. П. Стучки*. 1968. № 89. С. 3–23.
90. Хижняк Н. С. Трансформація асоціативного порівняння в суміжні стилістичні фігури та тропи при перекладі. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2011. № 6 (2). С. 103-107.
91. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. К. : Рад. шк., 1962. 495 с.
92. Шапиро М. А. Структура сравнений (на материале из романа М.Шолохова «Тихий Дон. Учебные записи Тираспольского педагогического института. 1958. № 5. С. 3–22.
93. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій сучасної української мови : автореф. дис. ... кандид. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 1998. 180 с.
94. Aristotle. *Rhetoric*. Trans. N. Y. : Modern Library, 1954. 289 p.
95. Boyer P. What Makes Anthropomorphism Natural: Intuitive Ontology and Cultural Representations. *The Journal of the Royal Anthropological Institute*. USA : Journal of the Royal, 1996. Vol. 2 (1). P. 83-97.
96. Cardillo E. R. From novel to familiar : Tuning the brain for metaphors. *NeuroImage* N. Y. Modern Library : Vol. 59. P. 3212–3221.
97. Cacciari C. The place of idioms in a literal and metaphorical world *Idioms: Processing, structure, and interpretation*. London : Academic Press, 1995. Vol 7 (1). P. 27–55.
98. Cacciari C. Literal, fictive and metaphorical motion sentences preserve the

- motion component of the verb: a TMS study. *Brain and language*. London : Academic Press, 2011. Vol. 119 (3), P. 149–157.
99. Chiappe D. L. Literal Bases for Metaphor and Simile. *Metaphor and Symbol*. 2001. Vol. 16. P. 249–276.
100. Gallese V. The brain's concepts: The role of the sensory–motor system in conceptual knowledge. *Cognitive Neuropsychology*. Cambridge : Mit Press, 2005. Vol. 22. P. 455–479.
101. Gibbs R. W. Metaphor interpretation as embodied simulation. *Mind and Language*. Cambridge : University Press, 2006. Vol. 21. P. 434–458.
102. Glucksberg S. Understanding metaphorical comparisons: Beyond similarity. *Psychological Review*. 1990. Vol. 97(1). P. 3–18.
103. Green J. Fault in our stars. Canada : Penquin, 2012. 336 p.
104. Грін Дж. Провина зірок : Пер. з англ. К. : Вид-во КМ-БУКС, 2017. 288 с.
105. Green J. Let it snow. United States : The Penguin Group, 2008. 352 p.
106. Грін Д. Нехай йде сніг : Пер. з англ. К. : Рипол Классик, 2008. 304 с.
107. Green J. Looking for Alaska : USA : Dutton Children's Books, 2005. 297 p.
108. Грін Д. В пошуках Аляки : Пер. з англ. К. : Вид-во Країна Мрій, 2016. 288 с.
109. Green J. Paper Towns. New York : the Penguin Publishing Group, 2008. 320 p.
110. Грін Д. Паперові міста : Пер. з англ. К. : Вид-во Країна Мрій, 2015. 352 с.
111. Green J. Turtles all the way down. USA : Dutton Books, 2018. 296 p.
112. Грін Д. Черепахи аж до низу : Пер. з англ. К. : Вид-во КМ-БУКС, 2018. 296 с.
113. Huddleston R., Pullum, Geoffrey K. The Cambridge Grammar of the English Language. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 1860 p.
114. Jaaskelainen R. Translation Studies: What Are They?. URL : <http://www.hum.expertise.workshop> (retrieved : 11.11.2006).
115. Khvylovy M. Stories from the Ukraine : tr. with an introduction. N. Y. :

the Penguin Publishing Group, 1960. 234 p.

116. Lakoff G., M. Johnson. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.

117. Lakoff G. 1993. *The Contemporary Theory of Metaphor* / ed. A. Ortony. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 193 p.

118. Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought*. N. Y. : Basic Books, 1999. 640 p.

119. Larson M. L. *Meaning Based Translation: A Guide to Cross Language Equivalence*. N. Y. : University Press of America, 1984. 288 p.

120. Levorato M., Nesi B., Cacciari C. Brain Reading comprehension and understanding idiomatic expressions: A developmental study. *Brain and Language*. USA : American Psychological Association, 2004. Vol. 91 (3). P. 303-314.

121. *Longman Dictionary of Contemporary English*. New Edition. London : Person Education Limited, 2003. 1950 p.

122. *Longman Dictionary of English Language and culture* 3-rd ed. Pearson : Pearson ESL, 2000. 1592 p.

123. Martin Lening, "Die Personifikation unpersönlicher Hauptwörter bei den Vorliufern Shakespeares (Lyly, Kyd, Marlowe, Peele und Greene) : Inaugural-Dissertation der Universität MUinster : 10.24.17. Borna-Leipzig, 194 p.

124. Miller, G. Images and models, similes and metaphors, ed. A. Ortony. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 357–400 p.

125. Miremadi A. *Theories of Translation and Interpretation* (3rd ed.). Tehran: A case study of George Orwell's "1984 and Animal Farm" Elaheh Fadaee Journal of English and Literature. *Samt Translation techniques of figures of speech*. Iran : Mashhad, 2011. Vol. 2(8). P. 174-181.

126. Moon R. *Fixed Expressions and Idioms in English. A Corpus-based Approach*. Oxford: Oxford University Press, 1998. 352 p.

127. Morton W., Bloomfield L. A Grammatical Approach to Personification Allegory. *Modern Philology*. Chicago : The University of Chicago Press, 1963. Vol. 60 (3). P. 161-171.

128. Newmark P. A Text Book of Translation. London : Academic Press, 1988. 292p.
129. Newmark P. Approaches to Translation. Singapore : Prentice Hall International, 1998. 94 p.
130. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language / eds. Michael E. Agnes, David B. Guralnik. Danbury : Lexicon Publications, 1993. 1248 p.
131. Ortony A. Metaphor and Thought, 2nd ed. New York : Cambridge University Press, 1993. 678p.
132. Pierini P. La traduzione come processo di problem-solving. In Patrizia Pierini (ed.), Lo sviluppo della competenza traduttiva: orientamenti, problemi e proposte. Roma: Bulzoni, 2001. P. 123-153.
133. Pierini P. 2006. Antroponimi inglesi e traduzione. Quaderni Internazionali di RION Rivista Italiana di Onomastica. Roma: Aracne Editrice, 2006. Vol. 2. P. 225-240.
134. Pierini P. Simile in English: From description to translation. CÍRCULO de Lingüística Aplicada a la Comunicación. Roma: Aracne Editrice, 2007. Vol. 29. P. 21-43.
135. Pierini P. Comparing Italian and English. An Introduction. Roma: Aracne Editrice, 2012.
136. Riesel E. Schendels. Deutsche Stilistik. M. : Академия, 2004. 352 с.
137. Ryken L. Dictionary of Biblical Imagery. *InterVarsity Christian Fellowship*. Westmont : InterVarsity Press, 1998. 1058 p.
138. The Oxford Encyclopedic English Dictionary / ed. by Joyce M. Hawkins and Robert Allen. Oxford : Clarendon Press, 1991. 1824 p.
139. The Wordsworth Dictionary of Phrase and Fable / ed. Ebenezer Cobham Brewer. London : Wordsworth, 2001. 1158 p.
140. Webster's New World Encyclopedia. London : Prentice Hall, 1993. 960 p.

141. Werner Brandenburg, "Das poetische Genus personifizierter Substantiva bei James Thomson und Edward Young : Inaugural-Dissertation des Kéniglichen Christ- ian- Albrechts-Universitiit zu Kiel. Berlin. 1914. 169 p.

